

**Tallinna Ülikooli
Rahvusvaheliste ja
sotsiaaluuringute instituudi
Kodanikeühiskonna uurimis- ja
arenduskeskus**

KOLMAS SEKTOR ARVUPEEGLIS

Küsitlus- ja statistikaandmeid mittetulundusühenduste ja nendes
osalejate kohta 2004 – 2007

Krista Hinno
Mikko Lagerspetz
Tanel Vallimäe

Tallinn 2008

Eessõna

Viimastel aastatel on Tallinna Ülikooli Kodanikeühiskonna Uurimis- ja Arenduskeskuse osalusel läbi viidud mitu ulatuslikku sotsioloogilist küsitlust, mille raames on kogutud andmeid ka Eesti kodanikeühiskonna hetkeseisu kohta. Käesolev kogumik koondab oma kaante vahele olulise osa nendest andmetest, seades oma eesmärgiks teha antud teave kokkuvõtlikul kujul kättesaadavaks ka laiemale huviliste ringile.

Sotsioloogiliste küsitluste käigus koguneb hulgaliselt arvmaterjali, millest aruannetesse jõuab paraku vaid väikene osa. Igale tõsisele uurijale on tuttav kahjutunne, mis kerkib nähes seda, kui suur osa rikkalikust algmaterjalist jääb kasutamata, sest see ei puuduta otseselt uurimisküsimust ning uurimisrühma aeg ja ressursid on piiratud. Käesolev kogumik püüab seda kitsaskohta leevendada ning viia erinevate uurimuste kaudu kodanikeühiskonna kohta saadud andmed inimesteni, kellele need praktilises igapäevatoos võiksid kasuks olla – eelkõige kodanikeühenduste liikmetele, omavalitsuste töötajatele, riigiametnikele ning sotsiaalteadlastele, aga ka kõikidele teistele, kellele pakub huvi kodanikeühiskonna areng Eestis

Tegemist pole riikliku või ametkondliku statistika kriteeriumitest lähtuva arvandmete kogumikuga, vaid valikmeetodite põhjal toimunud uurimuste materjalide kokkuvõttega, mille korrektne tõlgendamine eeldab vastavat metodoloogilist lähenemist. Siiski peame praeguses kodanikeühiskonda puudutava statistika seisus selle kogumiku esitamist laiemale lugejaskonnale õigustatuks. Loodame, et lugejad saavad esitatud materjalist häid ideid ning innustust, et oma valdkonnas arendavalt edasi tegutseda.

Täname kõiki, kes seda tööd toetasid. Siin kasutatud andmete kogumisel ja töötlemisel on osalenud paljud KUAK-i töötajad. Kasutatud uurimuste lõpparuannete nimet, autorid ja võrguaadressid on esitatud kirjanduse nimekirjas. Eelkõige kuuluvad tänusõnad Balti-Ameerika Partnerlusprogrammile, kes käesoleva kogumiku koostamist rahastas, ning Sotsiaalministeeriumile ja Justiitsministeeriumile, kes kõnealuste uurimuste tellijatena kogutud andmeid ka laiemalt kasutada lubasid.

Krista Hinno

Mikko Lagerspetz

Tanel Vallimäe

TLÜ KUAK

15. mail 2008. a.

SISUKORD

Eessõna	1
Sisukord	3
Sissejuhatus	5
1. Kodanikeühenduste arvukus, asukohad, asutamisajad	10
2. Kodanikeühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus	18
3. Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses	31
4. Mittetulundusühenduste liikmeskond	47
5. Organisatsioonisisene juhtimine ning infovahetus	55
6. Palgatöajõu ja vabatahtlike kaasamine	63
7. Kodanikeühenduste tegevuse rahastamine	69
8. Kodanikeühenduste koostöö avalikkuse, teiste kodanikeühenduste, avaliku võimu ning äriühingutega	76
Jooniste ja tabelite loetelu	89
Kirjandus ja lingid	97

Sissejuhatas

Esimesed kodanikeühendused – teisi sõnutsi, vabatahtlikkuse alusel loodud seltsid – sündisid Eestis 18. sajandi teisel poolel. Järgmisel sajandil tekkis esialgu saksakeelse seltsielu kõrvale ka eestikeelne, ja okupatsioonide-eelse Eesti Vabariigi avalikust elust olid erinevat laadi vabatahtlikud ühendused lahutamatu osa. Aastal 1934 jõustunud erakorraline seisukord küll juba pärssis ühenduste tegutsemisvabadust, ja nõukogude võimu kehtestamise järel 1940. aastal keelustati peaaegu kõik vabatahtlikud ühendused hoopiski. Siiski suudeti ka nõukogude ajal säilitada üksikuid ühendusi, mis keskendusid kultuurilisele, spordi- jms tegevusele, mida võimud võisid lubada, aga mis oma organiseerumise vormi kaudu ikkagi kandsid edasi mõtet tavakodanike ühise algatuse võimalikkusest.

Riigist sõltumatute organisatsioonide loomine sai Eestis jälle seadusega lubatuks 1989. aastal, mil ENSV Ülemnõukogu kiitis heaks ühinemisvabaduse seaduse. Seadus käsitles nii parteisid kui ka teisi valitsusväliseid organisatsioone. Pärast iseseisvuse taastamist on registreeritud ühenduste arv kiiresti kasvanud, eriti alates 1990. aastate lõpust. Registreeritud kolmanda sektori ühendused ehk mittetulundusühendused jagunevad *mittetulundusühinguteks* (MTÜ) ja *sihtasutusteks* (SA). *Seltsing* on võlaõigusseaduse alusel moodustatud, ühiste kavatsuste kokkuleppel põhinev mitteformaalne ühendus. Seltsinguid ei registreerita ja nende arv pole teada. MTÜ-de tähenduses on vahel kasutusel ka termin kodanikeühendus, millega viidatakse nii ühingute olulisusele kodanike omaalgatuse kanalina kui ka sellele, et mittetulundusühingutel (erinevalt sihtasutustest) on liikmeskond. Mittetulundusühenduste tegevust reguleerivatest seadustest on praegu olulisimad mittetulundusühingute seadus ja sihtasutuste seadus, mis mõlemad jõustusid oktoobris 1996, ning 2002. aasta detsembris vastu võetud “Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsioon” (EKAK).

Mittetulundussektorit Eestis reguleerivaid seadusi vaadates ning välismaiste näidetega kõrvutades paistab silma nende suhteline lihtsus – millel on oma nii head kui ka halvad küljed. Mittetulundusühistute ja sihtasutuste asutamisel ei ole Eestis seatud nõudeid näiteks liikmete

arvule, algkapitali suurusele või tegevuse eesmärkidele. Mittetulundusühendustel ei ole keelatud majandustegevus, aga kõik väljamaksed ja erisoodustused kuuluvad maksustamisele. Mittetulundusühendusi ja sihtasutusi saavad asutada nii üksikisikud, avaliku võimu asutused, ettevõtted kui ka teised ühendused.

Erinevat tüüpi asutajatega ühendusi ei eristata üksteisest statistikas ega maksustamisel, samuti ei tehta vahet avalikes ja erahuvides tegutsevate ühenduste vahel. Avalikes huvides tegutsevad mittetulundusühingud ja sihtasutused võivad teatud tingimustel saada kantud Vabariigi Valitsuse tulumaksusoodustusega ühenduste nimekirja, mis annab annetaajale võimaluse kuni teatud summani vähendada nendele tehtud annetusi oma maksustatavast tulust. Nimekirjasse kantud ühendused saavad ka avaliku konkursi alusel välja maksta tulumaksuvabu stipendiume. Tuleb aga märkida, et „avalik huvi” ei ole üheski Eesti seaduses üheselt defineeritud, ning et tulumaksusoodustusega ühenduste hulka kuulub vaid väike osa nendest organisatsioonidest, mis praktikas tegutsevad avalikes huvides.

Lihtne on Eesti seadustega paika pandud regulatsioon eelkõige selles mõttes, et erinevat laadi mittetulundusühenduste kohtlemine sarnaneb põhijoontes sellega, kuidas koheldakse äriühinguid. Seega ei teki enamasti vajadust ühendusi mingil alusel klassifitseerida või hinnata seda, kuivõrd nad tegutsevad avalikes huvides või mitte. Üheks probleemiks mis sellest tuleneb on väikeste ja suhteliselt vähese tegevusega mittetulundusühingute sagedased raskused toime tulla nendele asetatud formaalsete nõudmiste täitmisel. Teine probleem puudutab aga seda, et ühenduste võrdne kohtlemine nii statistikas kui maksustamisel vähendab riigi võimalusi kavandada teadlikku poliitikat mittetulundussektori suhtes. Sellise poliitika lähtekohaks peaks ilmselt olema teadlikkus sektori tegelikust mitmekesisusest ning sellest, et erinevate ühenduste suhe avaliku huviga on erinev.

Praegu koguvad mittetulundusühenduste kohta andmeid Justiitsministeeriumi juures asuv Äriregister ning Maksu- ja Tolliamet. Lisaks koguneb kohalikesse omavalitsustesse ning ministeeriumidesse andmeid koostööpartneriteks olevate ühenduste kohta, aga andmed ei ole koondatult kättesaadavad. Suurimaks probleemiks olemasoleva ametliku statistika juures tuleb aga pidada seda, et andmeid ei ole klassifitseeritud sellistel viisidel, mis võimaldaksid üksteisest eristada erinevat tüüpi tegevuste, eesmärkide ja asutajaskonnaga ühendusi. Riikliku statistika arendamine eeldabki metoodilist tööd eelkõige klassifikaatorite väljatöötamisel. Teise olulise probleemina võib nimetada, et registriandmetes kajastuvad praegu ka sellised organisatsioonid,

mis faktiliselt on tegevuse juba lõpetanud (või ei ole seda õieti iial alustanudki); küsitlusvalimite koostamisel – st. ühenduste kontaktandmete telefoni teel kontrollimise käigus – saadud praktilise kogemuse alusel võib hinnata, et Äriregistris nimetatud mittetulundusühingutest ja sihtasutustest on mingi minimaalsegi tegevusega organisatsioone vähem kui pooled. Iseenesest ei ole väheaktiivsete või “riiuliühingute” olemasolu juriidiliseks või sisuliseks probleemiks, aga mittetulundussektori tegeliku olukorra ja aktiivsuse hindamisel tuleb lähtuda teistsugustest andmetest.

Teine mittetulundussektorit puudutavate arvuliste andmete allikas on mitmesugused küsitlused. Viimati kulunud kümne aasta jooksul on Eestis korraldatud küsitlusi nii mittetulundusühenduste kui ka ühenduste koostööpartneriteks olevate avaliku võimu asutuste hulgas. Lisaks on mitmes elanikkonnaküsitluses sisaldunud küsimusi vastajate liikmelisuse ja aktiivsuse kohta kodanikeühendustes. Ka küsitlusandmetel on oma piirangud. Organisatsioonide küsitlemisel võib olulisimaks piiranguks pidada seda, et küsitlusele vastamine juba iseenesest eeldab vähemalt teatava aktiivsuse ja ressursside taseme olemasolu. Sellel viisil saadud tulemused ei esinda niisiis kõiki Eestis registreeritud mittetulundusühinguid ja sihtasutusi, vaid nende tegelikult aktiivset osa. Elanikkonnaküsitluste puhul on vastaja aktiivsus kodanikeühendustes olnud ainult üks kõrvaline teema, mida ei ole olnud võimalik väga põhjalikult käsitleda; küsimuste sõnastused ei ole alati olnud identsed, mistõttu erinevate küsitlustulemuste omavaheline võrdlemine on mõnikord raske. Elanikkonnaküsitluste puhul võib inimeste aktiivsus näida tegelikust väiksemana juhul, kui valimi koostamise aluseks ei ole olnud rahvastikuregister, vaid elukohtade aadressid. Sellisel juhul on olemas oht, et vastajate hulgas saavad ülesindatud kodusema, vähemaktiivse eluviisiga inimesed. Samas võimaldavad elanikkonnaküsitlused omavahel seostada aktiivsust ühenduste tegevuses osalemisel erinevate teiste muutujatega, nagu vastaja vanus, sugu, rahvus, haridus, sissetulekud jne. Käesolevas kogumikus on tuginetud peaaesjalikult selliste uurimuste andmetele, mille teostamisel on ühel või teisel viisil osalenud Tallinna Ülikooli Kodanikeühiskonna Uurimis- ja Arenduskeskus (KUAK).

Eestis teostatud mittetulundusühenduste küsitlustest seni suurim ja esinduslikuim on osa KUAK-i poolt 2005. aasta alguses läbi viidud uurimusest *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis: organiseerumise struktuur ja ressursid*.¹ Ankeetküsitluse valimi koostamisel kasutati juhumeetodit: kontakteeruti iga viienda Mittetulundusühenduste registris

¹ Rikmann jt. 2005

leiduva organisatsiooniga, ning juhul kui seda kätte ei saadud, nimekirjas järgnevana. Kokku helistati või saadeti elektronkirjad vahemikus detsember 2004-jaanuar 2005 kuue nädala jooksul ligi 5000 organisatsioonile. Paljude organisatsioonide kontaktandmed olid muutunud ning registriandmete hulgas leidis ka mitmeid tegevuse peatanud või lõpetanud organisatsioone. Eeltöö tulemusena täpsustati 1936 organisatsiooni kontaktandmed ning neile saadeti posti või e-posti teel küsitlusankeedid. Küsitlus viidi läbi 2005. aasta jaanuaris. Veebruaris korraldati mittevastanud ühendustega täiendav kontakteerumine ja ankeetide väljasaatmine, mille tulemusena kasvas tagasilaskunud küsitluslehtede hulk. Lõplikuks vastanud ühenduste arvuks kujunes 606, sh. 541 mittetulundusühendust (MTÜ) ja 65 sihtasutust (SA). Ankeedi on enamasti täitnud organisatsioonide juhatuse esimehed (41%), juhatuse liikmed (29%) või tegevjuhid (18%). Küsimused, millele vastust paluti, puudutasid organisatsiooni tegevust 2004. aasta jooksul.

Elanikkonna aktiivsust mõõtvatest uuringutest on siin kajastatud kahte, Justiitsministeeriumi Õiguspoliitika osakonna ning Õigusloome ja õiguskeele talituse poolt 2006. aastal korraldatud *Eesti elanike õigusteadlikkuse uuringut*² ning Sotsiaalministeeriumi tellitud, 2007. aasta suvel läbi viidud uurimust *Isiku omaduste või sotsiaalse positsiooni tõttu aset leidev ebavõrdne kohtlemine: elanike hoiakud, kogemused ja teadlikkus*.³ Mõlema küsitluse valim moodustati juhuvalikuga aadressipõhiselt. Õigusteadlikkuse uuringu üldkogumi moodustasid Eesti alalised elanikud vanuses 18-74 aastat. 1268 aadressi külastamise tulemusel saadi 503 intervjuud. Ebavõrdse kohtlemise uurimuse üldkogumisse kuulusid üle 18-aastased Eesti alalised elanikud. 2741 aadressi külastamisel saadi kokku 1208 intervjuud. Mõlema küsitluse tulemuste statistilise analüüsi jaoks kaaluti vastuseid selliselt, et meeste ja naiste ning erinevate vanusegruppide osakaal kaalutud valimis vastas Eestis registreeritud rahvastiku proportsioonidele. Lisaks sellele on võrdlevalt esitatud rahvusvahelise elanikkonnaküsitluse ISSP 2004 andmed.

Osa avaliku võimu ja mittetulundusühenduste koostööd kajastavatest arvandmetest pärinevad Riigikantselei tellitud uurimusest *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses*,⁴ mille ühe osana sooritati 2005. aasta detsembris ja 2006. aasta jaanuaris avalike teenistujate elektrooniline ankeetküsitlus. Kokku saadeti välja 1416 elektroonilist ankeeti, millele saadi kokku 960 vastust.

² Justiitsministeerium 2007

³ Lagerspetz jt. 2007

⁴ Lagerspetz jt. 2006

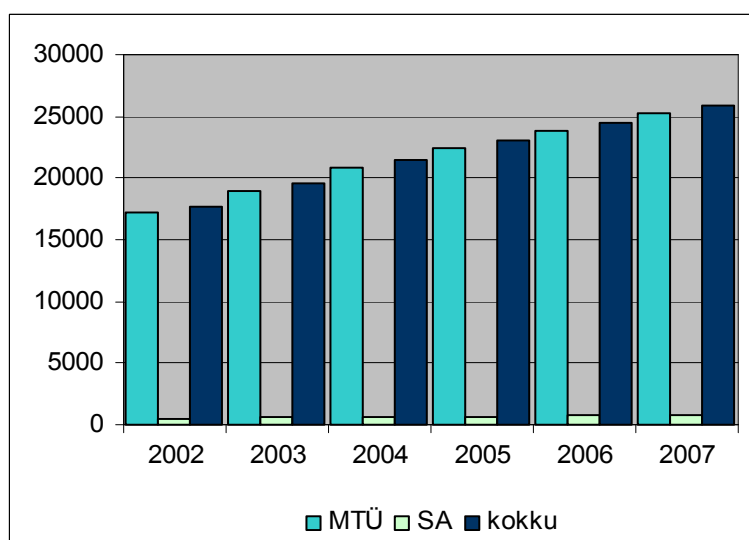
Küsitlusvalimi aluseks olid Eesti avalike teenistujate nimekirjad, millest juhuvaliku teel valiti välja uuringus osalejad.

Nimetatud erinevatest allikatest pärinevaid andmeid on käesoleva kogumiku ettevalmistamise jaoks analüüsitud viisidel, mis võimaldavad anda suhteliselt usaldusväärse pildi Eesti mittetulundusühenduste tegevusest, ressurssidest, seestmistest protsessidest, tegevuskeskkonnast ja kohast ühiskonnas 2004.-2007. aastal. Allpool on esitatud olulisimaid andmeid valdkondade kaupa nii graafiliste jooniste kui ka arvtabelite kujul. Kuigi kogumik on sellise esitusviisi tõttu mahukam kui mida arvandmete esitamine tingimata nõuab, arvame, et see võimaldab huvilisel kergemini saada nii olukorra terviklik ülevaade graafikutena kui ka detailsem informatsioon arvude kujul.

1. Mittetulundusühenduste arvukus, asukohad, asutamisajad

Kogumikus toodud andmed on põhiosas saadud valikuuringutest, s.t. kodanikeühenduste või elanikkonna esindusliku valimi põhjal. Andmete tõlgendusraamistikuks esitame allpool Justiitsministeeriumi haldusalas oleva Äriregistri¹ andmed registreeritud kodanikeühenduste ja sihtasutuste koguarvu ning selle dünaamika kohta viimase kuue aasta jooksul. Äriregister registreerib kodanikeühendusi kahe juriidilise vormi põhjal: mittetulundusühendused (MTÜ) ja sihtasutused (SA). Andmete kasutamisel kodanikuühiskonna hetkeseisu hindamiseks tuleb silmas pidada, et mittetulundusühendustest moodustavad märkimisväärse osa korteriühistud. Teisest küljest ei registreerita Äriregistris kõiki vabatahtlikke organiseerumisvorme, näiteks seltsinguid, mis on üldisemas mõttes kodanikuühiskonna arengule olulised.

Joonis 1.1. Registreeritud mittetulundusühenduste arv juriidilise vormi põhjal ning selle dünaamika aastate lõikes (Allikas: Äriregistri andmebaas*)

* Siin ja edaspidi on aluseks Äriregistri andmed vastava aasta 1.oktoobri kohta

¹ <http://www.rik.ee>

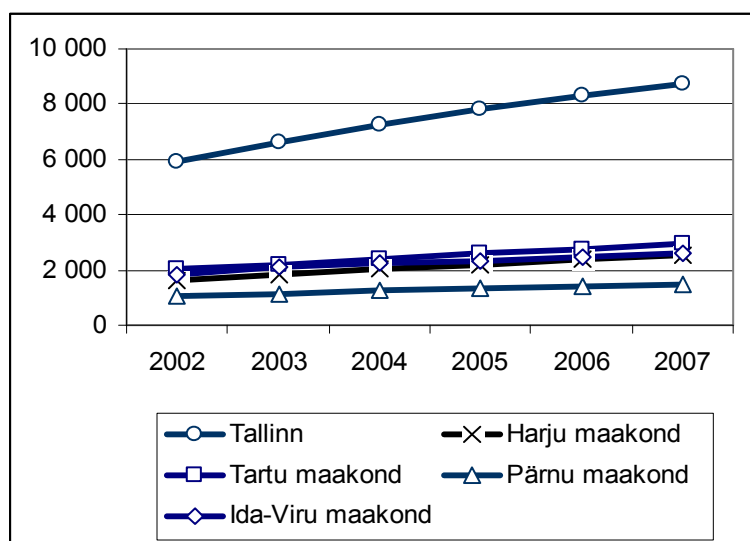
Tabel 1.1. Registreeritud mittetulundusühenduste arv juriidilise vormi põhjal ning selle dünaamika aastate lõikes (Allikas: Äriregistri andmebaas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mittetulundusühing (MTÜ)	17153	18999	20865	22354	23818	25211
Sihtasutus (SA)	482	560	619	671	711	752
Kokku	17635	19559	21484	23025	24529	25963
Juurdekasv võrreldes eelneva aastaga **		10,9%	9,8%	7,2%	6,5%	5,8%

** Arvutused käesoleva tabeli andmete põhjal

Kommentaari: Nagu jooniselt 1.1. näha, on viimaseid aastaid iseloomustanud registreeritud kodanikeühenduste arvu pidev kasv. Kasvutempo on siiski mõnevõrra aeglustunud. Sihtasutused moodustavad aastate lõikes jätkuvalt 3% kõikidest registreeritud ühendustest (vt. tabel 1.1).

Joonis 1.2a. MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad (Allikas: Äriregistri andmebaas)

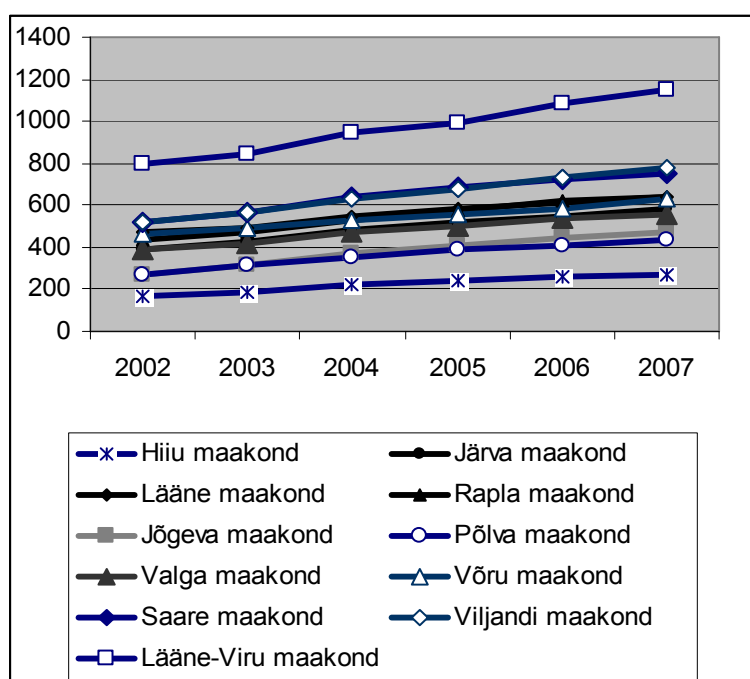

Tabel 1.2a. MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad (Allikas: Äriregistri andmebaas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tallinn	5 915	6 639	7 277	7 804	8 282	8 741
Harju maakond	1 629	1 849	2 031	2 179	2 373	2 557
Tartu maakond	2 047	2 210	2 374	2 572	2 775	2 928
Pärnu maakond	1 087	1 131	1 234	1 312	1 377	1 480
Ida-Viru maakond	1 798	2 083	2 241	2 349	2 456	2 602

Kommentaar: Jooniselt 1.2a ilmneb, et Tallinnas on mittetulundusühingute arvu kasvutempo olnud mõnevõrra kiirem kui teistes suuremates maakondades. Arvestades jätkuvat ressurside ja majanduselu koondumist Tallinnasse ning sellega kaasnevat aktiivset tegevust, on see iseenesestmõistetav ning tõlgendatav kui antud kontsentreerumisprotsessi üks sümptomeid. MTÜ-de kasvutempo maakondade lõikes olnud suhteliselt ühtlane (joonis 1.2b).

Joonis 1.2b. MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad. (Allikas: Äriregistri andmebaas)

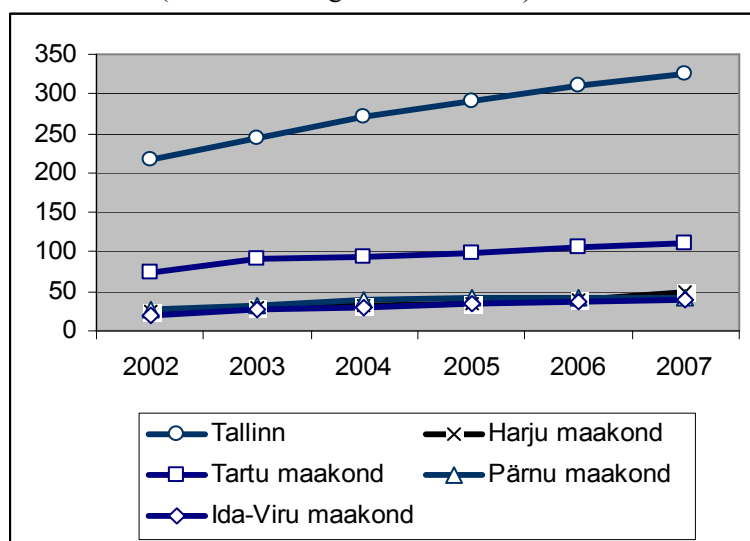

Tabel 1.2b. MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad. (Allikas: Äriregistri andmebaas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hiiu maakond	169	186	218	243	258	268
Järva maakond	386	429	484	523	545	582
Lääne maakond	471	493	545	583	608	639
Rapla maakond	432	473	528	579	620	644
Jõgeva maakond	271	312	367	410	446	472
Põlva maakond	267	311	353	385	410	434
Valga maakond	387	418	473	501	534	554
Võru maakond	460	487	524	556	587	631
Saare maakond	517	563	638	685	722	749
Viljandi maakond	520	570	632	680	736	778
Lääne-Viru maakond	797	845	946	993	1 089	1 152

Kommentaar: Ka sihtasutuste puhul on iseloomulik mõnevõrra kiirem kasvutempo Tallinnas (joonis 1.3a).

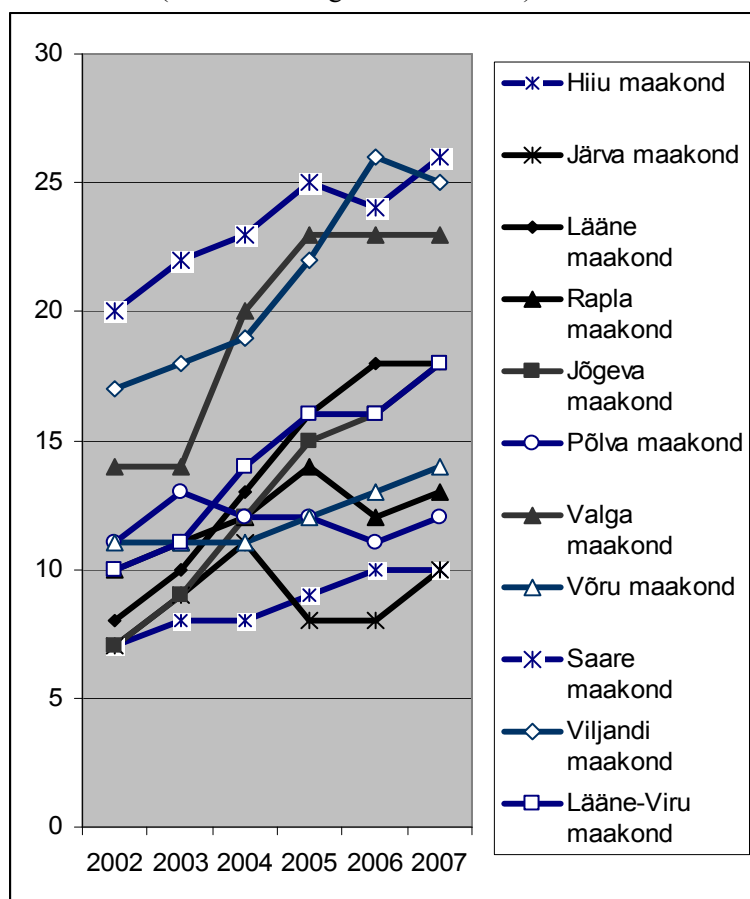
Joonis 1.3a. SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad. (Allikas: Äriregistri andmebaas)

Tabel 1.3a. SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad. (Allikas: Äriregistri andmebaas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tallinn	216	245	270	291	310	326
Harju maakond	24	29	31	34	40	49
Tartu maakond	74	90	94	98	105	110
Pärnu maakond	27	32	39	41	43	41
Ida-Viru maakond	19	28	30	35	36	39

Joonis 1.3b. SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad. (Allikas: Äriregistri andmebaas)

Tabel 1.3b. SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika. Väiksemad maakonnad.
(Allikas: Äriregistri andmebaas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hiiu maakond	7	8	8	9	10	10
Järva maakond	7	9	11	8	8	10
Lääne maakond	8	10	13	16	18	18
Rapla maakond	10	11	12	14	12	13
Jõgeva maakond	7	9	12	15	16	18
Põlva maakond	11	13	12	12	11	12
Valga maakond	14	14	20	23	23	23
Võru maakond	11	11	11	12	13	14
Saare maakond	20	22	23	25	24	26
Viljandi maakond	17	18	19	22	26	25
Lääne-Viru maakond	10	11	14	16	16	18

Kommentaar: Uurimuse *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (Rikmann jt. 2005) andmed võimaldavad täiendavalt kirjeldada kodanikeühenduste jaotust asulatüübi ja asutamisaja põhjal. Selgub, et küllaltki suur osa kodanikeühendustest tegutseb väljaspool suuri linnu, mis on ühtlasema regionaalse arengu seisukohast soodne ilming. Sihtasutused on seevastu koondunud eelkõige Tallinna.

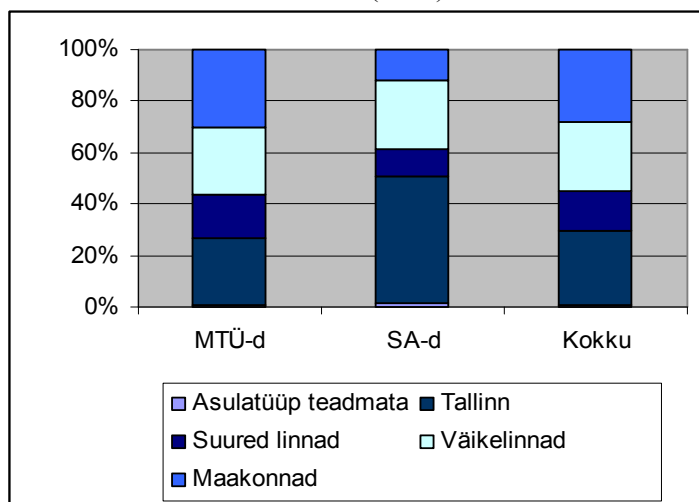
Tabel 1.4. Kodanikeühenduste jaotus asukoha asulatüübi põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Tallinn	26,4%	49,2%	28,9%
Suured linnad*	16,5%	10,8%	15,8%
Väikelinnad	26,4%	26,2%	26,4%
Maakonnad**	30,1%	12,3%	28,2%
Asulatüüp teadmata	0,6%	1,5%	0,7%
Kokku	100%	100%	100%

* Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu

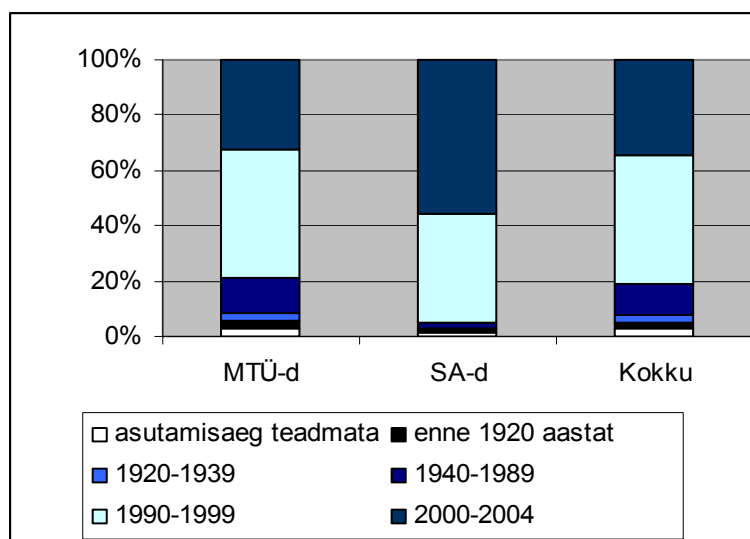
** Välja arvatud linnad maakondades

Joonis 1.4. Kodanikeühenduste jaotus asukoha asulatüübi põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Kommentaar: Asutamisaja andmed näitavad, et ootuspäraselt on suurem osa ühendusi tekkinud viimases viieteistkümnel aastal (vt. joonis 1.5). Ka varasema asutusajaga ühingute puhul ilmnevad seosed ajaloolise raamistikuga. Esile tõuseb ajajärk 1920-1929, mil on loodud mitmed tänapäeval tegutsevad MTÜd. 30ndatel aastatel asutatud ühingute osakaal on seevastu märksa väiksem. Ka nõukogude perioodi langevate asutamisaegade arvukuse erinevused võivad peegeldada muutusi inimeste kodanikuaktiivsuses ja tolleaegsetes poliitilistes raamtingimustes.

Joonis 1.5. Kodanikeühenduste jaotus asutamisaja põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Tabel 1.5. Kodanikeühenduste jaotus asutamisaja põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
2000-2004	32,2%	55,4%	34,7%
1995-1999	27,0%	30,8%	27,4%
1990-1994	20,0%	9,2%	18,8%
1985-1989	6,1%	-	5,5%
1980-1984	1,3%	-	1,2%
1975-1979	0,9%	-	0,8%
1970-1974	0,4%	-	0,3%
1965-1969	0,7%	-	0,7%
1960-1964	1,5%	-	1,3%
1955-1959	0,6%	-	0,5%
1950-1954	0,4%	-	0,3%
1945-1949	0,4%	-	0,3%
1940-1944	-	1,5%	0,2%
1935-1939	0,2%	-	0,2%
1930-1934	0,2%	-	0,2%
1925-1929	0,9%	-	0,8%
1920-1924	2,0%	-	1,8%
1915-1919	0,6%	-	0,5%
1910-1914	0,4%	-	0,3%
1905-1909	0,2%	-	0,2%
1900-1904	0,4%	-	0,3%
enne 1900	1,1%	1,5%	1,2%
Asutamisaeg teadmata	2,8%	1,5%	2,6%
Kokku	100%	100%	100%

2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

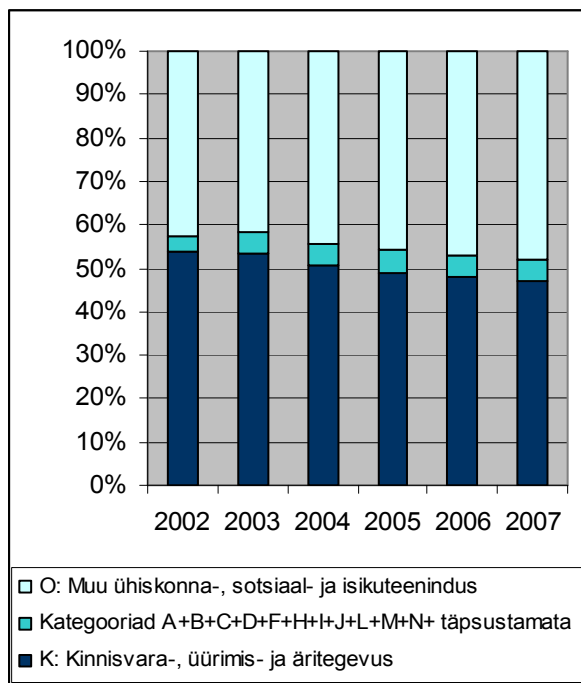
Ka käesolevas peatükis on kõigepealt esitatud olukorra üldkirjeldus Äriregistri andmete põhjal. Kõikide Eesti mittetulundusühingute tegevust hõlmav info koondatakse Äriregistrisse. Tegevusalade liigitus registris toimub Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK alusel.

Tabel 2.1a MTÜ-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes (Allikas: Äriregistri andmebaas, liigitus Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK alusel).

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
A Põllumajandus, jahindus ja metsamajandus	122	128	129	154	190	199
B Kalandus	0	0	0	0	0	0
C Mäetööstus	0	0	0	0	0	0
D Töötlev tööstus	13	15	18	20	25	28
E Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	1	1	3	6	10	14
F Ehitus	0	0	0	1	1	1
G Hulgi- ja jaemüük; remont	2	2	4	4	5	5
H Hotellid ja restoranid	9	9	11	12	13	14
I Veondus, laondus ja side	23	27	33	41	54	60
J Finantsvahendus	1	1	2	3	3	3
K Kinnisvara-, üürimis- ja äritegevus	9 248	10 163	10 615	10 958	11 410	11 856
L Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	61	61	62	63	68	74
M Haridus	157	186	210	236	291	313
N Tervishoid ja sotsiaalhooldus	184	387	424	454	499	539
O Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus	7 301	7 913	9 260	10 208	11 248	12 069
Põhitegevusala täpsustamata	31	106	94	194	1	36
Kokku	17 153	18 999	20 865	22 354	23 818	25 211

Kommentaari: Tabelist 2.a ning allpool esitatud joonisest 2.1a on ilmne, et EMTAKi suured jaotused pole kodanikeühenduste eripära iseloomustamiseks küllaldase eristusvõimega. Näib, et EMTAK kui majanduslikust vaatenurgast loodud klassifikatsioon ei ole kodanikeühiskonna üksikasjalikumaks sotsioloogiliseks ja politoloogiliseks iseloomustamiseks piisav. Lõviosa registreeritud MTÜdest moodustavad elamu- ja korteriühistud. Ülejäänud MTÜd liigituvad põhiliselt kategooriasse "Muu ühiskonna- sotsiaal- ja isikuteenindus". Kodanikuühiskonna arengu seisukohalt on positiivne see, et viimastel aastatel on toimunud mõningane selle kategooria MTÜde osakaalu suurenemine.

Joonis 2.1. MTÜ-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes. (Allikas: Äriregistri andmebaas, liigitus Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK põhjal).

2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.1b MTÜ-de tegevusvaldkonnad EMTAK detailsete alajaotuste alusel.

(Allikas: Äriregistri andmebaas, väljavõtte aastast 2005. Korter- ja elamuühistud on välja arvatud).

Alajaotus	Kodanikeühenduste arv
Spordiklubide tegevus, v.a invaspordiklubid	1952
Vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendused ning huviklubid	810
Muude kutseühenduste ja erialaliitude tegevus	746
Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid	598
Kultuuri ja haridust edendavad ja toetavad ühendused ja fondid	591
Kodanikuõiguste kaitse ja eestkoste; teatud elanikkonnagrupi huvide kaitse	509
Noorte- ja lasteühendused ning noorte ja laste heaolu edendavad ühendused	502
Muude ettevõtlusliitude, ettevõtjate ja tööandjate organisatsioonide ja nende liitude tegevus	455
Kirikute, koguduste ja kloostrite tegevus	397
Mujal liigitamata organisatsioonide tegevus	394
Keskkonna- ja looduskaitseühendused	360
Ametiühingute tegevus	357
Sotsiaalhoolekanne ilma majutuseta	347
Tervisehäiretega isikute ühendused ja nende liidud; puuetega inimeste ühendused ja nende liidud, erigruppide kaitsega seotud ühendused	337
Rahvusvähemuste ühendused ja kultuuriseltsid, rahrustevahelist austust ja sõprust edendavad ühendused	233
Spordiorganisatsioonide tegevus	228
Sportlik ja meelelahutuslik jahipidamine ja kalapüük	214
Kunstikollektiivide tegevus	197
Põllumajandusseltsid ja -liidud, aiandus- ja mesindusseltsid	191
Muude usuorganisatsioonide ja religioossete ühenduste tegevus	183
Tantsukoolide ja tantsuõpetajate tegevus	108
Põllumajanduslike niisutussüsteemide käitus	105
Täiskasvanute täienduskoolitus	104
Muu kinnisvara haldamine või haldamisega seotud tegevused	97
Etenduste, kontsertide lavastamine ja esitamine	94
Muud spordiürituste korraldamise ja spordi edendamise seotud tegevused	76
Loomeliitude tegevus	70
Huvialakoolitus	60
Muu meelelahutustegevus	48
Tuletõrje- ja päästeteenistused, häirekeskused	46
Muuseumide tegevus	45
Haiglaravi	40

2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.1b järg (1)

Alajaotus	Kodanikeühenduste arv
Muu sotsiaalhoolekanne koos majutusega	38
Tegevusala määramata, alginfo puudulik	36
Kultuurikeskused ja rahvamajad	35
Äri- ja juhtimisalane nõustamine	33
Mujal liigitamata täiskasvanute ja muu koolitus	29
Ajalooliste kohtade ja ehitiste kaitse ning hooldus	28
Sporidirajatiste käitus	28
Mujal liigitamata tervishoiualad	27
Üld- ja eriarstide konsultatsiooni- ja ravitegevus	22
Mujal liigitamata vaba aja tegevused	20
Erakonnad	18
Mujal liigitamata nõustamine	17
Tasu eest või lepingu alusel tehtavad põllumajandustööd	17
Eakate hoolekandeesutused	16
Keeleõpe	16
Muude poliitiliste organisatsioonide tegevus	16
Sportikoolide tegevus	16
Teadus- ja arendustegevus humanitaar- ja sotsiaalteaduste vallas	15
Teadus- ja arendustegevus loodus- ja tehnikateaduste vallas	15
Vetelpääste	14
Füsioteraapia ja taastusravi	12
Kaitsealade tegevus	11
Lasteaedade tegevus / Muud õigusabiga seotud tegevused / Näituste, messide, nõupidamiste, konverentside, loengute korraldamine ja teenindus	Igas nimetatud valdkonnas 10 MTÜ-d
Kunstirajatiste ja piletiagentuuride tegevus/ Mujal liigitamata turismiteenused / Muud arvutialased tegevused	Igas nimetatud valdkonnas 9 MTÜ-d
Arvutiõpe	7
Hasartmängude ja kihlvedude korraldamine / Invasportiklubide tegevus /Laste ja noorte hoolekandeesutused /Raadioprogrammide tootmine ja/või eetrisse andmine /Interneti- jm andmesidevõrguteenus /Kiirabi ja parameedikute tegevus / Kirjastamine /Mujal liigitamata teenindus /Patendi-, kaubamärgi- ja autoriõigusabi /Puhkeküla ja puhkelaager/ Puhkemaja /Rakenduskõrgkoolide tegevus	Igas nimetatud valdkonnas 6 MTÜ-d
Ajakirjade kirjastamine (ilmub vähem kui 4 korda nädalas) /Kinnisvara haldus tasu eest või lepingu alusel/Lemmikloomade hooldamine/ Muu sporditegevus / Turvatöö ja nõustamine	Igas nimetatud valdkonnas 5 MTÜ-d

2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.1b järg (2)

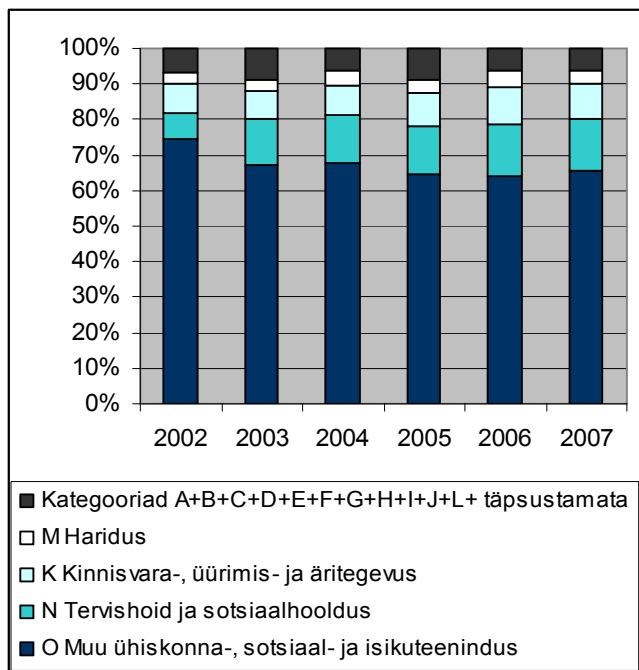
Alajaotus	Kodanikeühenduste arv
Botaanika- ja loomaaedade tegevus /Hambaravi /Kutseorganisatsioonide tegevus/Muu tarkvaraalane nõustamine ja tarkvara tarnimine /Turismiinfokeskuste ja -punktide tegevus /Vabakutseliste kunstnike ja artistide tegevus	Igas nimetatud valdkonnas 4 MTÜ-d
Ajalehtede kirjastamine /Ehitusprojektide juhtimine /Haljastustööd. Aedade, parkide ja spordirajatiste haljasalade rajamine, harimine ja hooldus /Helisalvestusstuudiote tegevus/Kalmistute ja krematooriumite tegevus/Kinnisvara arendus ja müük /Kino- ja videofilmide tootmine/ Linnapuhastus, korrashoid jms tegevused /Meenete, kunstiesemete ja -tarvete jaemüük/Mujal liigitamata finantsvahenduse abitegevusalad /Muud arvutitega seotud teenused /Nädala- ja reklaamlehtede jm perioodikaväljaannete kirjastamine/ Sõiduõpe/ Usuorganisatsioonide tegevus/ Veekogumine, -puhastus ja jaotus/ Õigusabi / Ülikoolide tegevus	Igas nimetatud valdkonnas 3 MTÜ-d
Arhiivide tegevus / Ettevõtjate ja tööandjate organisatsioonide tegevus / Kahjukindlustus /Kino- ja videofilmide levitamine / Kinofilmide linastamine / Metsamajandus ja metsavarumine / Metsamajandust ja metsavarumist teenindavad tegevusalad / Mujal liigitamata äritegevus /Muu laenuandmine / Muud kino- ja videofilmitootmise abitegevused /Muud majandustegevust toetavad tegevused /Puuvilja- ja marjakasvatuse ning -korjamine, k.a metsamarjad / Raamatukirjastamine /Raamatukogude tegevus /Raamatupidamine /Sadamate töö ja veeteede kasutamisega seotud tegevused / Siseveetransport / Sotsiaalhoolekanne koos majutusega / Süsteemialane ja tehniline nõustamine / Taksovedu /Tarkvara kirjastamine / Telekommunikatsioon / Televisiooniprogrammide tootmine ja/või eetrisse andmine / Õigusnõustajate ja õigusbüroode tegevus	Igas nimetatud valdkonnas 2 MTÜ-d

Kommentaari: Tabelist 2.1b on näha, et EMTAKi kasutamine mittetulundusühingute tegevusalade kirjeldamiseks on problemaatiline: tegemist on keerulise, mõnes mõttes isegi vastuolulise ning ennast kordava liigitusega. Kahjuks pole ühenduste tegevusvaldkondi puudutavat infot sellisel kujul võimalik kasutada kodanikeühiskonna sisuliste küsimuste käsitlemiseks, vähemalt mitte vahetult. Üldjaotused on kodanikeühiskonna analüüsiks liiga nõrga eristusjõuga, üksikasjalikud jaotused on temaatiliselt liiga killustatud. Mitmed tegevusvaldkonnad, mida võiks teatud perspektiivist ühendada ühise nimetaja alla, langevad paljudesse erinevatesse kategooriatesse (vt. näiteks hulk erinevaid klassifikaatoreid, mis puudutavad sporti, kirjastustegevust, jms.), teisest küljest liigituvad mitmed sihiasetuselt erinevad tegevused ühte suurde kategooriasse (nt. keskkonna- ja looduskaitseühenduste kategoorias on arvukalt nii metsahaldamisühendusi kui tõuloomade kasvatamise klubisid jne.). Kuidas leida ametlikule kodanikeühenduste süstemaatikale ja statistikale alust¹, mis ka sisuliselt aitaks hinnata kodanikuühiskonna arengut? Tegemist on tõepoolest keerulise küsimusega, seega on arusaadav,

¹ Eesti Statistikaameti 2011 rahvaloenduse andmete hulka on plaanis lisada kodanikeühenduste ja vabatahtliku tegevuse teemaplokk. Samal ajal on otseselt kodanikeühendustega tegelevate uurijate ja praktikute kaasamine vastavate indikaatorite väljatöötamise olnud seni üsna piiratud.

et MTÜ-de statistiline liigitamine on siiani läbi töötamata küsimus (vt ka Lepp 2003).

Joonis 2.2. SA-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes. (Allikas: Äriregistri andmebaas, liigitus Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK põhjal).

Kommentaari: Ka sihtasutuste puhul langeb Äriregistri liigituses enamus tegevusvaldkondi kategooriasse "Muu ühiskonna- sotsiaal- ja isikuteenindus" (O). Levinuim selgepiiriline tegevusvaldkond sihtasutuste puhul on tervishoid ja sotsiaalhooldus (N). Arvukalt leidub ka kinnisvara majandamisega tegelevaid sihtasutusi (K), samuti on märgatav on hariduses tegutsevate sihtasutuste hulk (M).

2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.2. SA-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes. (Allikas: Äriregistri andmebaas, liigitus Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK põhjal).

Valdkond	2002	2003	2004	2005	2006	2007
A Põllumajandus, jahindus ja metsamajandus	5	4	4	5	5	4
B Kalandus	0	0	0	1	0	0
C Mäetööstus	0	0	0	0	0	0
D Töötlev tööstus	5	7	6	8	8	9
E Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	2	2	1	0	0	0
F Ehitus	0	0	0	0	0	0
G Hulgi- ja jaemüük; remont	0	2	1	1	2	4
H Hotellid ja restoranid	2	2	3	2	2	3
I Veondus, laondus ja side	10	9	10	10	15	14
J Finantsvahendus	5	6	6	6	5	5
K Kinnisvara-, üürimis- ja äritegevus	41	44	52	62	74	74
L Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	2	4	3	6	6	6
M Haridus	16	16	23	25	33	30
N Tervishoid ja sotsiaalhooldus	34	73	82	93	105	110
O Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus	359	377	418	432	456	492
Põhitegevusala täpsustamata	1	14	10	20	0	1
Kokku	482	560	619	671	711	752

2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.3. Mittetulundusühenduste põhikirjalised ning peamised tegevuseesmärgid. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Põhikirjalised eesmärgid		Peamine eesmärk	
	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)
Kultuur ja kunst	25,7%	26,2%	12,2%	13,8%
Vaba aeg	24,2%	13,8%	5,9%	-
Sport ja kehakultuur	24,4%	10,8%	17,9%	1,5%
Haridus ja teadus	21,1%	40,0%	4,8%	13,8%
Tervishoid	12,4%	21,5%	3,7%	12,3%
Sotsiaalteenused	13,3%	23,1%	5,7%	10,8%
Looduskeskkond	10,2%	10,8%	3,9%	3,1%
Muinsuskaitse	3,7%	4,6%	0,6%	4,6%
Naabruskond	9,6%	6,2%	3,5%	1,5%
Ühiskonnaareng	13,3%	27,7%	3,3%	18,5%
Sotsiaalsete rühmade huvide esitamine	22,7%	13,8%	10,0%	6,2%
Rahvusvahelised sidemed	7,9%	12,3%	0,4%	-
Religioon	2,4%	4,6%	1,3%	1,5%
Traditsioonide säilitamine	14,0%	7,7%	4,1%	-
Kalandus ja jahindus	3,3%	1,5%	3,0%	-
Põllumajandus	4,3%	3,1%	3,3%	1,5%
Kutseliidule omane tegevus	8,9%	6,2%	7,6%	3,1%
Muud eesmärgid	7,9%	18,5%	2,8%	-
Mitu võrdset eesmärki	-	-	5,7%	7,7%

Kommentaar: Uurimuse *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (Rikmann jt. 2005) andmed võimaldavad täiendavalt kirjeldada mittetulundusühenduste jaotust vastavalt ühenduse peamistele ja põhikirjalistele eesmärkidele. Samuti saab selle andmestiku põhjal ülevaate ühenduste peamistest tegevusvaldkondadest ning sagedasematest ning põhilistest tegevustest ühenduste endi sõnul.

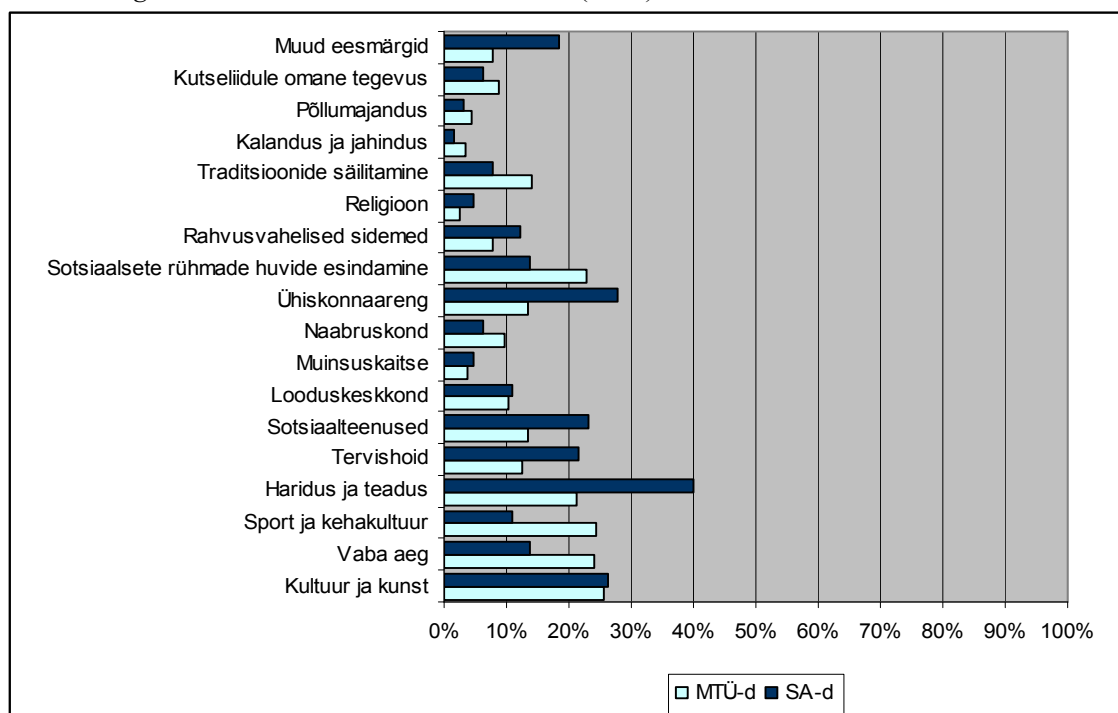
2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.4. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

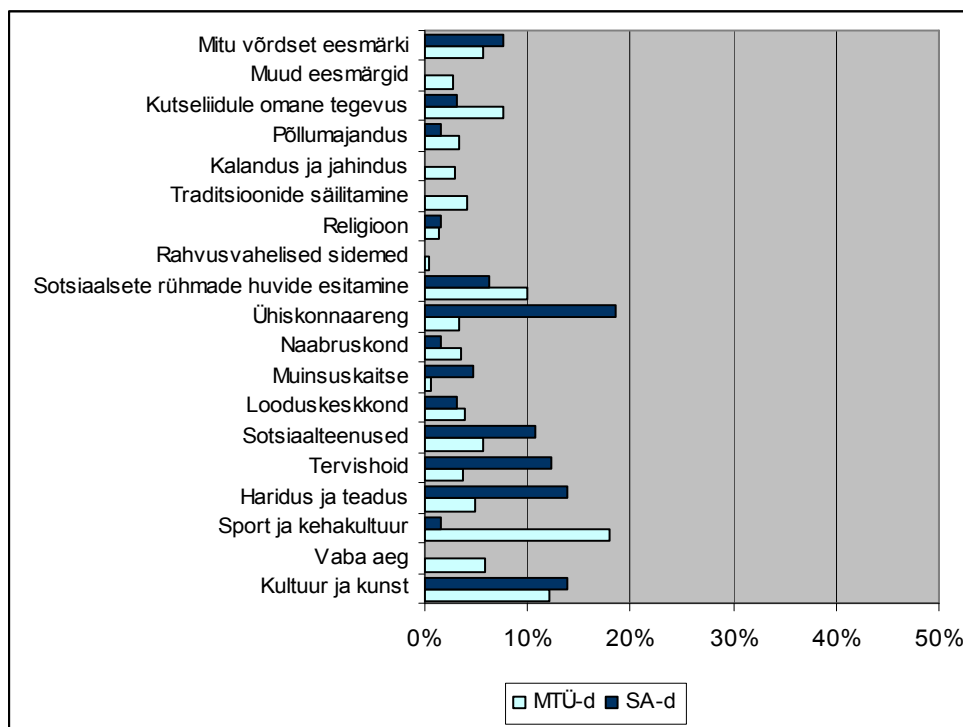
	Põhiliselt esinevad tegevused		Peamine tegevus	
	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)
Ürituste korraldamine	53,4%	36,9%	30,4%	9,4%
Arendustegevus	30,9%	47,7%	17,1%	26,6%
Kirjastamine	7,2%	12,3%	0,4%	3,1%
Koolitus	38,3%	40,0%	14,6%	10,9%
Teenustööde osutamine	9,6%	18,5%	3,7%	9,4%
Suhtlemine väljaspool organisatsiooni	19,6%	24,6%	2,5%	-
Suhtlemine ametlike võimudega	9,6%	13,8%	1,0%	-
Abistamine	15,0%	29,2%	5,2%	15,6%
Heategevus, rahaline toetamine	5,4%	21,5%	1,7%	3,1%
Kutseliidule omane tegevus	10,9%	7,7%	6,9%	1,6%
Regulaarne kooskäimine	25,1%	6,2%	11,0%	-
Projektide rahastamine			-	18,8%
Muu			5,4%	1,6%

Allpool on küsitluses osalenud kodanikeühenduste tegevuseesmärgid ning põhilised tegevused esitatud ka ülevaatlikult jooniste kujul.

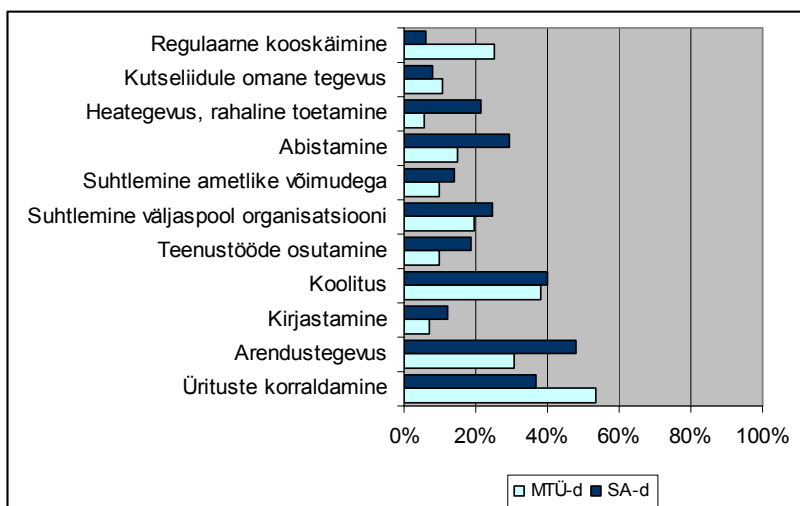
Joonis 2.3a. Mittetulundusühenduste põhikirjalised tegevuseesmärgid. Allikas: *uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

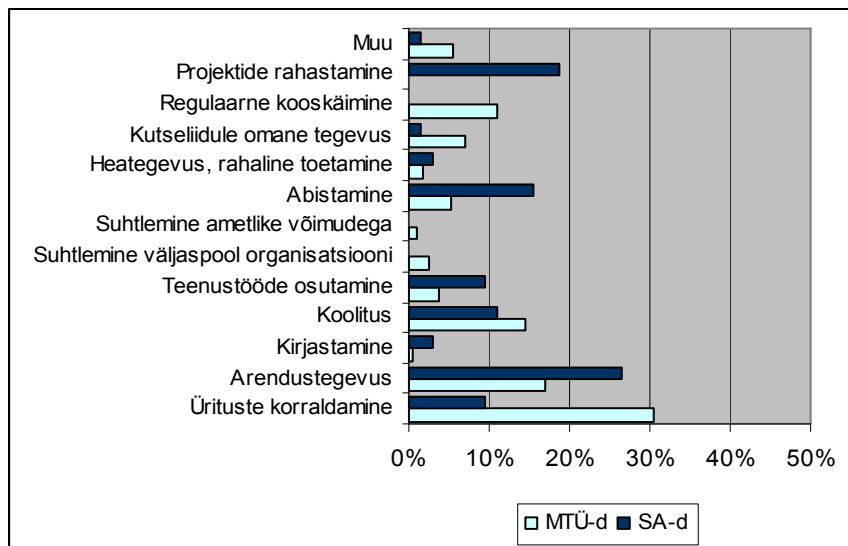
Joonis 2.3b. Mittetulundusühenduste peamised tegevuseesmärgid. Allikas: uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

Joonis 2.4a. Mittetulundusühenduste töös sagedamini esinevad tegevused. Allikas: uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

Joonis 2.4b. Mittetulundusühenduste põhitegevused. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Uurimuses *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (Rikmann jt. 2005) iseloomustasid küsitletud kodanikuühendused ka oma tegevuse ulatust. Tulemused on esitatud tabelis 2.5.

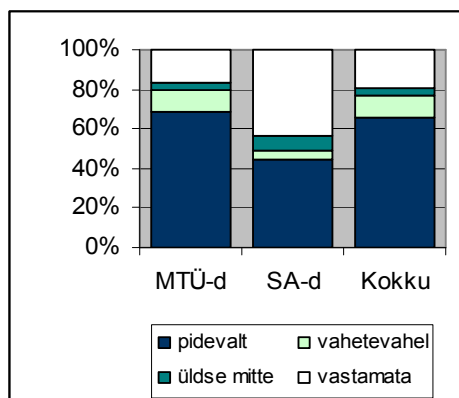
2. Mittetulundusühenduste tegevusvaldkonnad ning tegevuse ulatus

Tabel 2.5. Mittetulundusühenduste tegevuse ulatus. Allikas: uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

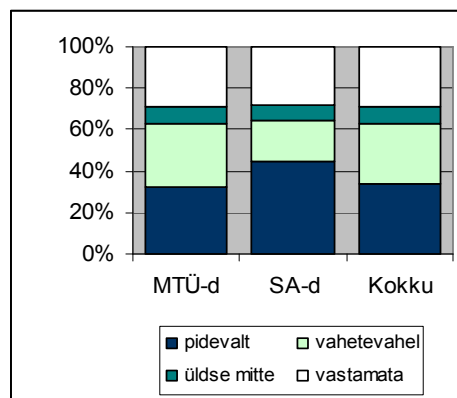
	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Tegevuse ulatus:	kohalikult			üle-eestiliselt		
üldse mitte	3,0%	7,7%	3,5%	7,9%	7,7%	7,9%
vahetevahel	11,5%	4,6%	10,7%	30,9%	20,0%	29,7%
pidevalt	68,5%	44,6%	66,0%	32,2%	44,6%	33,5%
vastamata	17,0%	43,1%	19,8%	29,0%	27,7%	28,9%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	maakondlikult			Tallinnas		
üldse mitte	6,7%	7,7%	6,8%	17,6%	10,8%	16,8%
vahetevahel	26,0%	13,8%	24,7%	12,4%	9,2%	12,0%
pidevalt	35,1%	32,3%	34,8%	19,0%	24,6%	19,6%
vastamata	32,2%	46,2%	33,7%	51,0%	55,4%	51,6%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	rahvusvaheliselt					
üldse mitte	12,4%	12,3%	12,4%			
vahetevahel	27,4%	21,5%	26,7%			
pidevalt	20,6%	27,7%	21,5%			
vastamata	39,6%	38,5%	39,4%			
kokku	100,0%	100,0%	100,0%			

Joonis 2.5. Mittetulundusühenduste tegevuse ulatus. Allikas: uurimus Kodanikualgatusete institutsionaliseerumine Eestis (2005)

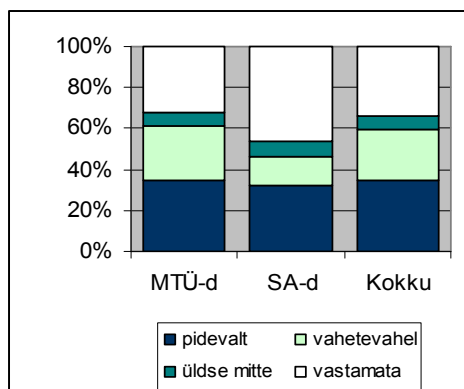
a) tegetsemine kohalikul tasandil

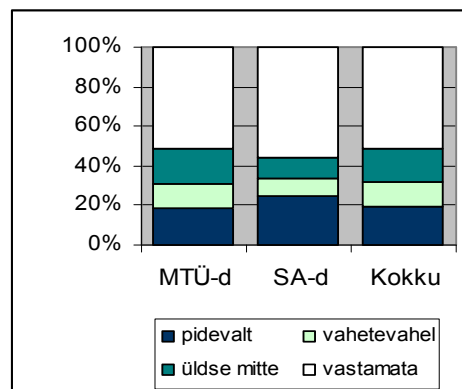
b) tegetsemine üle-eestisel tasandil

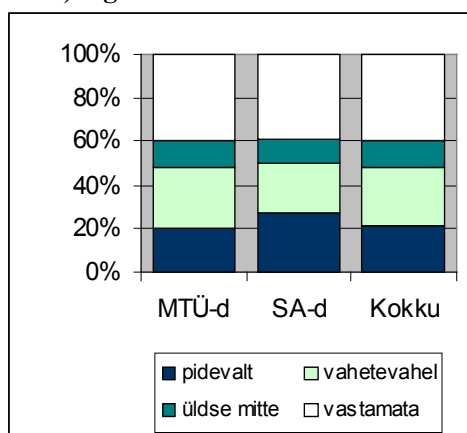
c) tegetsemine maakondlikul tasandil

d) tegetsemine Tallinnas

e) tegetsemine rahvusvaheliselt

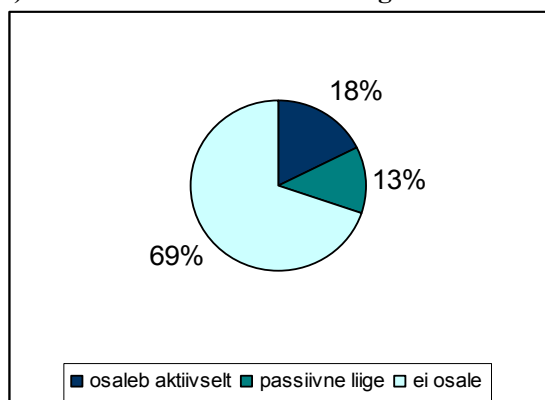

3. Elanikkonna osalemine mittetulundusühenduste tegevuses

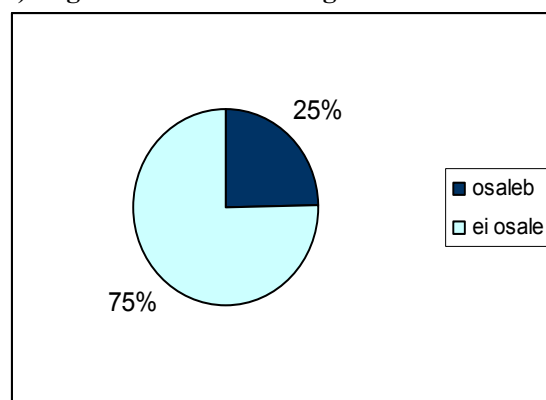
Mittetulundusühendusse kuulumist võib tõlgendada kui ühiskonna/elanikkonna rühmade sotsiaalse kapitali ning sidususe mõõtu. Järgnevate tabelite andmed tuginevad kahele esinduslikule elanikkonnauringule: Justiitsministeeriumi tellitud elanikkonna õigusteadlikkuse uuring 2006 aastal (503 vastajat) ning Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud ebavõrdse kohtlemise uurimus 2007 aastal (1208 vastajat). Kuna uurimused keskendusid erinevatele probleemidele, takistab uurimuste erinev metoodiline baas kogutud andmete vahetut võrreldavust. Nendes küsiti inimeste osalemise kohta erinevat tüüpi organisatsioonide või ühenduste tegevuses.

Joonis 3.1. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses. (Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006) ja ebavõrdse kohtlemise uurimus *Isiku omaduste ...* (2007))

a) Ebavõrdse kohtlemise uuring 2007

b) Õigusteadlikkuse uuring 2006

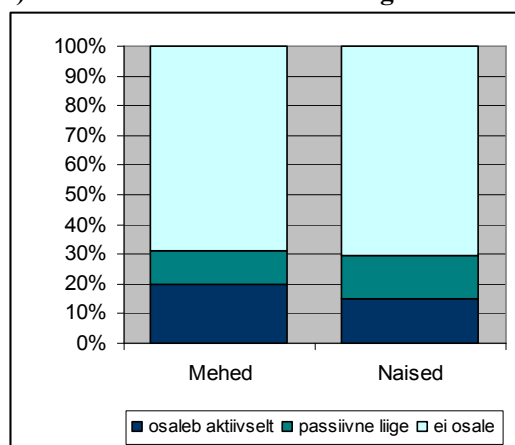
Tabel 3.1. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses. (Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006) ja ebavõrdse kohtlemise uurimus *Isiku omaduste...* (2007))

	Ebavõrdse kohtlemise uuring (N=1208)	Õigusteadlikkuse uuring (N=503)
osaleb kodanikeühenduste tegevuses	30,4%	24,6%
osaleb vähemalt ühes ühenduses aktiivselt	17,6%	-
osaleb ainult passiivse liikmena	12,8%	-
ei osale kodanikeühenduste tegevuses	69,6%	75,4%

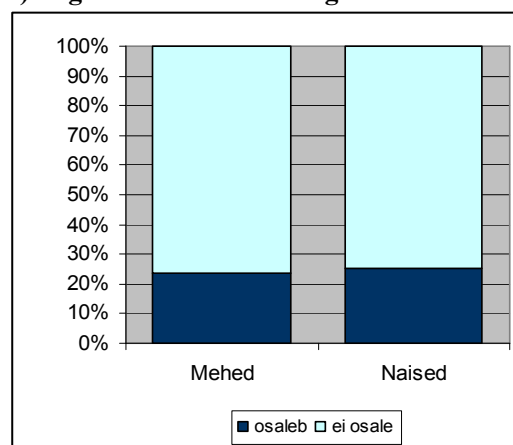
Kommentaar: Huvipakkuv on see, et ainult passiivseid liikmeid on vastajate hulgas vähem kui neid, kes on vähemalt ühes ühenduses aktiivselt tegevad. Kas väljendub selles see, et Eesti kodanikuühiskonda kui suhteliselt noort ja kujunemisjärgus nähtust iseloomustab formaalselt kinnistunud organisatsioonide vähesus, mille passiivne liikmeskond oleks suurem kui aktiivne tuumik?

Joonis 3.2. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses sugude lõikes
(Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006) ja ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

a) Ebavõrdse kohtlemise uuring 2007

b) Õigusteadlikkuse uuring 2006

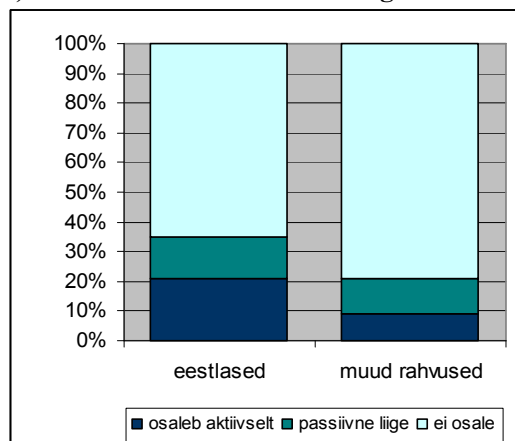
Tabel 3.2. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses sugude lõikes.
(Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006) ja ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

	Ebavõrdse kohtlemise uuring		Õigusteadlikkuse uuring	
	Mehed (N=541)	Naised (N=667)	Mehed (N=233)	Naised (N=270)
osaleb kodanikeühenduste tegevuses	31,2%	29,7%	23,9%	25,2%
vähemalt ühes ühenduses aktiivselt	19,7%	15,1%	-	-
ainult passiivse liikmena	11,5%	14,6%	-	-
ei osale kodanikeühenduste tegevuses	68,8%	70,3%	76,1%	74,8%

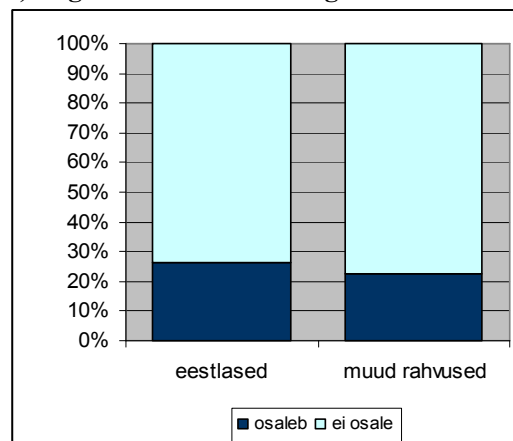
Kommentaar: Meeste ja naiste üldises osaluses märgatavaid erinevusi pole. Samal ajal on naiste seas passiivsete liikmete osakaal mõnevõrra suurem. See selgitab ka suuremat kodanikeühendustes osalejate osakaalu naiste seas õigusteadlikkuse uuringus, kus ei eristatud passiivset ja aktiivset osalemist.

Joonis 3.3. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses rahvuste lõikes. (Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006) ja ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

a) Ebavõrdse kohtlemise uuring 2007

b) Õigusteadlikkuse uuring 2006

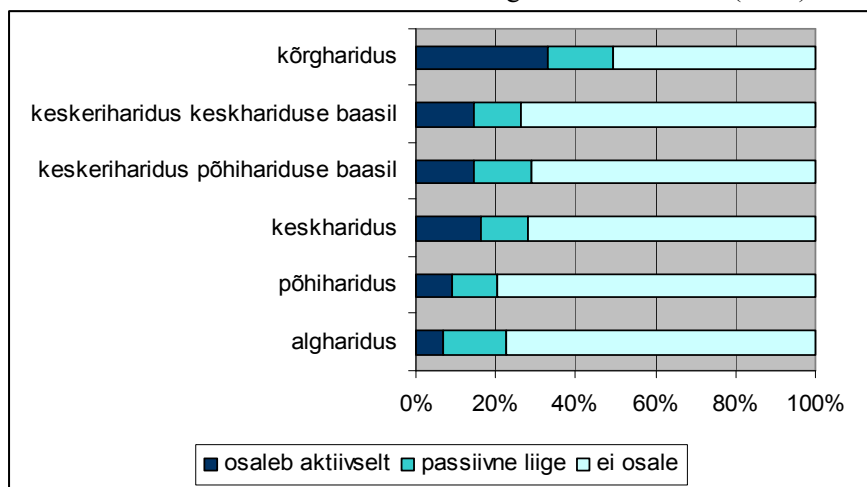
Tabel 3.3. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses rahvuste lõikes.

(Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006) ja ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

	Ebavõrdse kohtlemise uuring		Õigusteadlikkuse uuring	
	eestlased (N=815)	teised rahvused (N=393)	eestlased (N=334)	teised rahvused (N=169)
osaleb kodanikeühenduste tegevuses	35,1%	20,7%	26,5%	22,8%
vähemalt ühes ühenduses aktiivselt	21,0%	9,2%	-	-
ainult passiivse liikmena	14,1%	11,5%	-	-
ei osale kodanikeühenduste tegevuses	64,9%	79,3%	73,5%	77,2%

Kommentaar: Eestlased osalevad kodanikeühendustes mõnevõrra rohkem ja aktiivsemalt kui Eestis elavad teistest rahvustest inimesed. Eelkõige tuli see seos ilmsiks ebavõrdse kohtlemise uuringus.

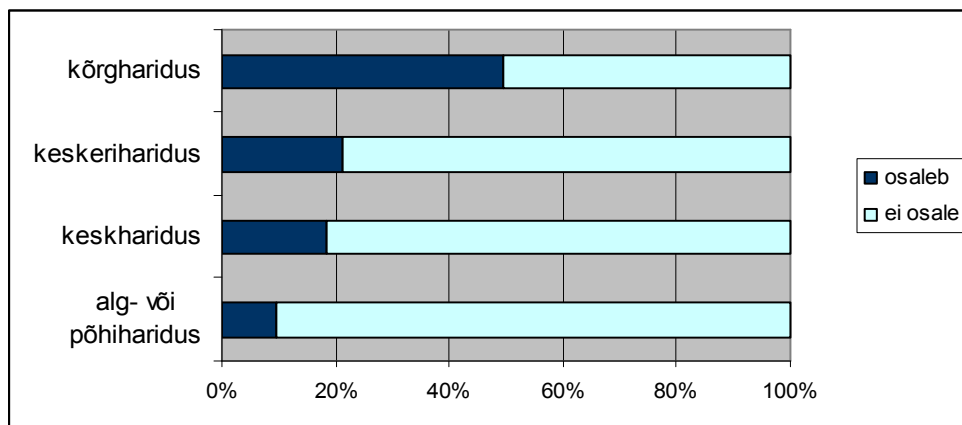
Joonis 3.4a. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses haridustasemetel. Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isikuomaduste...* (2007)

Tabel 3.4a. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses haridustasemetel. Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isikuomaduste...* (2007)

	Algharidus (N=75)	Põhi- haridus (N=165)	Kesk- haridus (N=294)	Keskeri-haridus põhihariduse baasil (N=171)	Keskeri-haridus keskhariduse baasil (N=272)	Kõrgharidus (N=232)
osaleb vähemalt ühes ühenduses aktiivselt	6,6%	9,1%	16,3%	14,7%	14,7%	33,0%
osaleb ainult passiivse liikmena	16,1%	11,4%	11,9%	14,1%	11,4%	16,4%
ei osale	77,3%	79,5%	71,8%	71,2%	73,9%	50,6%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Joonis 3.4b. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses haridustasemetel. Allikas: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006).

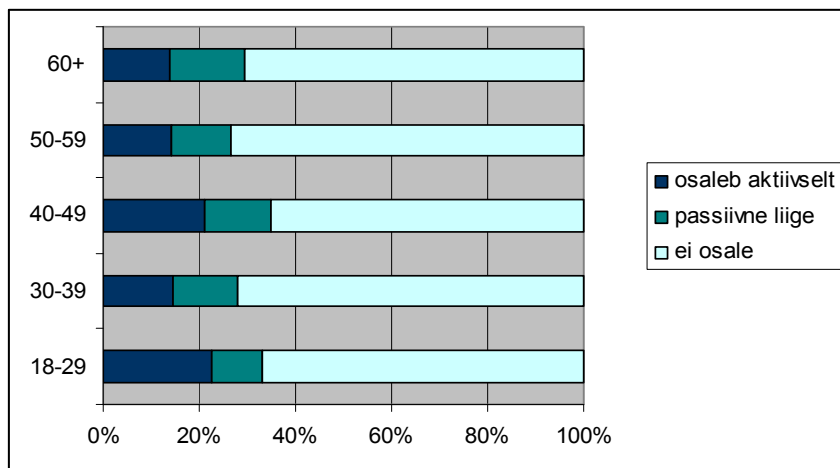

Tabel 3.4b. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses haridustasemetel. Allikad: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006).

	Alg- või põhiharidus (N=73)	Keskharidus (N=141)	Keskeriharidus (N=180)	Kõrgharidus (N=109)
osaleb mõne kodanikeühenduse tegevuses	9,6%	18,4%	21,1%	49,6%
ei osale ühegi kodanikeühenduse tegevuses	90,4%	81,6%	78,9%	50,4%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kommentaari: Haridustaseme kasvamisega tõuseb ka osalemine kodanikeühendustes. Kodanikeühendustes osalemine on kõrgharidusega inimeste seas oluliselt kõrgem kui teistes haridusrühmades.

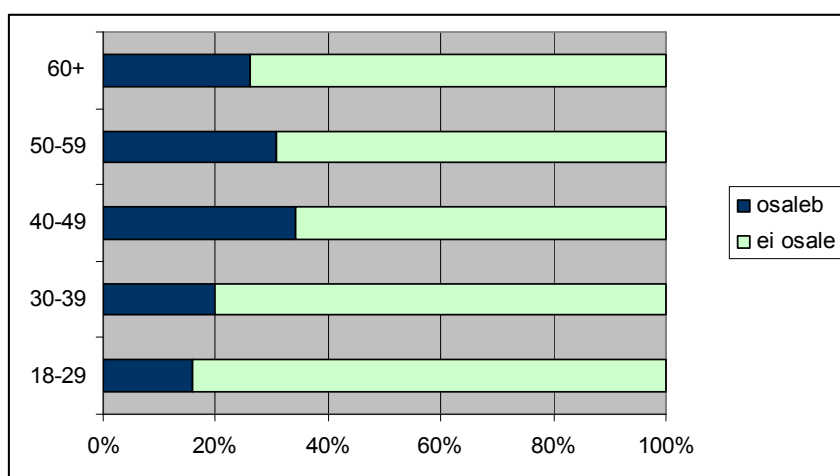
Joonis 3.5a. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

Tabel 3.5a. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

	18-29 (N=273)	30-39 (N=205)	40-49 (N=208)	50-59 (N=197)	60+ (N=326)
osaleb vähemalt ühes ühenduses aktiivselt	22,6%	14,6%	21,2%	14,2%	13,8%
osaleb ainult passiivse liikmena	10,4%	13,3%	13,7%	12,2%	15,6%
ei osale	67,0%	72,1%	65,1%	73,6%	70,6%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Joonis 3.5b. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Allikas: *Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring* (2006).

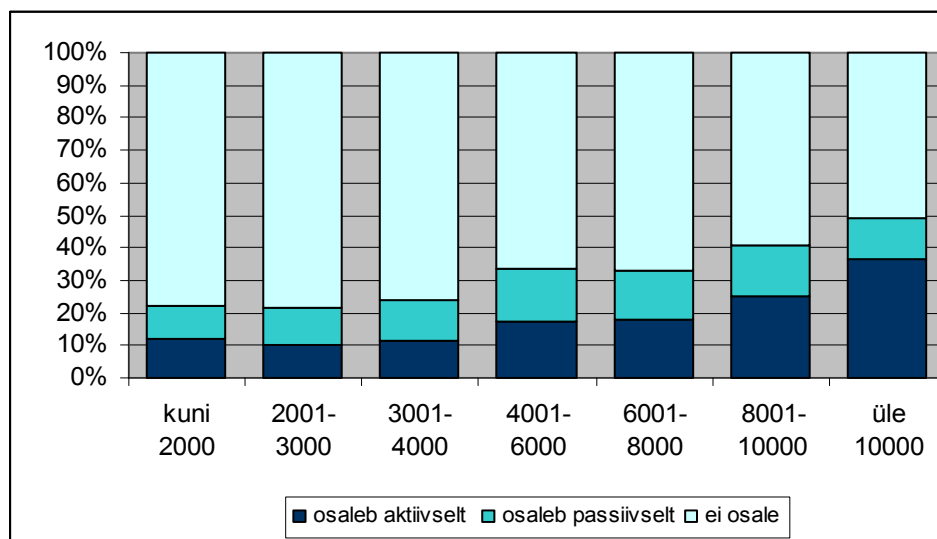
3. Elanikkonna osalemine mittetulundusühenduste tegevuses

Tabel 3.5b. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Allikas: Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring (2006).

	18-29 (N=114)	30-39 (N=105)	40-49 (N=94)	50-59 (N=87)	60+ (N=103)
osaleb mõne kodanikeühenduse tegevuses	15,8%	20,0%	34,1%	30,7%	26,2%
ei osale ühegi kodanikeühenduse tegevuses	84,2%	80,0%	65,9%	69,3%	73,8%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kommentaar: Mõlemad küsitlused näitavad vanuserühma 40-49 suhteliselt suuremat aktiivsust kodanikeühenduste töös osalemiseks. Vanuserühma 30-39 iseloomustab väiksem aktiivsus, võib oletada, et see on seotud pere väikelastefaasiga. Vastuolulised on uurimuste andmed vanuserühmas 18-29.

Joonis 3.6. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses seoses isikliku netosissetulekuga (EEK). Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

Tabel 3.6. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses seoses isikliku netosissetulekuga (EEK). Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isikuomaduste...* (2007).

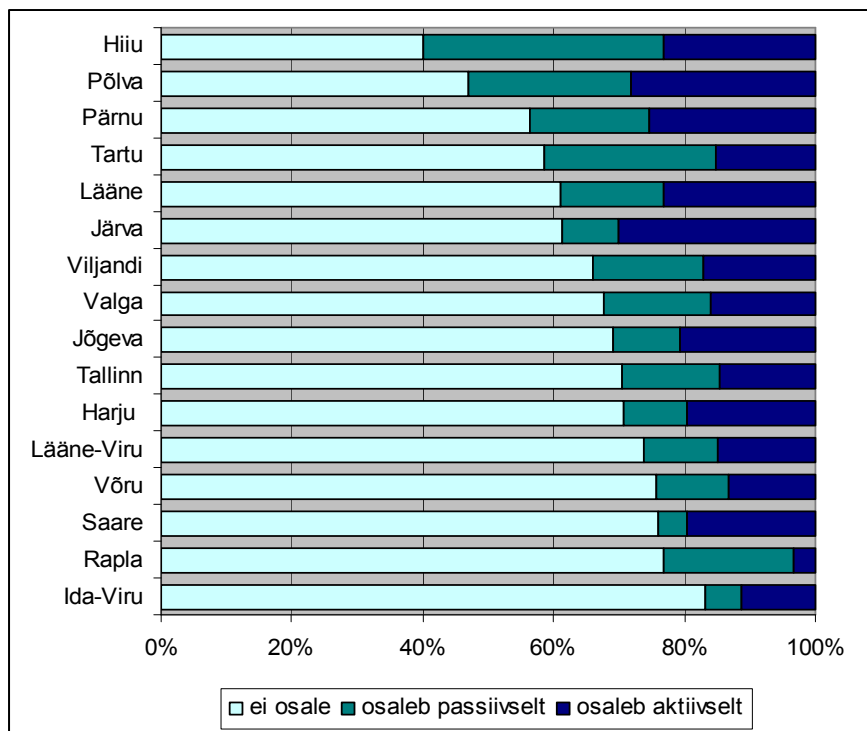
	kuni 2000 (N=108)	2001-3000 (N=108)	3001-4000 (N=260)	4001-6000 (N=193)	6001-8000 (N=149)	8001-10000 (N=115)	üle 10000 (N=132)
osalebvähemalt ühes ühenduses aktiivselt	12,0%	10,2%	11,5%	17,6%	18,0%	25%	36,8%
osaleb ainult passiivse liikmena	10,2%	11,1%	12,3%	15,7%	15,1%	15,5%	12,1%
ei osale	77,8%	78,7%	76,2%	66,7%	66,9%	59,5%	51,1%
Kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kommentaar: Sissetuleku kasvamisega tõuseb ka osalemine kodanikeühendustes. Kõige kõrgema isikliku sissetulekuga inimeste seas on osalemise ulatus teistest rühmadest oluliselt suurem.

Kommentaar: Kokkuvõttes näitavad küsitluste andmed, et kodanikeühendustes osalemine kui sotsiaalse kapitali vorm seondub tugevama positsiooniga ka teiste ühiskondlikult oluliste tegurite suhtes (haridus, sissetulek, rahvus/emakeel).

3. Elanikkonna osalemine mittetulundusühenduste tegevuses

Joonis 3.7. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses maakondade lõikes.
Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

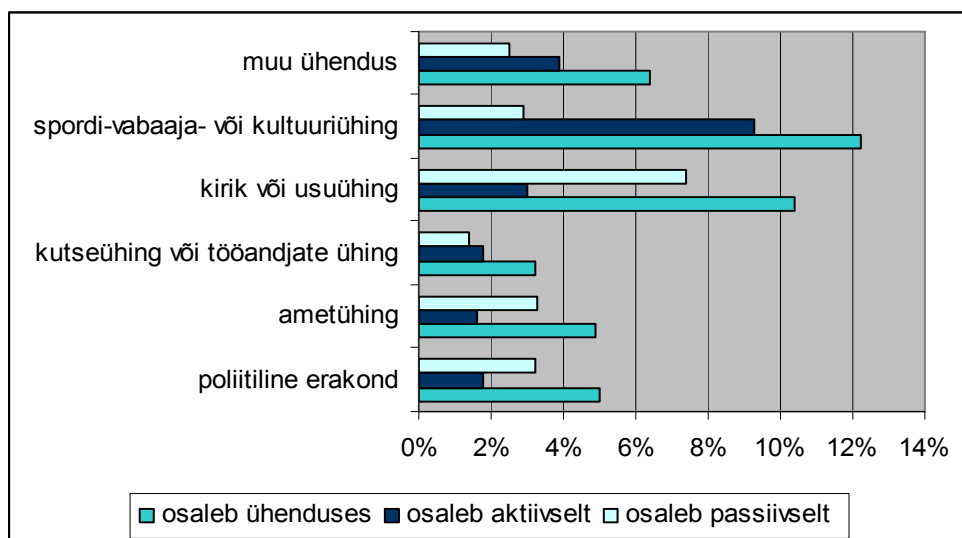

Tabel 3.7. Elanikkonna osalemine organisatsioonide või ühenduste tegevuses maakondade lõikes.
Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

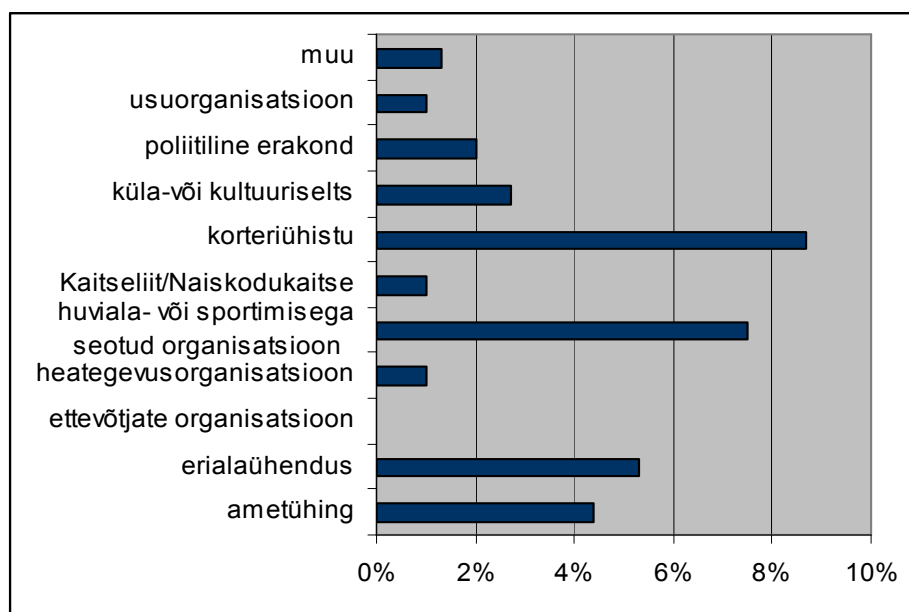
Maakond	ei osale kodanikeühenduste tegevuses	osaleb vähemalt ühes ühenduses aktiivselt	osaleb passiivselt	kokku
Tallinn (N=360)	70,4%	14,7%	14,90%	100%
Harjumaa (N=102)	70,6%	19,6%	9,80%	100%
Hiiumaa (N=10)	40,0%	23,3%	36,70%	100%
Ida-Virumaa (N=178)	83,1%	11,2%	5,70%	100%
Jõgevamaa (N=29)	69,0%	20,7%	10,30%	100%
Järvamaa (N=30)	61,3%	30,0%	8,70%	100%
Läänemaa (N=18)	61,1%	23,3%	15,60%	100%
Lääne-Virumaa (N=61)	73,8%	14,8%	11,40%	100%
Põlvamaa (N=31)	46,9%	28,1%	25,00%	100%
Pärnumaa (N=79)	56,4%	25,3%	18,30%	100%
Raplamaa (N=31)	76,7%	3,3%	20,00%	100%
Saaremaa (N=28)	75,9%	19,7%	4,40%	100%
Tartumaa (N=122)	58,7%	15,2%	26,10%	100%
Valgamaa (N=31)	67,7%	16,1%	16,20%	100%
Viljandimaa (N=53)	66,0%	17,0%	17,00%	100%
Võrumaa (N=45)	75,6%	13,3%	11,10%	100%

Kommentaari: Vastajate väike arv väiksemates maakondades ei võimalda maakondade erinevuste suhtes kindlaid väiteid esitada. Andmed on siiski arvestatavad suuremate maakondade suhtes. Õigusteadlikkuse uuringu valim on maakondade jaotuse esitamiseks liiga väike.

Joonis 3.8a. Elanikkonna osalemine erinevat liiki organisatsioonide või ühenduste tegevuses. Vastavat liiki kodanikuühenduses osalejate osakaal. Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

Joonis 3.8b. Elanikkonna osalemine erinevat liiki organisatsioonide või ühenduste tegevuses. Kodanikuühenduses osalevate vastajate osakaal. Allikas: *Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring* (2006).

3. Elanikkonna osalemine mittetulundusühenduste tegevuses

Tabel 3.8a. Elanikkonna osalemine erinevat liiki organisatsioonide või ühenduste tegevuses.
Vastavat liiki kodanikuühenduses osalejate osakaal. Allikas: Ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007).

	Poliitiline erakond	Ametiühing	Kutseühing või tööandjate ühing	Kirik või usuühing	Spordi-, vabaaja või kultuuriselts	Muu ühendus
osaleb antud liiki kodanikuühenduse töös	5%	4,9%	3,2%	10,4%	12,2%	6,4%
osaleb aktiivselt	1,8%	1,6%	1,8%	3,0%	9,3%	3,9%
osaleb passiivse liikmena	3,2%	3,3%	1,4%	7,4%	2,9%	2,5%

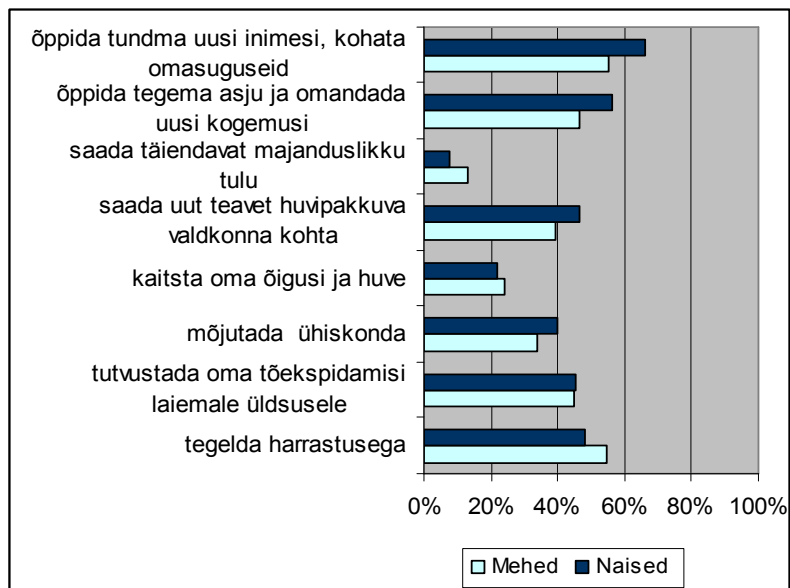
Tabel 3.8b. Elanikkonna osalemine erinevat liiki organisatsioonide või ühenduste tegevuses.
Vastavat liiki kodanikuühenduses osalejate osakaal. Allikas: *Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring* (2006).

	Ametiühing	Erialahendus	Ettevõtjate organisatsioon	Heategevus-organisatsioon	Huviala või spordiharrastus	Kaitseliit/ Naiskodukaitse	Korterühistu	Külaselts või kultuuriselts	Poliitiline erakond	Usuorganisatsioon	Muu
vastajatest osaleb antud liiki kodanikeühenduse tegevuses (N=503)	4,4%	5,3%	0%	1%	7,5%	1%	8,7%	2,7%	2,0%	1%	1,3%

Kommentaari: Uuringute tulemused on mõneti vastuolulised. Suured on erinevused eelkõige usuorganisatsioonidesse kuuluvuse hinnangu suhtes. Siin mängivad oma rolli kindlasti ka meetodilised põhjused, kuivõrd erinevas uurimustes olid vastavad indikaatorid erinevad. Samuti peab arvestama, et kuigi tegemist oli esinduslike elanikkonnaküsitlustega, on kodanikeühendustes osalejaid elanikkonnas vähe. Küsimuse põhjalikumaks uurimuseks elanikkonna juhuvalimi põhjal pole selline valimi suurus piisav.

Siiski kinnitavad mõlemad uurimused, et erakondade liikmete ning ametiühingute liikmete osakaal rahvastikus on väike, mis viitab rahva piiratud osalusele tegelikus poliitikas n.ö rohujuure tasandil. Lääne – Euroopas, n.ö. ”vanades demokraatlikes riikides” on olukord mõnevõrra teistsugune (vt allpool joonis 3.11b). Samuti näitavad mõlemad uurimused, et põhiliselt kuulutakse spordi- ja vabaaja veetmisega tegelevatesse ühingutesse.

Joonis 3.9. MTÜ* esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses vastaja sooga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

* Küsitatud sihtasutuste esindajatele antud küsimust ei esitatud

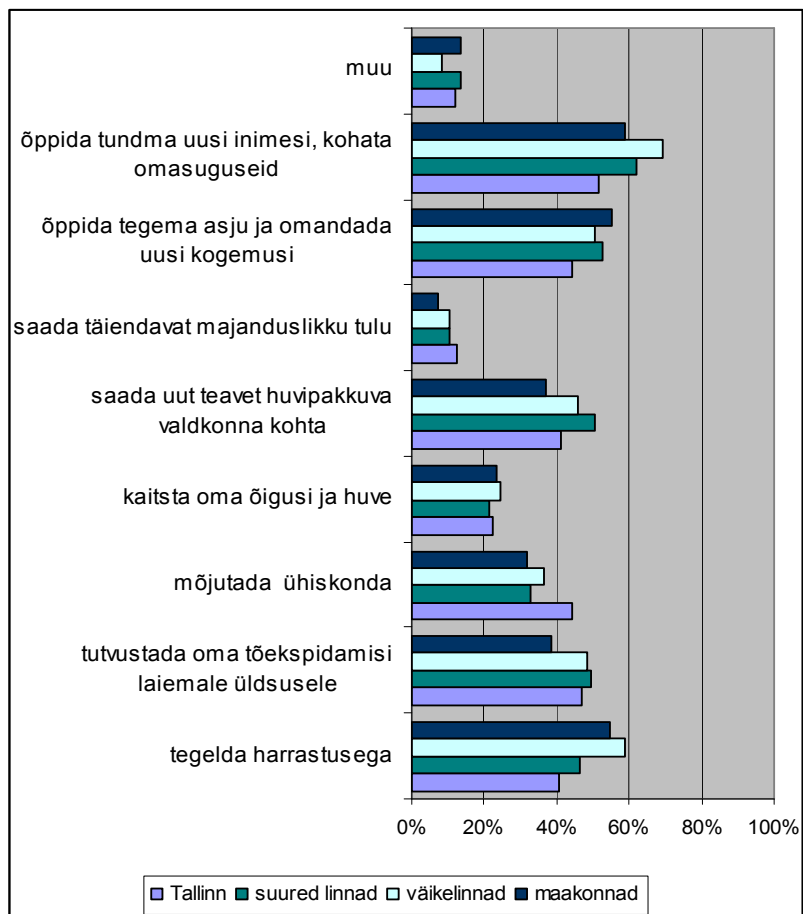
Tabel 3.9. MTÜ* esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses vastaja sooga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Mehed (N=249)	Naised (N=270)	Kokku ** (N=541)
Tegelda harrastusega	54,6%	48,1%	50,6%
Tutvustada oma tööspidamisi laiemale üldsusele	45,0%	45,2%	45,3%
Mõjutada ühiskonda	33,7%	40,0%	36,4%
Kaitsta oma õigusi ja huve	24,1%	21,9%	22,9%
Saada uut teavet huvipakkuva valdkonna kohta	39,4%	46,7%	42,3%
Saada täiendavat majanduslikku tulu	13,3%	7,8%	10,2%
Õppida tegema asju ja omandada uusi kogemusi	46,2%	56,3%	50,3%
Õppida tundma uusi inimesi, kohata omasuguseid	55,4%	66,3%	60,1%
Muu	9,6%	13,3%	11,6%

* Küsitatud sihtasutuste esindajatele antud küsimust ei esitatud

** Kaasa arvatud vastajad, kes oma sugu ei teatanud

Joonis 3.10. MTÜ esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

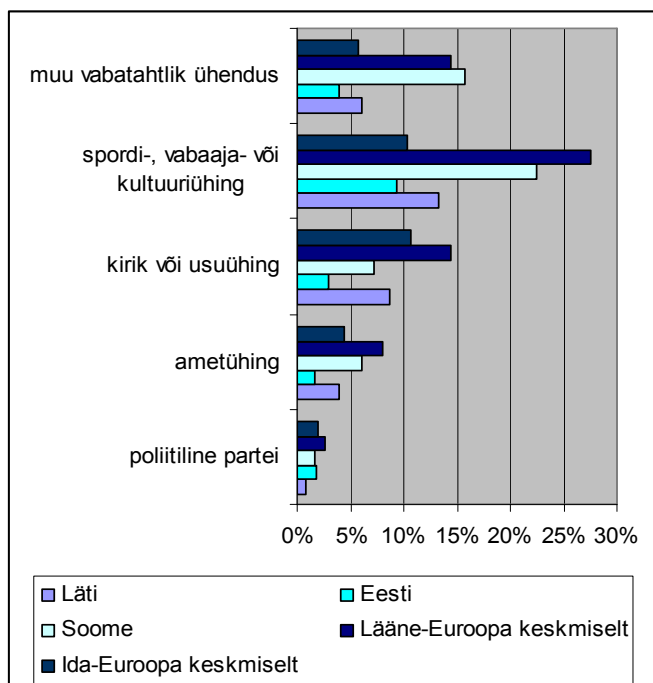

3. Elanikkonna osalemine mittetulundusühenduste tegevuses

Tabel 3.10. MTÜ esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses asulatüübiga. Allikas: Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

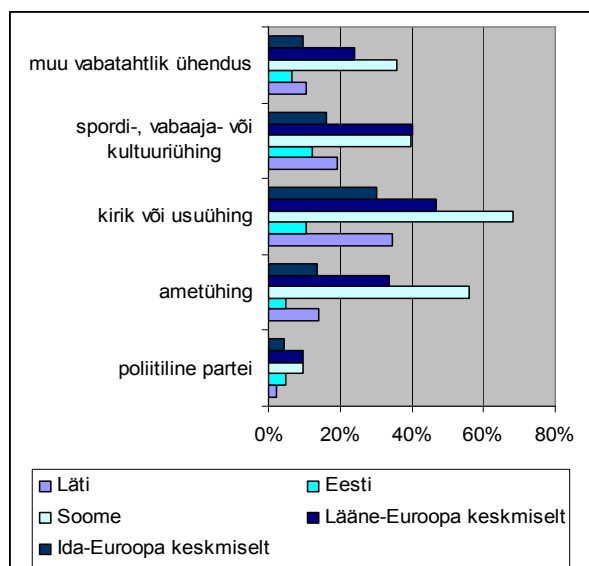
	Tallinn (N=143)	Suured linnad (N=89)	Väikelinnad (N=143)	Maakonnad (N=163)
Tegelda harrastusega	40,6%	46,1%	58,7%	54,6%
Tutvustada oma töökspidamisi laiemale üldsusele	46,9%	49,4%	48,3%	38,7%
Mõjutada ühiskonda	44,1%	32,6%	36,4%	31,9%
Kaitsta oma õigusi ja huve	22,4%	21,3%	24,6%	23,3%
Saada uut teavet huvipakkuva valdkonna kohta	41,3%	50,6%	45,8%	36,8%
Saada täiendavat majanduslikku tulu	12,6%	10,2%	10,6%	7,4%
Õppida tegema asju ja omandada uusi kogemusi	44,4%	52,8%	50,3%	55,2%
Õppida tundma uusi inimesi, kohata omasuguseid	51,7%	61,8%	69,2%	58,9%
Muu	11,9%	13,5%	8,5%	13,5%

Joonis 3.11a. Elanike osalemine erinevat laadi vabatahtlike ühenduste töös Eestis ning teistes riikides, aktiivsed liikmed). Allikad: ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007) (Eesti andmed), rahvusvaheline elanikkonnaküsitlus ISSP (2004) (Ülejäänud riikide andmed)*

* Uuritud Ida-Euroopa riigid siin: Läti, Poola, Ida-Saksamaa, Tšehhi, Slovakkia, Sloveenia, Ungari, Bulgaaria. Lääne-Euroopa riigid: Euroopa Liidu vanad liikmesriigid (v.a. Ida-Saksamaa), Norra, Šveitsi.

Joonis 3.11b. Elanike osalemine erinevat laadi vabatahtlike ühenduste töös Eestis ning teistes riikides, aktiivsed ja passiivsed liikmed kokku. Allikad: ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007) (Eesti andmed), rahvusvaheline elanikkonnaküsitlus ISSP (2004) (Ülejäänud riikide andmed)*

* Uuritud Ida-Euroopa riigid siin: Läti, Poola, Ida-Saksamaa, Tšehhi, Slovakkia, Sloveenia, Ungari, Bulgaaria. Lääne-Euroopa riigid: Euroopa Liidu vanad liikmesriigid (v.a. Ida-Saksamaa), Norra, Šveitsi.

3. Elanikkonna osalemine mittetulundusühenduste tegevuses

Tabel 3.11. Elanike osalemine erinevat laadi vabatahtlike ühenduste töös Eestis ning teistes riikides.
Allikad: ebavõrdse kohtlemise uuring *Isiku omaduste...* (2007) (Eesti andmed), rahvusvaheline elanikkonnaküsitlus ISSP (2004) (ülejäänud riikide andmed)*

		Eesti (2007)	Soome (2004)	Läti (2004)	Lääne- Euroopa riigid keskmiselt (2004)	Ida- Euroopa riigid keskmiselt (2004)
Poliitiline partei	aktiivselt	1,8%	1,6%	0,9%	2,6%	2,0%
	ainult liikmena	3,2%	7,9%	1,1%	6,8%	2,5%
Ametiühing	aktiivselt	1,6%	6,0%	4,0%	8,1%	4,4%
	ainult liikmena	3,3%	49,9%	9,9%	25,5%	9,0%
Kirik või usuühing	aktiivselt	3,0%	7,2%	8,7%	14,5%	10,7%
	ainult liikmena	7,4%	61,0%	25,9%	32,4%	19,5%
Spordi-, vabaaja või kultuuriühing	aktiivselt	9,3%	22,5%	13,2%	27,6%	10,4%
	ainult liikmena	2,9%	17,2%	6,2%	12,5%	5,7%
Muu vabatahtlik ühendus	aktiivselt	3,9%	15,7%	6,1%	14,4%	5,7%
	ainult liikmena	2,5%	20,3%	4,2%	9,5%	4,0%

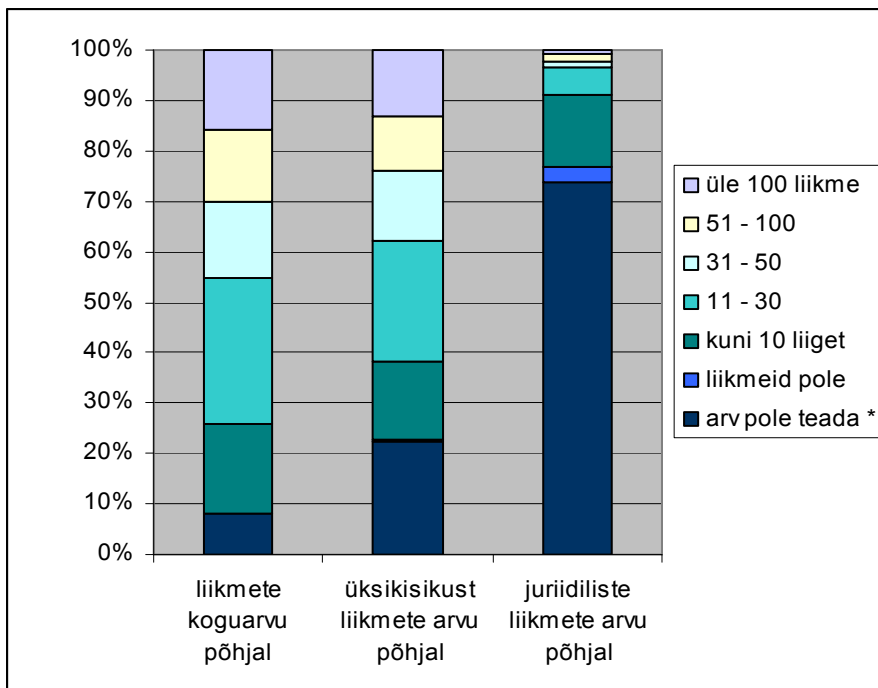
* Uuritud Ida-Euroopa riigid siin: Läti, Poola, Ida-Saksamaa, Tšehhi, Slovakkia, Sloveenia, Ungari, Bulgaaria. Lääne-Euroopa riigid: Euroopa Liidu vanad liikmesriigid (v.a. Ida-Saksamaa), Norra, Šveitsi.

Kommentaari: Eelpoolesitatud andmetele toetudes peab tõdema, et rahvusvahelises võrdluses on Eesti elanike osalemine kodanikeühendustes väga madal. Võrdlus naabermaade Soome ning Läti ja Lääne- ning Ida-Euroopa ühiskondade keskmistega näitab, et Eestit iseloomustab pigem Ida-Euroopa keskmiselt madal osalus, mitte Lääne-Euroopa tasemel kodanikuaktiivsus. Eesti elanikud osalevad kodanikeühenduste tegevuses vähem nii võrdluses Lätiga, kellega seob Eestit sarnane totalitaarne lähiminevik, kui ka Soomega, kellega seob keeleline ning ajalooline kultuuriline lähedus. Samal ajal kui ühenduste liikide seoses sarnaneb Läti Ida-Euroopa keskmisega, on Eestis osalemine ametiühingutes ning usuühingutes silmatorkavalt madal ka selles võrdluses. Antud tulemuste puhul peab siiski arvestama küsitluste erinevad meetodilist BBbaasi.

4. Mittetulundusühingute liikmeskond

Kodanikuühiskonna hetkeseisu kirjeldamisel pakub huvi küsimus, kuidas jagunevad ühendused liikmeskonna suuruse alusel. Allpooltoodud andmed pärinevad kõik 2005 aasta uurimusest *Kodanikualgatuse institutionaliseerumine Eestis* (Rikmann jt. 2005). Andmete tõlgendamisel tuleb arvestada, et vastused sõltuvad küsitletud kodanikeühenduse esindaja informeeritusest antud küsimuses, millega on seotud ka suur puuduvate vastuste osakaal.

Joonis 4.1. MTÜ-de jaotus liikmete arvu põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutionaliseerumine Eestis* (2005).

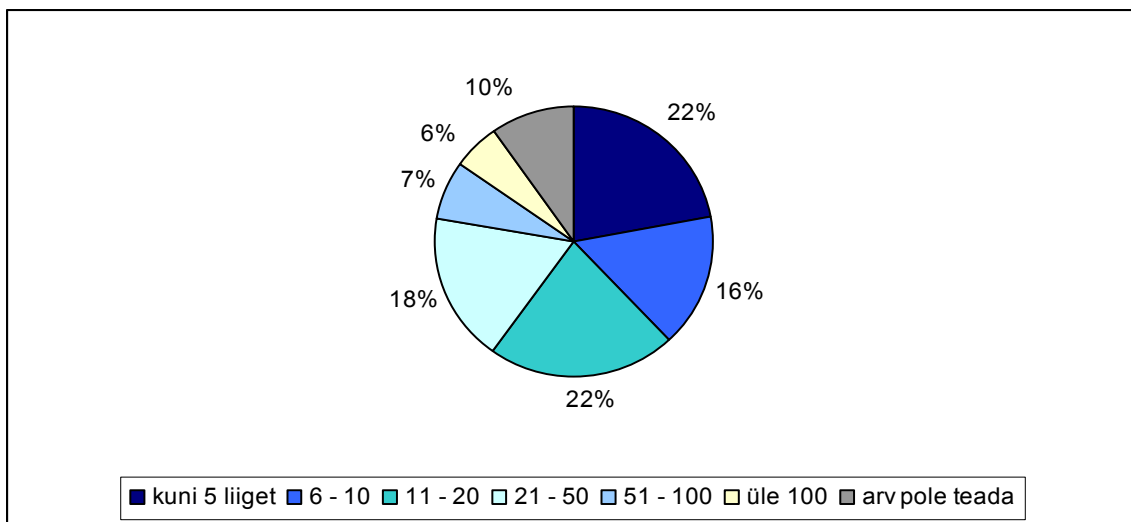
*Pole teada, kas ühendusel puuduvad üksikisikutest/juriidilisest isikust liikmed või oli konkreetsele vastajale nende arv teadmata.

Tabel 4.1. MTÜ-de jaotus liikmete arvu põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	liikmete koguarvu põhjal (N=541)	üksikisikust liikmete arvu põhjal (N=541)	juriidilisest isikust liikmete koguarvu põhjal (N=541)
vastavaid liikmeid pole	-	0,2%	3,1%
kuni 10 liiget	17,6%	15,5%	14,2%
11-30	28,8%	24,2%	5,4%
31-50	15,2%	13,7%	1,1%
51-100	14,4%	10,9%	1,5%
101 ja rohkem	15,7%	13,1%	0,9%
ei teatanud liikmete arvu *	8,3%	22,4%	73,8%
Kokku	100%	0,2%	3,1

*Pole teada, kas ühendusel puuduvad üksikisikutest/juriidilisest isikust liikmed või oli konkreetsele vastajale nende arv teadmata

Joonis 4.2. MTÜ-de jaotus aktiivsete liikmete arvu põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

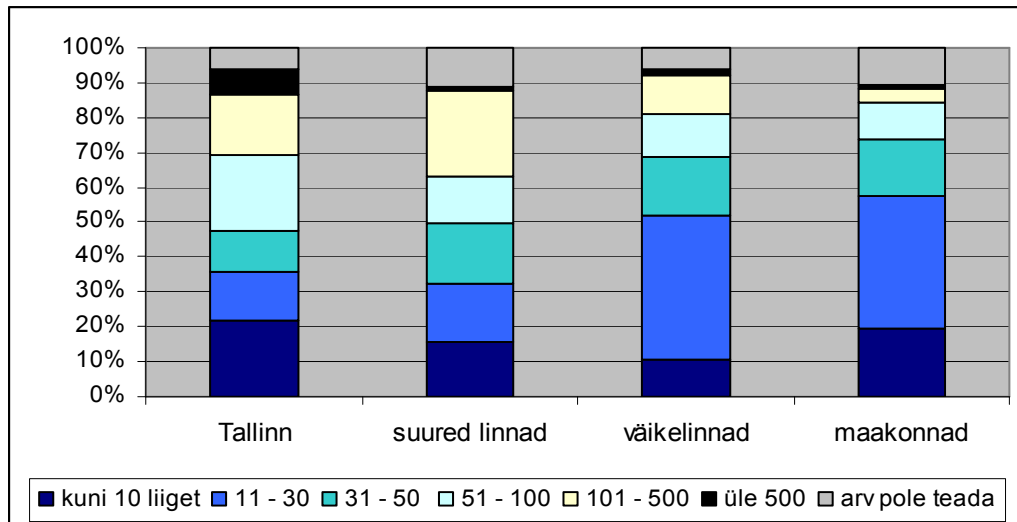
Tabel 4.2. MTÜ-de jaotus aktiivsete liikmete arvu põhjal. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Osakaal MTÜ-de hulgas
Kuni 5 liiget	22,0%
6-10	16,1%
11-20	21,8%
21-30	9,8%
31-50	8,1%
51-100	6,8%
101 ja rohkem	5,7%
ei teatanud aktiivsete liikmete arvu	9,6%
Kokku (N=541)	100%

Tabel 4.3. MTÜ-de liikmete arv seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Tallinn (N=143)	suured linnad (N=89)	väikelinnad (N=143)	maakonnad (N=163)
Kuni 10 liiget	21,7%	15,7%	10,5%	19,6%
11-30	14,0%	16,9%	41,3%	38,0%
31-50	11,8%	16,9%	16,7%	16,1%
51-100	21,7%	13,5%	12,6%	10,4%
101-500	17,5%	24,7%	11,2%	4,3%
501 ja rohkem	7,0%	1,1%	1,4%	1,2%
Ei teatanud liikmete arvu	6,3%	11,2%	6,3%	10,4%
Kokku	100%	100%	100%	100%

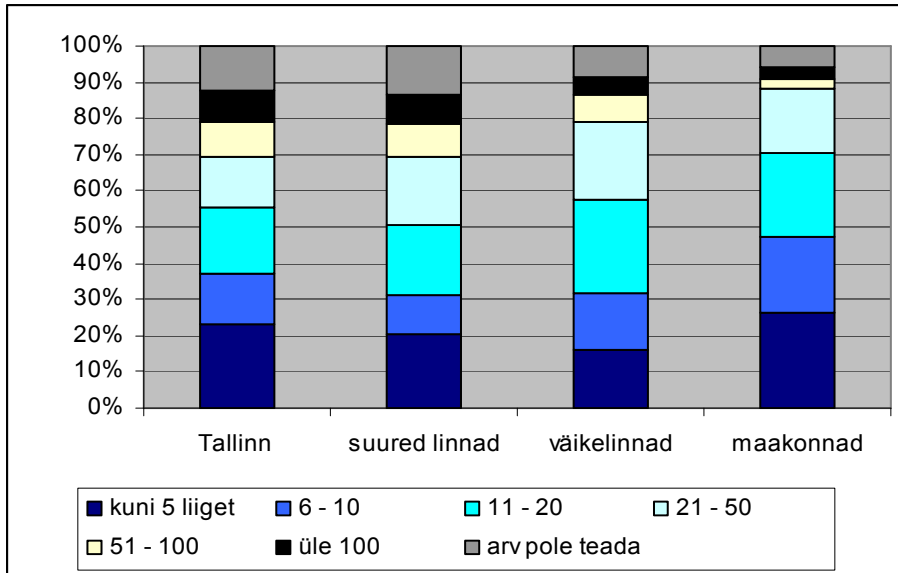
Joonis 4.3. MTÜ-de liikmete arv seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

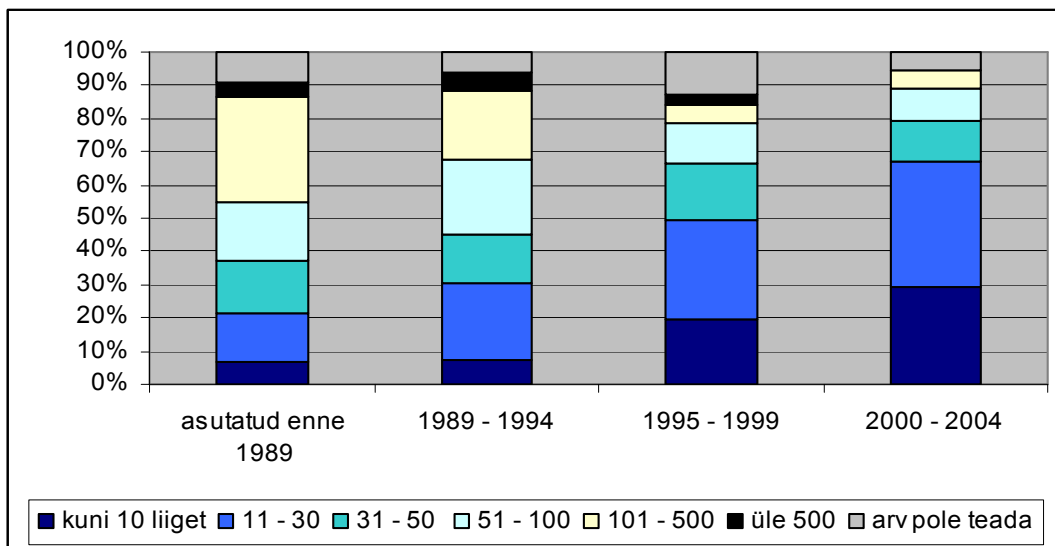
Tabel 4.4. MTÜ-de aktiivsete liikmete arv seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Tallinn (N=143)	suured linnad (N=89)	väikelinnad (N=143)	maakonnad (N=163)
kuni 5 liiget	23,1%	20,2%	16,1%	26,4%
6-10	14,0%	11,2%	15,4%	20,9%
11-20	18,1%	19,1%	25,8%	23,2%
21-30	5,6%	12,4%	9,8%	12,3%
31-50	8,4%	6,7%	11,9%	5,5%
51-100	9,8%	9,0%	7,7%	2,5%
101 ja rohkem	8,4%	7,9%	4,9%	3,1%
Ei teatanud aktiivsete liikmete arvu	12,6%	13,5%	8,4%	6,1%
Kokku	100%	100%	100%	100%

Joonis 4.4. MTÜ-de aktiivsete liikmete arv seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

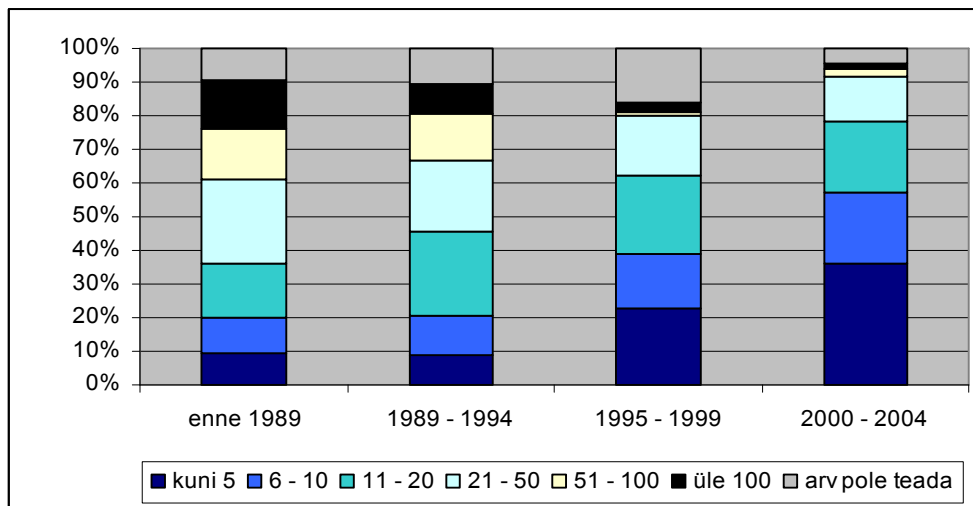
Joonis 4.5. MTÜ-de liikmete arv seoses asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Tabel 4.5. MTÜ-de liikmete arv seoses asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	1804- 1988 (N=75)	1989-1994 (N=132)	1995-1999 (N=144)	2000-2004 (N=175)
Kuni 10 liiget	6,7%	7,6%	19,4%	29,1%
11-30	14,7%	22,6%	29,8%	37,8%
31-50	16,0%	15,2%	17,4%	12,6%
51-100	17,3%	22,0%	11,8%	9,7%
101-500	32,0%	21,2%	5,6%	5,1%
501 ja rohkem	4,0%	5,3%	3,5%	-
Ei teatanud liikmete arvu	9,3%	6,1%	12,5%	5,7%
Kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

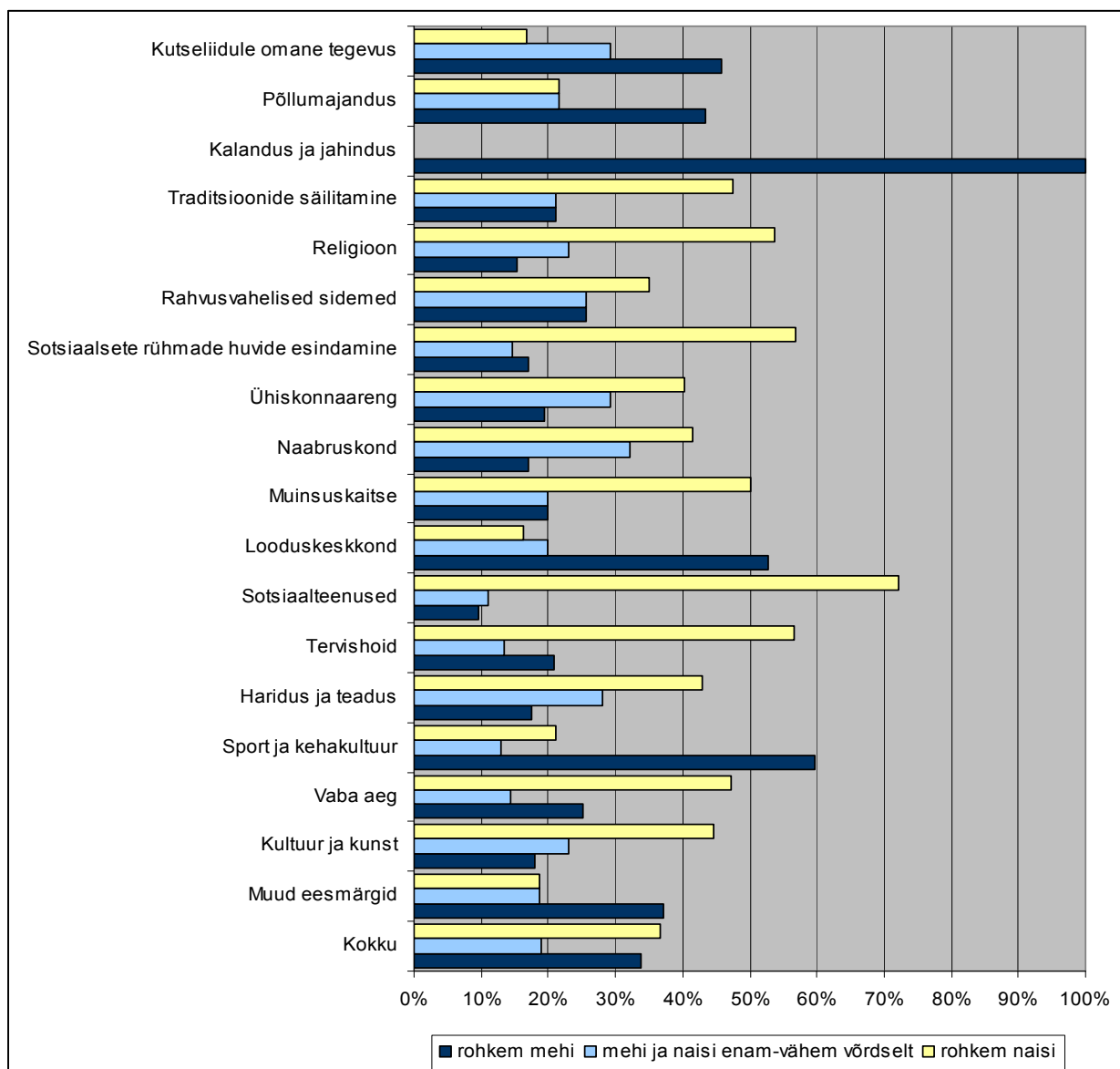
Joonis 4.6. MTÜ-de aktiivsete liikmete arv seoses asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Tabel 4.6 MTÜ-de aktiivsete liikmete arv seoses asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	1804- 1988 (N=75)	1989-1994 (N=132)	1995-1999 (N=144)	2000-2004 (N=175)
Kuni 5	9,2%	9,1%	22,9%	36,1%
6-10	10,7%	11,4%	16,0%	21,1%
11-20	16,0%	25,0%	23,6%	21,1%
21-30	10,7%	12,9%	9,7%	8,0%
31-50	14,7%	8,3%	7,6%	5,1%
51-100	14,7%	13,6%	1,4%	2,3%
101 ja rohkem	14,7%	9,1%	2,8%	1,7%
Ei teatanud aktiivsete liikmete arvu	9,3%	10,6%	16,0%	4,6%
Kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Joonis 4.7. MTÜ-de aktiivse liikmeskonna sooline iseloomustus seoses ühenduse põhikirjaliste eesmärkidega*. Vastava iseloomustusega ühenduste osakaal antud eesmärgiga ühenduste hulgas. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

* Rühmade väikese arvukuse tõttu valimis pole tulemused kõikide eesmärkide puhul üldkogumile üldistatavad (vrld tabel 4.7).

Tabel 4.7. MTÜ-de aktiivse liikmeskonna sooline iseloomustus seoses ühenduse põhikirjaliste eesmärkidega. Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

	rohkem mehi	rohkem naisi	mehi ja naisi enam-vähem võrdselt	muud vastused	vastamata	kokku
Kultuur ja kunst (N=139)	18,0%	44,6%	23,0%	7,2%	7,2%	100,0%
Vaba aeg (N=131)	25,2%	47,3%	14,5%	9,2%	3,8%	100,0%
Sport ja kehakultuur (N=132)	59,8%	21,2%	12,9%	3,8%	2,3%	100,0%
Haridus ja teadus (N=114)	17,5%	43,0%	28,1%	4,4%	7,0%	100,0%
Tervishoid (N=67)	20,9%	56,7%	13,4%	4,5%	4,5%	100,0%
Sotsiaalteenused (N=72)	9,7%	72,2%	11,1%	2,8%	4,2%	100,0%
Looduskeskkond (N=55)	52,7%	16,4%	20,0%	5,5%	5,5%	100,0%
Muinsuskaitse (N=20)	20,0%	50,0%	20,0%	10,0%		100,0%
Naabruskond (N=53)	17,0%	41,5%	32,1%	7,5%	1,9%	100,0%
Ühiskonnaareng (N=72)	19,4%	40,3%	29,2%	5,6%	5,6%	100,0%
Sotsiaalsete rühmade huvide esindamine (N=123)	17,1%	56,9%	14,6%	4,9%	6,5%	100,0%
Rahvusvahelised sidemed (N=43)	25,6%	34,9%	25,6%	4,7%	9,3%	100,0%
Religioon (N=13)	15,4%	53,8%	23,1%	-	7,7%	100,0%
Traditsioonide säilitamine (N=76)	21,1%	47,4%	21,1%	9,2%	1,3%	100,0%
Kalandus ja jahindus (N=18)	100,0%	-	-	-	-	100,0%
Põllumajandus (N=23)	43,5%	21,7%	21,7%		13,0%	100,0%
Kutseliidule omane tegevus (N=48)	45,8%	16,7%	29,2%		8,3%	100,0%
Muud eesmärgid (N=43)	37,2%	18,6%	18,6%	18,6%	7,0%	100,0%
Kokku (N=541)	33,8%	36,6%	18,9%	4,4%	6,3%	100,0%

Tabel 4.8. MTÜ-de liikmete arvu dünaamika küsitlusele eelnenud aastal. Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

Liikmete arv on eelnenud aastal ...	Osakaal valimis (N=541)
kasvanud	37,4%
kahanenud	11,8%
jäänud samaks	44,0%
Organisatsioon aastal 2004 alles asutati	2,2%
Vastamata	4,6%
Kokku	100%

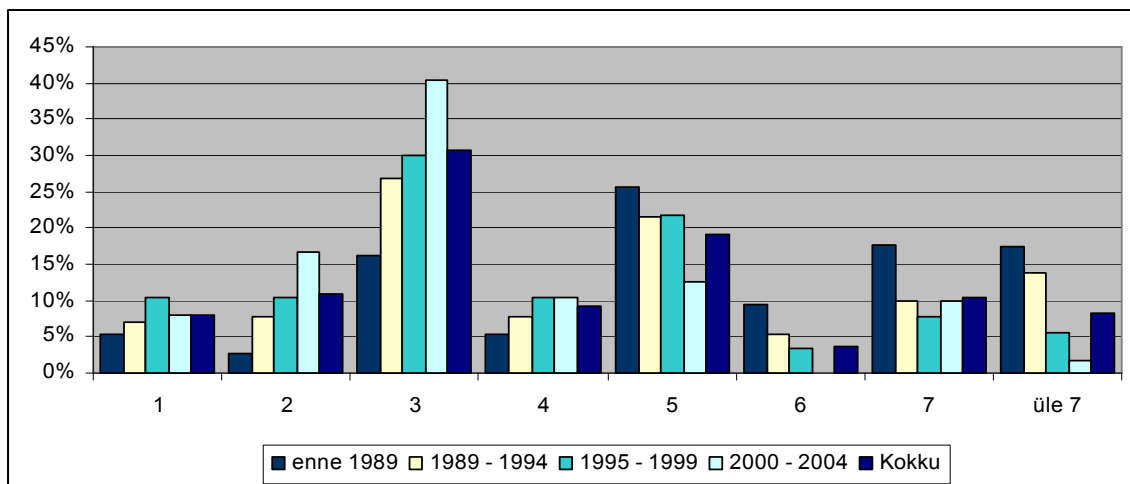
Tabel 4.9. Uute liikmete värbamise viisid. Allikas: uurimuse *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine ...* (2005) andmed.

	peamine uute liikmete värbamise viis (N=541)	üldse mitte oluline värbamise viis (N=541)
Organisatsiooni seniste liikmete sõprade, sugulate või tuttavate hulgast.	21,8%	48,8%
Koolide ja haridusasutuste või töökohtade kaudu.	3,5%	75,4%
Tegevusalalt lähedaste teiste organisatsioonide kaudu.	1,3%	80,4%
Avalike esinemiste kaudu.	4,6%	69,5%
Avalike kuulutuste ja üleskutse kaudu.	4,8%	74,3%
Teistel viisidel.	8,7%	80,2%
Organisatsioon värbab mitmel erineval viisil	39%	
Organisatsioon ei tegele uute liikmete värbamisega.	16,3%	

5. Organisatsioonisisene juhtimine ja infovahetus

Mittetulundusühendused erinevad üksteisest ka oma tegevuse organiseerituse osas. Mitmesugused tegevused, muuhulgas väljastpoolt rahastamise saamine ja selle haldamine, olenevad ühenduse juhtimise tõhususest. Samuti on liikmeskonna aktiivse tegevuse jaoks oluline, et sellele jagataks regulaarselt teavet ühenduse tegevuse kohta ning et üldkoosolekud toimuksid piisavalt sagedasti; seadus näeb ette üldkoosoleku toimumist vähemalt kord aastas.

Joonis 5.1. MTÜ-de juhatuse liikmete arv seoses ühingu asutamisajaga. Vastava juhatuse liikmete arvuga ühingu osakaal antud asutamisajaga MTÜ-de hulgas. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

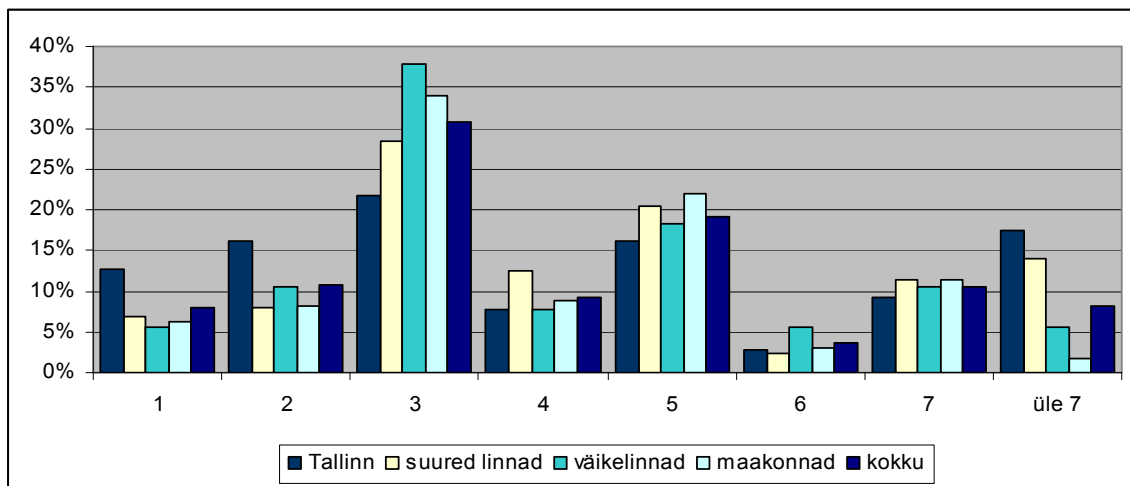

Tabel 5.1 MTÜ-de juhatuse liikmete arv seoses ühingu asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	1804- 1988 (N=75)	1989-1994 (N=132)	1995-1999 (N=144)	2000-2004 (N=175)	Kokku* (N=541)
1	5,4%	6,9%	10,5%	8,1%	7,9%
2	2,7%	7,7%	10,5%	16,8%	10,8%
3	16,2%	26,9%	30,1%	40,5%	30,8%
4	5,4%	7,7%	10,5%	10,4%	9,2%
5	25,7%	21,5%	21,7%	12,7%	19,1%
6	9,5%	5,4%	3,5%		3,6%
7	17,6%	10,0%	7,7%	9,8%	10,5%
üle 7	17,5%	13,9%	5,5%	1,7%	8,2%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* Kaasa arvatud MTÜ-d, mille asutamisaeg on teadmata

Joonis 5.2. MTÜ-de juhatuse liikmete arv seoses ühingu asukohaga. Vastava juhatuse liikmete arvuga ühingute osakaal antud asukohaga MTÜ-de hulgas. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

Tabel 5.2. MTÜ-de juhatuse liikmete arv seoses ühingu asukohaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	Tallinn (N=143)	suured linnad (N=89)	väikelinnad (N=143)	maakonnad (N=163)	Kokku* (N=541)
1	12,7%	6,8%	5,6%	6,3%	7,9%
2	16,2%	8,0%	10,5%	8,2%	10,8%
3	21,8%	28,4%	37,8%	34,0%	30,8%
4	7,7%	12,5%	7,7%	8,8%	9,2%
5	16,2%	20,5%	18,2%	22,0%	19,1%
6	2,8%	2,3%	5,6%	3,1%	3,6%
7	9,2%	11,4%	10,5%	11,3%	10,5%
üle 7	13,4%	10,1%	4,2%	6,3%	8,2%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

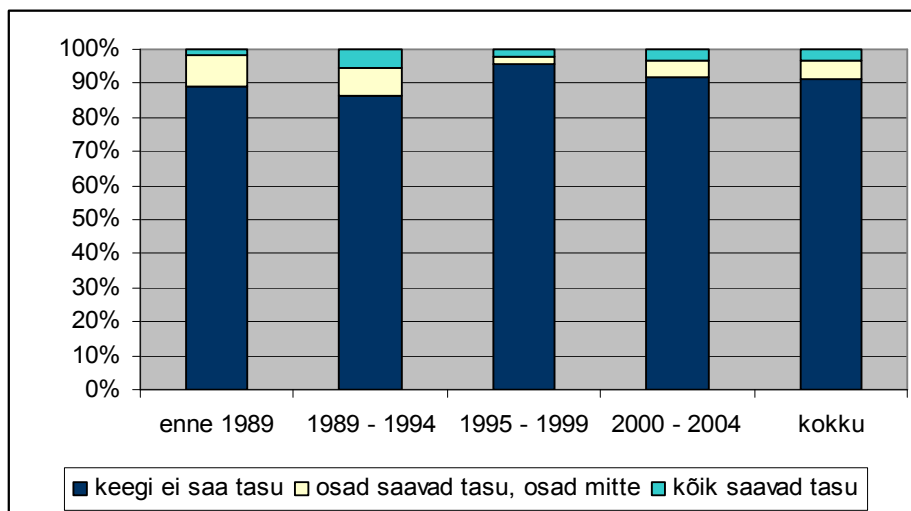
* Kaasa arvatud MTÜ-d, mille asukohta tüüp on teadmata

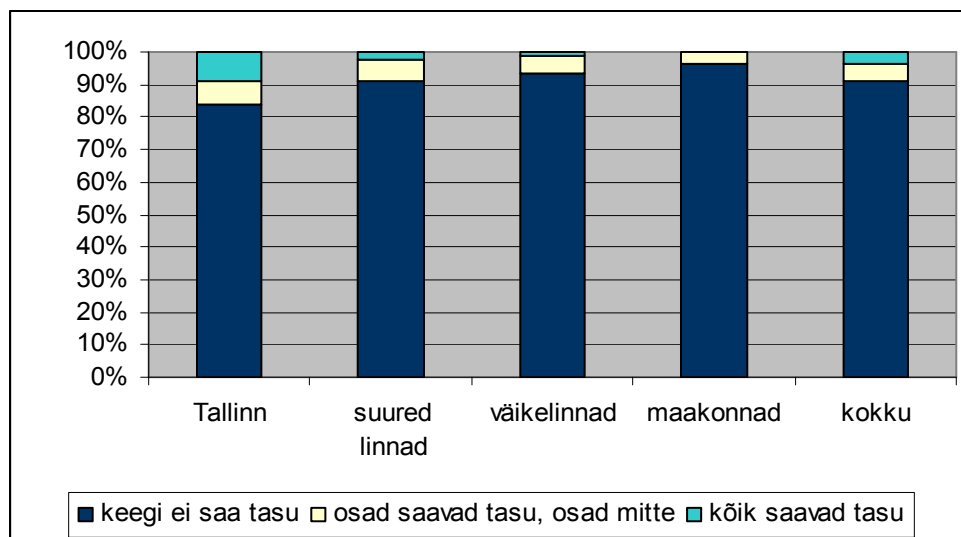
Tabel 5.3. MTÜ-de juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	1804- 1988 (N=75)	1989-1994 (N=132)	1995-1999 (N=144)	2000-2004 (N=175)	Kokku* (N=541)
keegi ei saa tasu	89,3%	86,4%	95,8%	92,0%	91,2%
osad saavad tasu, osad mitte	9,3%	8,3%	2,1%	4,6%	5,5%
kõik saavad tasu	1,4%	5,3%	2,1%	3,4%	3,3%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* Kaasa arvatud MTÜ-d, mille asutamisaja on teadmata

Joonis 5.3. MTÜ-de juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asutamisajaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

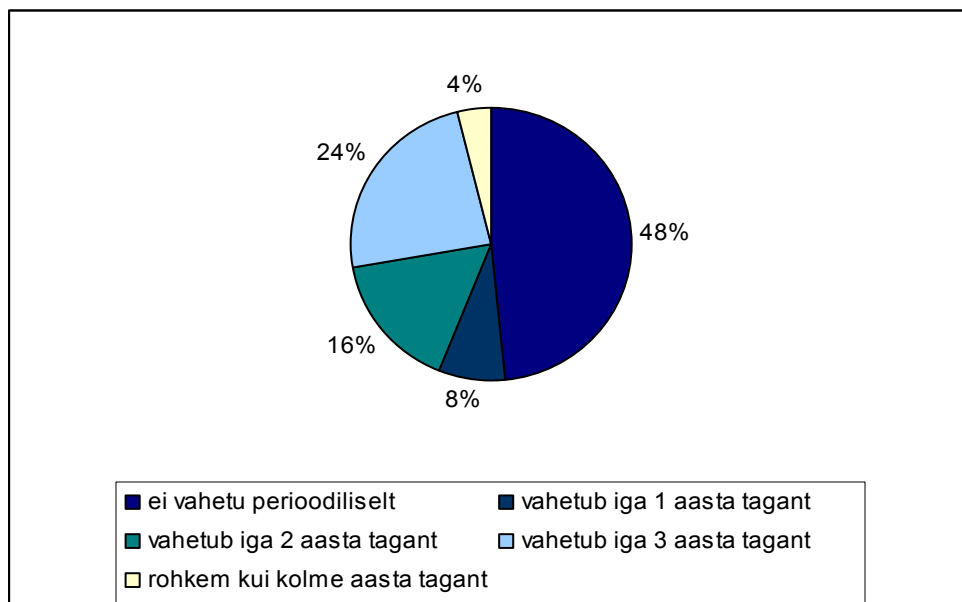

Joonis 5.4. MTÜ-de juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asukohaga.Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).**Tabel 5.4. MTÜ-de juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asukohaga.** Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Tallinn (N=143)	Suured linnad (N=89)	Väikelinnad (N=143)	Maakonnad (N=163)	Kokku* (N=541)
keegi ei saa tasu	83,7%	91,0%	93,7%	96,3%	91,2%
osad saavad tasu, osad mitte	7,1%	6,7%	4,9%	3,7%	5,5%
kõik saavad tasu	9,2%	2,2%	1,4%	-	3,3%
kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* Kaasa arvatud MTÜ-d, mille asukohta tüüp on teadmata

Joonis 5.5. MTÜ-de juhatuse roteerumine. Allikas*: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

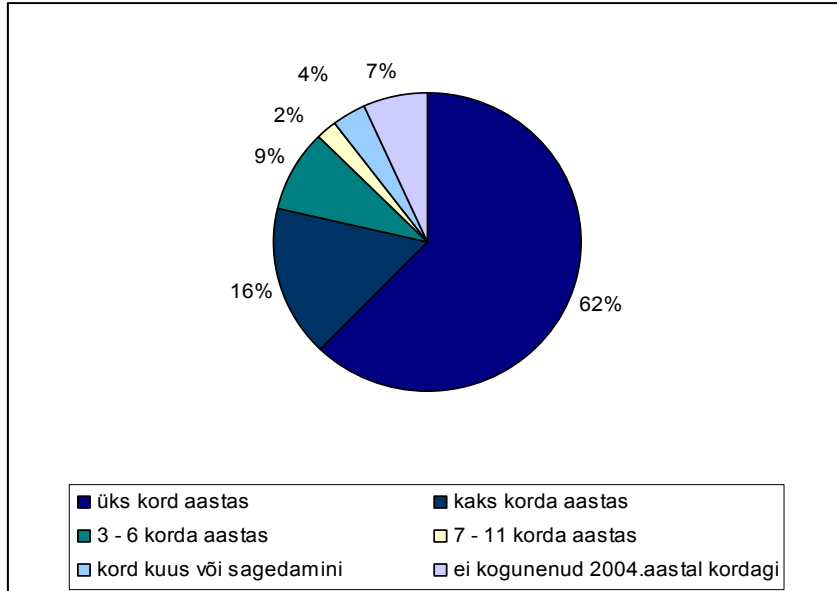

* Ainult MTÜ-d, kes vastasid antud küsimusele (vrld tabel 5.5).

Tabel 5.5. MTÜ-de juhatuse roteerumine. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Osakaal MTÜ-dest (N=541)
Juhatus ei vahetu perioodiliselt	44,7%
Juhatus vahetub perioodiliselt:	47,9%
iga 1 aasta tagant	7,2%
iga 2 aasta tagant	15,0%
iga 3 aasta tagant	22,0%
rohkem kui kolme aasta tagant	3,7%
Vastamata	7,4%

Joonis 5.6. MTÜ-de üldkogude toimumise sagedus. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.*

*Välja arvatud MTÜ-d, kes ei vastanud antud küsimusele (vrld tabel 5.6).

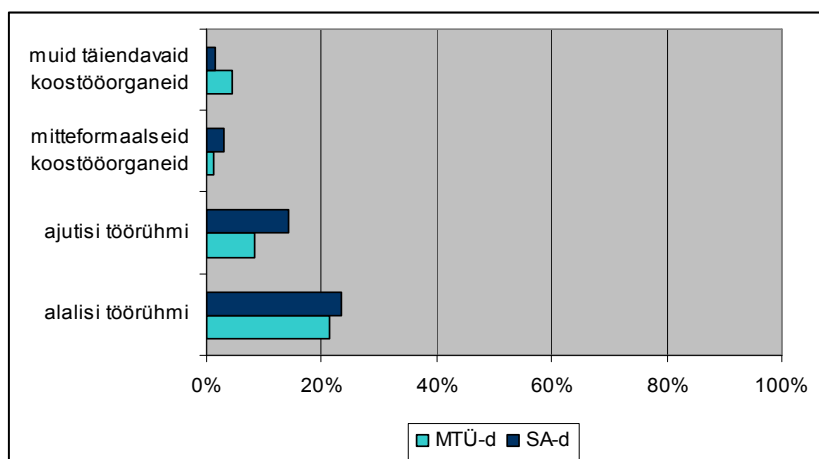
Tabel 5.6. MTÜ-de üldkogude toimumise sagedus. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	Osakaal MTÜ-dest (N=541)
1 kord aastas	59,1%
2 korda aastas	15,5%
3-6 korda aastas	8,5%
7-11 korda aastas	2,0%
Kord kuus või sagedamini	3,5%
Üldkogu ei kogunenud 2004. aastal kordagi	6,3%
Vastamata	5,0%

Tabel 5.7. MTÜ-de ja SA-de ajutised töörühmad ning mitteformaalsed koostööorganid. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Alalisi töörühmi	21,5%	23,4%	21,7%
Ajutisi töörühmi	8,3%	14,1%	8,9%
Mitteformaalseid koostööorganeid	1,3%	3,1%	1,5%
Muid täiendavaid koostööorganeid	4,5%	1,6%	4,2%

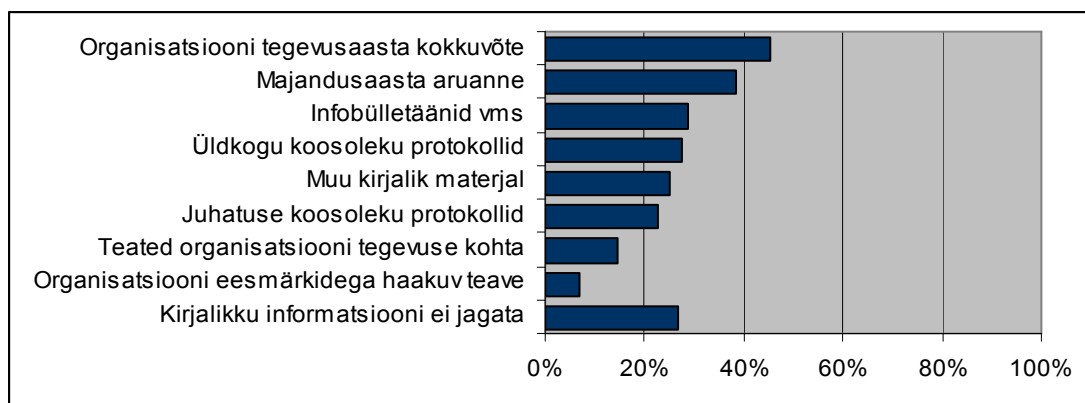
Joonis 5.7. MTÜ-de ja SA-de ajutised töörühmad ning mitteformaalsed koostööorganid. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Tabel 5.8. MTÜ-de sisemised infoprotsessid. Ühenduste osakaal, kes jaotavad oma liikmeskonnale vastavat kirjalikku informatsiooni. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Kõikidele liikmetele jagatakse:	Osakaal MTÜ-dest (N=541)
Majandusaasta aruanne	38,3%
Organisatsiooni tegevusaasta kokkuvõte	45,3%
Juhatuse koosoleku protokollid	22,6%
Üldkogu koosoleku protokollid	27,4%
Infobülletäänid vms	28,7%
Teated organisatsiooni tegevuse kohta (üritused, tulemused, projektiinfo vms)	14,6%
Organisatsiooni eesmärkidega haakuv infovahetus (ajakirjad, tooted)	6,8%
Muu kirjalik materjal	25,0%
Kirjalikku informatsiooni ei jagata	26,6%

Joonis 5.8. MTÜ-de sisemised infoprotsessid. Ühenduste osakaal, kes jaotavad oma liikmeskonnale vastavat kirjalikku informatsiooni. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

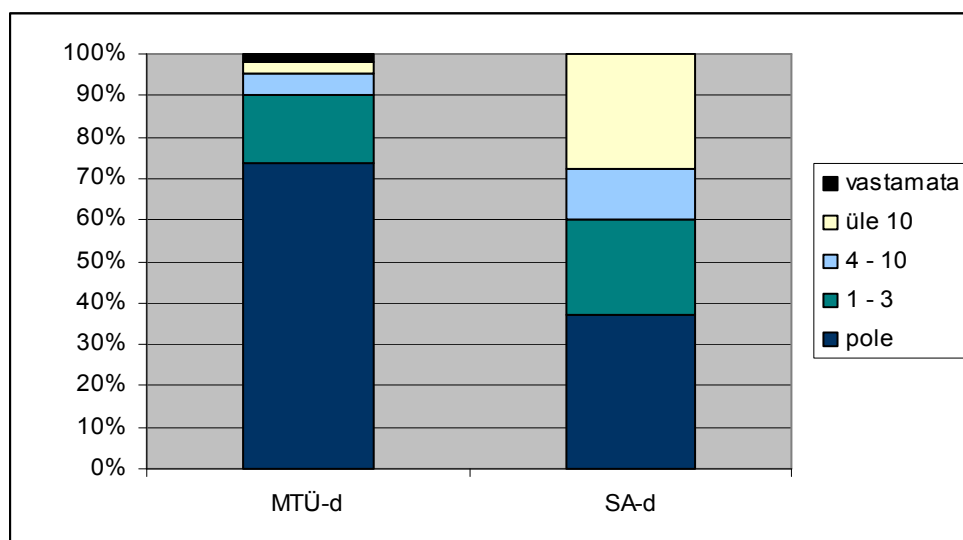
6. Palgatöajõu ja vabatahtlike kaasamine kodanikeühenduste tegevuses

Vabatahtlikkust (ingl.k. *volunteering*) võib defineerida kui igasugust töötamist ühiste eesmärkide nimel ilma rahalist tasu saamata. *Vabatahtliku tegevuse arengukava* täpsustab, et vabatahtlikud tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, ning et vabatahtlikuks tegevuseks ei loeta oma pereliikmete abistamist.¹ Statistikaameti poolt praegu ette valmistatav ajakasutusuuringu (AKU) tarbeks on vabatahtlik töö defineeritud tööna, mida tehakse vabatahtlikult rahalist tasu saamata inimeste heaks, kes ei kuulu isiku leibkonda ega ole tema sugulased.² Tegemist on seega üpris laia ja mitmenäolise valdkonnaga, mille hõlmatud tegevused on väga vahelduval määral seotud formaalsete organisatsioonidega (näiteks mittetulundusühistute või sihtasutustega). Selle asjaolu tõttu on vabatahtlik tegevus raskesti uuritav ja tihti ka ühiskonnas raskemini hoomatav kui seda on rohkem formaliseeritud kuju võtnud ühistegevus. Senised andmed vabatahtlike rakendamise kohta mittetulundusühendustes pärinevad uurimusest *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (Rikmann jt. 2005). Uurimus ei anna siiski täpsemat teavet vabatahtliku töö sisu, mahu või selles osalemise motiivide kohta. Küll aga võimaldab andmebaas teha võrdlusi vabatahtlike kaasamise kohta näiteks Eesti erinevates piirkondades või erinevates valdkondades tegutsevate ühenduste, samuti näiteks suuremate ja väiksemate, uuemate ja vanemate jne. ühenduste vahel. Siin kajastatakse ka andmeid palgalise tööajõu kasutamise kohta mittetulundusühendustes; needki on pärit samast uurimusest.

¹ Vabatahtliku tegevuse arengukava 2007-2010, <http://www.vabatahtlikud.ee/?id=1087>

² Esialgne teave Eesti Statistikaametist, 29. 04. 2008

Joonis 6.1. Organisatsioonide jaotus põhikohaliste palgaliste töötajate arvu põhjal. Allikas: uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

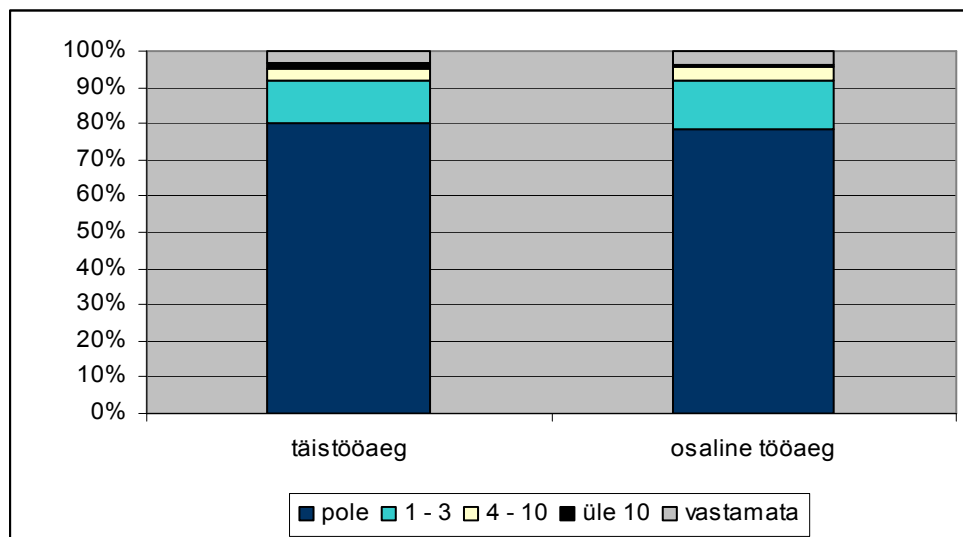

Tabel 6.1. Organisatsioonide jaotus põhikohaliste palgaliste töötajate arvu põhjal. Allikas: uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

	MTÜ- (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
pole	73,6%	36,9%	69,6%
1-3	16,6%	23,1%	17,3%
4-10	5,0%	12,3%	5,8%
Üle 10	2,8%	27,5%	5,4%
Vastamata	2,0%	-	1,8%
Kokku	100%	100%	100%

Kommentaar: Sihtasutused paistavad silma suurema hulga palgalise tööjõu kasutamisega kui mittetulundusühingud. See kajastab tõika, et sihtasutuse asutamise näol on põhimõtteliselt tegemist juriidilise vormi andmisega kavandatavale või juba muus vormis toimuvale majandustegevusele.

Joonis 6.2. Töölepingu alusel töötajad MTÜdes*. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

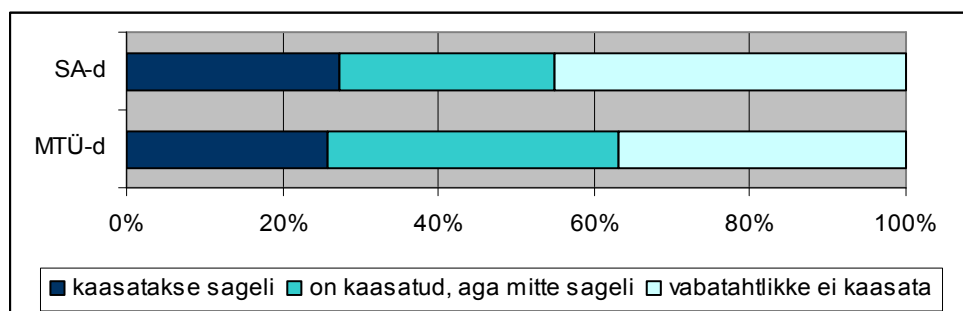

*Sihtasutuste esindajatele seda küsimust ei esitatud

Tabel 6.2. Töölepingu alusel töötajad MTÜ-des* Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	Täistööaeg (N=541)	Osaline tööaeg (N=541)
pole	80,2%	78,4%
1-3	11,6%	13,7%
4-10	3,1%	3,7%
Üle 10	1,8%	0,8%
Andmed puuduvad	3,1%	3,5%
Kokku	100%	100%

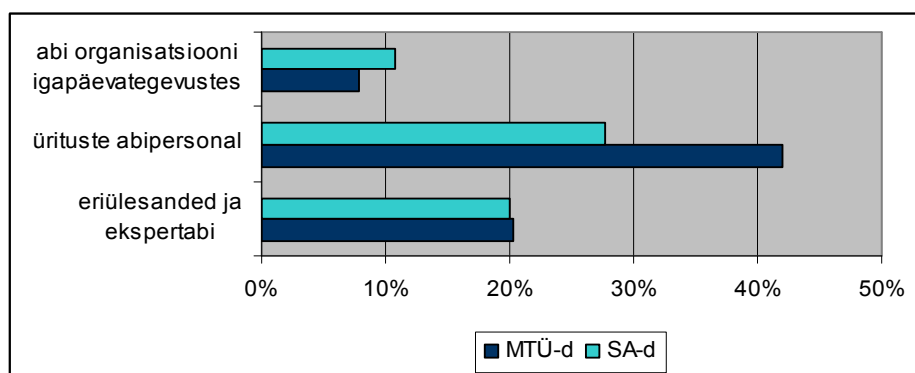
Joonis 6.3. Vabatahtlike kaasamine kodanikeühenduse töös. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*. Jaotus küsimusele vastuse andnute põhjal.

Tabel 6.3. Vabatahtlike kaasamine kodanikeühenduse töös. Allikas: uurimus *Kodanikualgatusete institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Ei kaasata vabatahtlikke	35,7%	43,1%	36,5%
Vabatahtlikke on kaasatud, aga mitte sageli	36,2%	26,2%	35,1%
Vabatahtlikke kaasatakse sageli	25,0%	26,2%	25,1%
Andmed puuduvad	3,1%	4,6%	3,3%
Kokku	100,0%	100,0%	100,0%

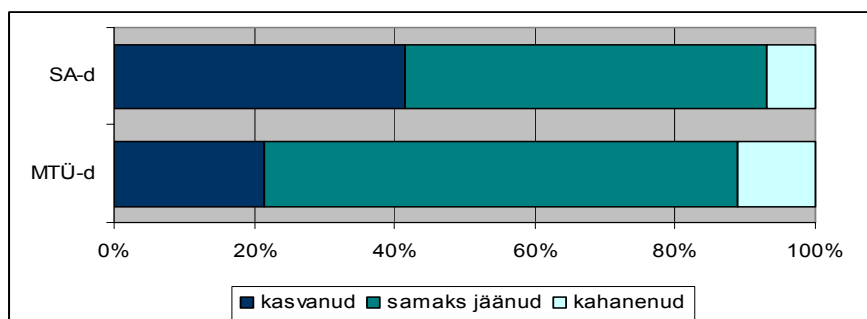
Joonis 6.4 Vabatahtlike kaasamise valdkonnad. kodanikeühenduse töös. Ühingu osakaal, kes kaasavad antud valdkonnas vabatahtlikke. Allikas: uurimus *Kodanikualgatusete institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Tabel 6.4 Vabatahtlike kaasamise valdkonnad kodanikeühenduse töös. Allikas: uurimus *Kodanikualgatusete institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Eriülesanded ja ekspertabi	20,3%	20,0%	20,3%
Ürituste abipersonal	42,0%	27,7%	40,4%
Abi organisatsiooni igapäevategevustes	7,8%	10,8%	8,1%

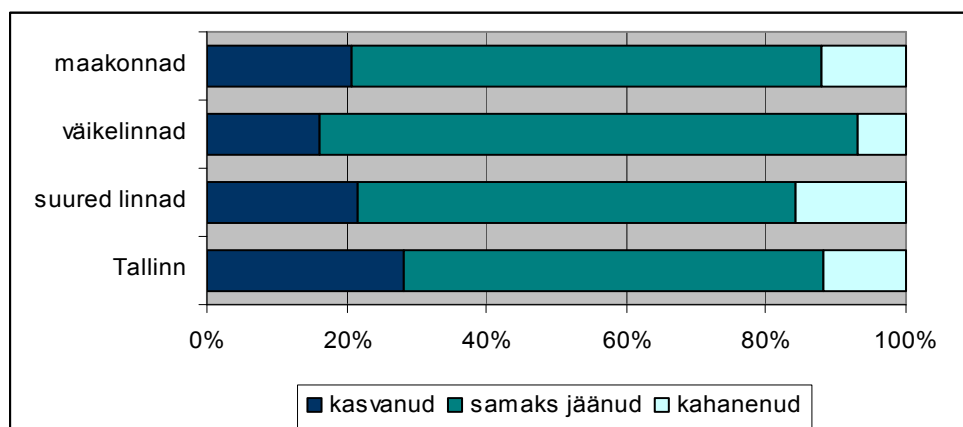
Joonis 6.5 Vabatahtlike kaasamise dünaamika küsitlusele eelneva aasta jooksul. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005). Jaotus vabatahtlike kaasavate ühenduste hulgas.

Tabel 6.5. Vabatahtlike kaasamise dünaamika eelneva aasta jooksul. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Vabatahtlike kaasamine on...	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
kasvanud	13,1%	18,5%	13,7%
kahanenud	6,8%	3,1%	6,4%
samaks jäänud	41,0%	23,1%	39,1%
Vastamata	39,0%	55,4%	40,8%
Kokku	100,0%	100,0%	100,0%

Joonis 6.6. Vabatahtlike kaasamise dünaamika eelneva aasta jooksul seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Tabel 6.6. Vabatahtlike kaasamise dünaamika eelneva aasta jooksul seoses asulatüübiga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Vabatahtlike kaasamine on...	Tallinn (N=143)	Suured linnad (N=89)	Väikelinnad (N=143)	Maakonnad (N=163)
kasvanud	16,8%	12,4%	9,8%	13,5%
kahanenud	7,0%	9,0%	4,2%	8,0%
samaks jäänud	35,7%	36,0%	46,9%	44,2%
Vastamata	40,6%	42,7%	39,2%	34,4%
Kokku	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

7. Mittetulundusühenduste tegevuse rahastamine

Käesolevas peatükis on 2005. aastal KUAKi poolt läbi viidud uuringu *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis: organiseerumise struktuur ja ressursid* (Rikmann jt. 2005) raames kogutud ankeetküsitluse andmetele toetudes esitatud kodanikualgatuslike ühenduste peamised rahastamisallikad aastal 2004. Lisaks on käesolevas peatükis näidatud, kuidas mittetulundusühingute suurus (liikmete arv) ning organisatsiooni asukoht on seotud erinevate rahastamisallikate kättesaadavusega.

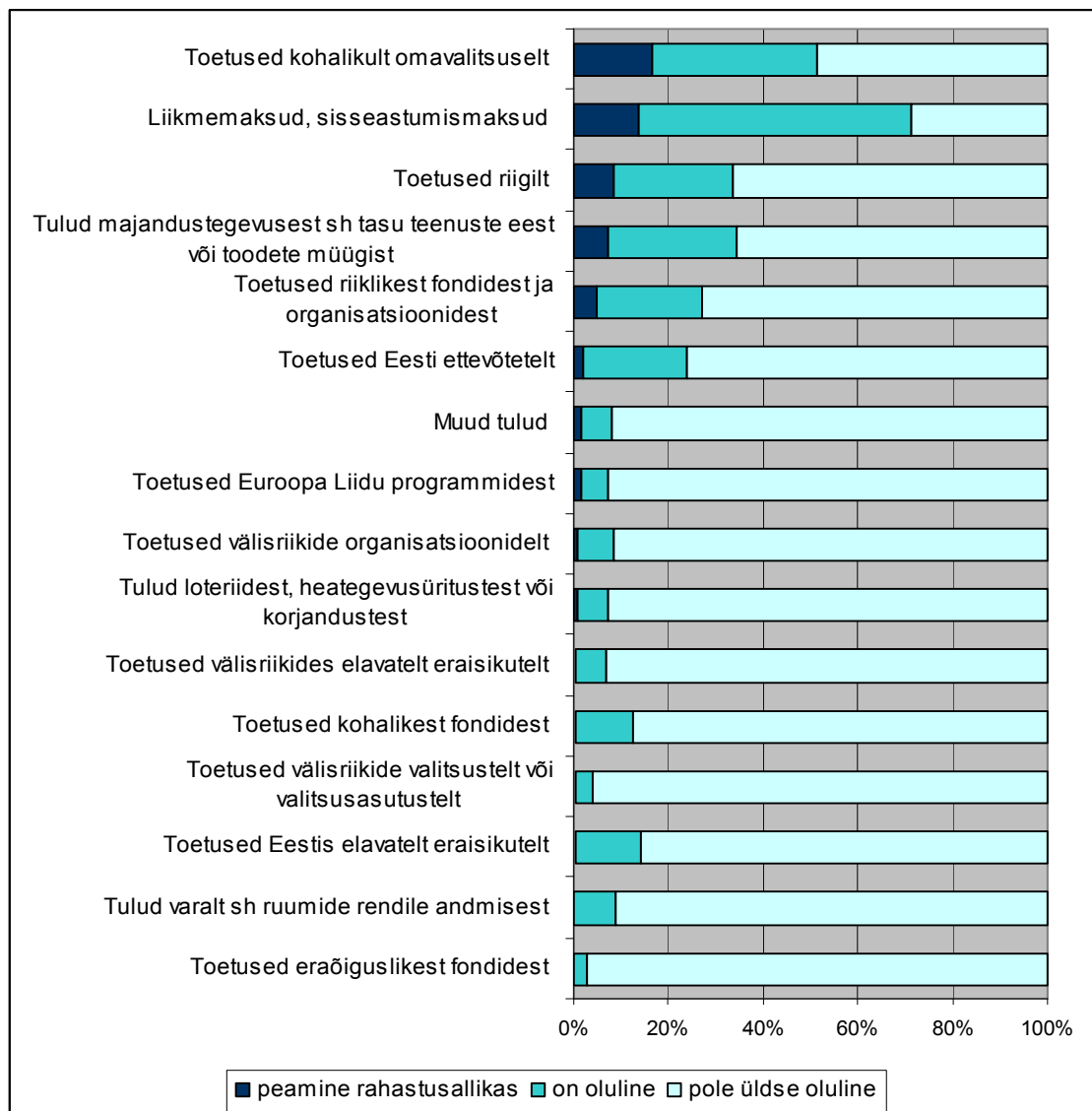
Tähtsaimate rahastamisallikatena on 2004. aasta allikaid hinnates nimetanud ühendused kohalike omavalitsuste ja riigi toetust, liikmemakse, toetusi ettevõtelt ja eraisikutelt, välisabi jne. Mis puudutab erinevate tuluallikate osakaalu ühenduste sissetulekutes, mida siin nimetatud uuringu tulemuste alusel näidatakse, on seda pikema aja lõikes võimalik hinnata Eesti Statistikaameti poolt kogutava kasumitaotluseta organisatsioonide statistika alusel. Ühe üldisema muutusena võib varasemate uuringute tulemusi hinnates välja tuua, et ühenduste riigipoolne rahastamine on suurenenud nii kogusummade näol, toetust saanud ühenduste arv, kui kasvanud osakaaluna ka ühenduste sissetulekute struktuuris.¹ Kuid süstemaatilisem pilt tulude dünaamikast pikema perioodi lõikes siiski puudub. Nii näiteks on Statistikaameti kasumitaotluseta organisatsioonide statistika kogumise meetodid sedavõrd muutunud, et nad ei võimalda hinnata pikaajalisi muutusi kohalike omavalitsuste panuses ühenduste rahastamisel.² Samuti ei ole Riigikassa rahaeraldiste andmed lubanud hinnata sihtsuunitlusega rahastamise või riiklike programmide kaudu jagatava raha osakaalu.³

¹ Vt varasemate analüüside kohta Lagerspetz, Ruutsoo ja Rikmann 2000; Siseministeerium 2004 ning Siseministeerium 2001; Ümarik 2007.

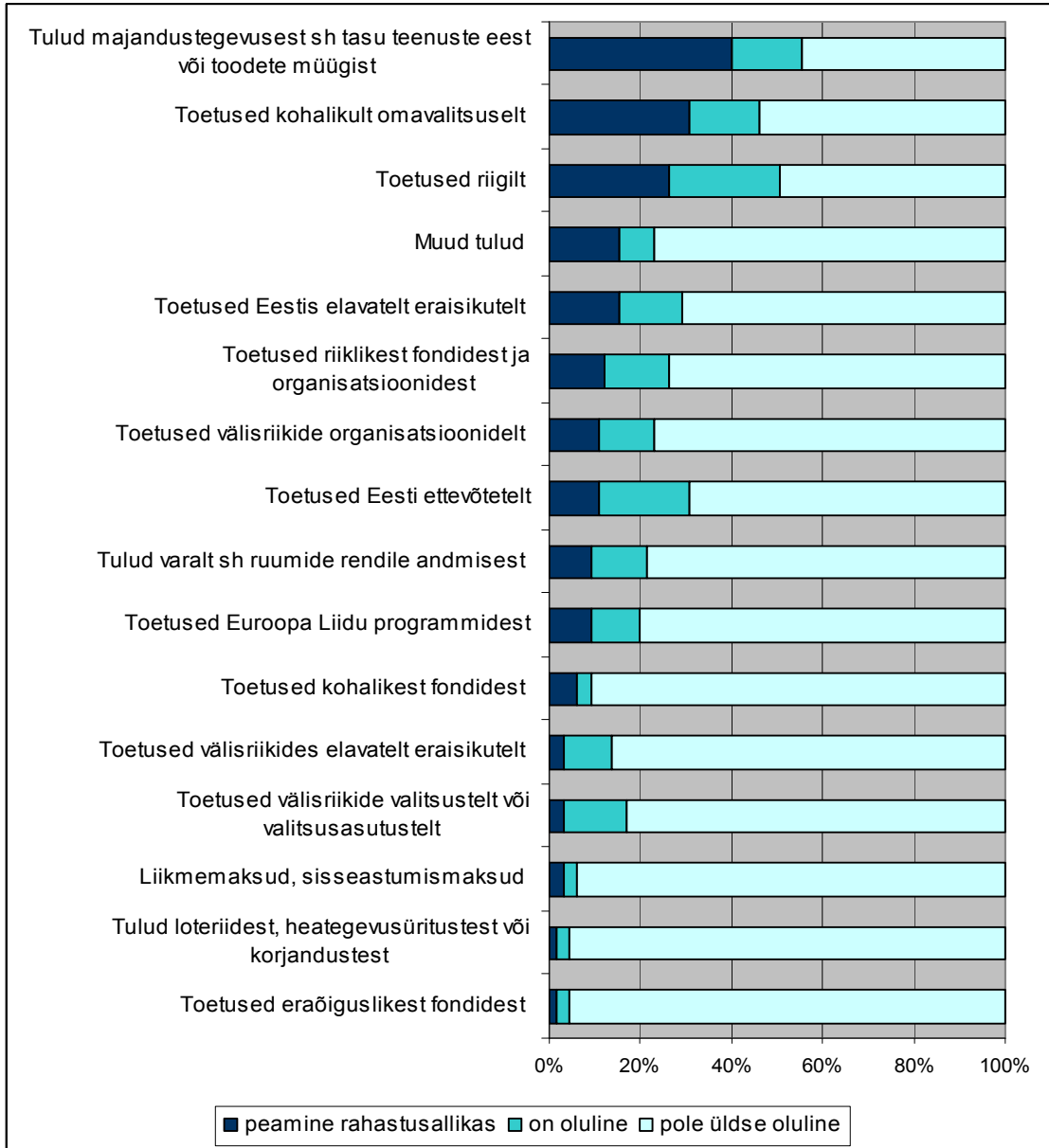
² Ümarik 2007

³ Siplane 2004

Joonis 7.1a. MTÜde rahastamisallikad. Küsitlusele eelneval aastal 2004. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Joonis 7.1b. Sihtasutuste rahastamisallikad. Küsitlusele eelneval aastal 2004. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Tabel 7.1 Kodanikeühenduste rahastamisallikad. Küsitlusele eelneval aastal 2004 Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Kõige tähtsam rahastusallikas		Ei ole tähtis rahastusallikas	
	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)
Liikmemaksud, sisseastumismaksud	13,9%	3,1%	28,8%	93,8%
Toetused kohalikult omavalitsuselt	16,5%	30,8%	48,4%	53,8%
Toetused riigilt	8,5%	26,2%	66,4%	49,2%
Toetused riiklikest fondidest ja organisatsioonidest	4,8%	12,3%	72,8%	73,8%
Toetused eraõiguslikest fondidest	0,2%	1,5%	97,0%	95,4%
Toetused kohalikest fondidest	0,6%	6,2%	87,4%	90,8%
Toetused Eestis elavatel eraisikutel	0,4%	15,4%	86,0%	70,8%
Toetused Eesti ettevõtetelt	2,0%	10,8%	76,0%	69,2%
Toetused välisriikide organisatsioonidelt	0,9%	10,8%	91,5%	76,9%
Toetused välisriikide valitsustelt või valitsusasutustelt	0,4%	3,1%	96,1%	83,1%
Toetused Euroopa Liidu programmidest	1,5%	9,2%	92,6%	80,0%
Toetused välisriikides elavatel eraisikutelt	0,6%	3,1%	93,2%	86,2%
Tulud loteriidest, heategevusüritustest või korjandustest	0,7%	1,5%	92,8%	95,4%
Tulud majandustegevusest sh tasu teenuste eest või toodete müügist	7,4%	40,0%	65,4%	44,6%
Tulud varalt sh ruumide rendile andmisest	0,2%	9,2%	90,9%	78,5%
Muud tulud	1,8%	15,4%	92,1%	76,9%

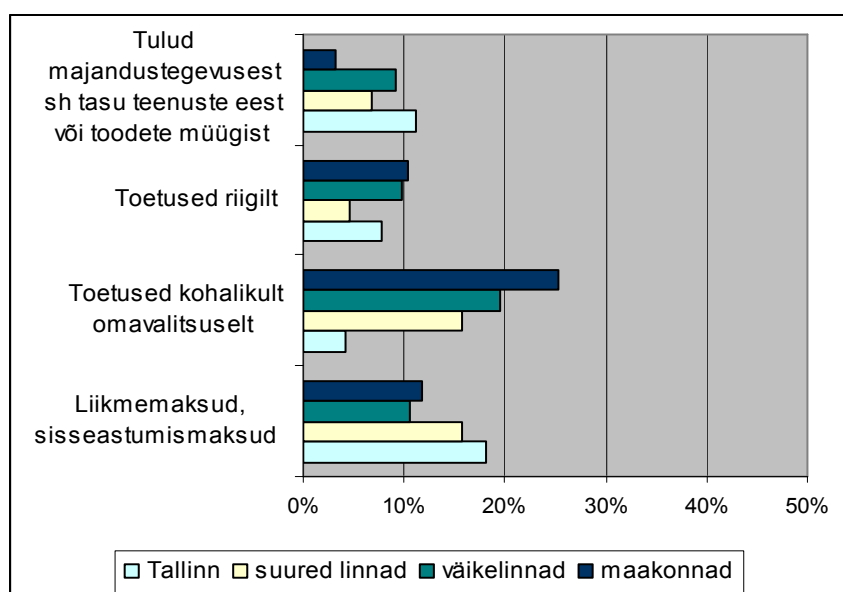
2004. aasta ühenduste oluliseimaks rahastamisallikaks peeti MTÜde poolt 2005. aasta küsitluse põhjal toetusi kohalikult omavalitsuselt (16,5%), millele järgnesid liikmemaksud/sisseastumismaksud (13,9%), toetused riiklikelt fondidelt ja organisatsioonidelt ning tulud majandustegevuselt. Tähtsaimate rahastusallikatena on 2004. aastal mainitud MTÜde puhul sagedasti liikme- ja sisseastumismakse.⁴ Samal ajal pole liikmemaksude osakaal organisatsioonide eelarvetes väga suur. Statistikaameti andmete alusel moodustasid kasumitaotluseta organisatsioonide tulude struktuuris liikmemaksud 2004. aastal 6%.⁵ Sihtasutuste puhul nimetati 2004. aastat hinnates kõige tähtsama rahastusallikana enam tulusid majandustegevusest (40%), toetusi kohalikult omavalitsuselt (30,8%), millele järgnesid toetused riigilt ja muud tulud. Võrreldes MTÜdega on sihtasutustel olnud oluliselt parem ligipääs riigi

⁴ Sarnaselt nimetati liikmemakse tähtsaimaks rahastusallikaks 1998. aastal läbi viidud uuringus, kus küsitleti rahastusallikate kohta 1997. aasta põhjal. Vt uuringu kohta Lagerspetz, Ruutsoo ja Rikmann (2000).

⁵ Ümarik 2007

toetusele, toetustele ettevõtelt, välisriikidelt ning Euroopa Liidu programmide rahadele. Suurimad eelarved on nendel ühendustel, eriti sihtasutustel, mis on asutatud riigi või kohaliku omavalitsuse poolt ning täidavad nende poolt asetatud eesmärged ja saavad selleks ka regulaarset rahastamist (sihtasutuste kohta vt. ka Rikmann jt. 2007).

Joonis 7.2. MTÜ-de peamised rahastamisallikad seoses organisatsiooni asukohaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

Tabel 7.2 MTÜde rahastamisallikad seoses organisatsiooni asukohaga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).*

	Tallinn (N=143)		Suured linnad (N=89)		Väikelinnad (N=143)		Maakonnad (N=163)	
	A*	B**	A	B	A	B	A	B
Liikmemaksud, sisseastumismaksud	18,2%	30,8%	15,7%	27,0%	10,5%	29,4%	11,7%	27,0%
Toetused kohalikult omavalitsuselt	4,2%	70,6%	15,7%	46,1%	19,6%	35,0%	25,2%	41,1%
Toetused riigilt	7,7%	68,5%	4,5%	67,4%	9,8%	60,1%	10,4%	68,7%
Toetused riiklikest fondidest ja organisatsioonidest	3,5%	78,3%	6,7%	71,9%	6,3%	68,5%	3,7%	71,8%
Toetused eraõiguslikest fondidest	0,7%	95,8%	-	97,8%	-	98,6%	-	96,3%
Toetused kohalikest fondidest	0,7%	95,1%	1,1%	85,4%	0,7%	81,1%	-	87,1%
Toetused Eestis elavalt eraisikutelt	-	82,5%	1,1%	84,3%	-	90,2%	0,6%	85,9%
Toetused Eesti ettevõtelt	3,5%	71,3%	-	76,4%	3,5%	76,2%	0,6%	79,1%
Toetused välisriikide organisatsioonidelt	1,4%	89,5%	1,1%	85,4%	-	94,4%	1,2%	93,9%
Toetused välisriikide valitsustelt või valitsusasutustelt	-	93,7%	-	92,1%	-	98,6%	1,2%	98,2%
Toetused Euroopa Liidu programmidest	0,7%	90,2%	3,4%	92,1%	-	95,1%	2,5%	92,6%
Toetused välisriikides elavalt eraisikutelt	-	90,9%	1,1%	89,9%	0,7%	96,5%	0,6%	93,9%
Tulud loteriidest, heategevusüritustest või korjandustest	-	93,7%	-	96,6%	1,4%	90,2%	1,2%	92,0%
Tulud majandustegevusest sh tasu teenuste eest või toodete müügist	11,2%	54,5%	6,7%	62,9%	9,1%	72,0%	3,1%	69,9%
Tulud varalt sh ruumide rendile andmisest	0,7%	92,3%	-	91,0%	-	90,9%	-	89,6%
Muud tulud	0,7%	93,0%	4,5%	88,8%	1,4%	93,0%	1,8%	92,0%

* A - kõige tähtsam rahastusallikas

** B - ei ole tähtis rahastusallikas

Tähtsaimateks rahastusallikateks on kõikide rühmade puhul 2004. aasta rahastamist hinnates toodud liikmemakse/sisseastumismakse, toetusi kohalikult omavalitsustelt ja toetusi riigilt ning riiklikelt fondidelt ja organisatsioonidelt. Rahastuse allikaid asukoha ja asula tüübi järgi võrreldes ilmneb, et kõikide nende puhul on oluline ka kohaliku omavalitsuse toetus. Nii on see selgelt kõige olulisem väikelinnade MTÜde (19,6%) ja maakondlike MTÜde puhul (25,2%). Erineb vaid Tallinn, kus vaid 4,2% küsitletud MTÜdest on pidanud tähtsaks rahastusallikaks toetust kohalikult omavalitsuselt ning liikmemaksude (18,2%) ja riigi toetuse (7,7%) kõrval on kolmas tähtis rahastusallikas olnud 2004. aastal tulud majandustegevuselt (11,2%). Suurte linnade puhul üldiselt on liikmemaksud/sisseastumistasud ja toetused kohalikult omavalitsuselt olnud võrdselt

kaks kõige tähtsamat allikat (mõlemad 15,7%) ning neile järgnevad võrdselt toetused riiklikest fondidest ja tulud majandustegevusest (6,7%).

Tabel 7.3 MTÜde rahastamisallikad seoses organisatsiooni liikmete arvuga. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*.

	Kuni 10 liiget (N=96)		11-30 (N=154)		31-50 (N=81)		51-100 (N=78)		Üle 100 (N=85)	
	A*	B**	A	B	A	B	A	B	A	B
Liikmemaksud, sisseastumismaksud	10,5%	56,8%	13,5%	22,4%	7,3%	23,2%	20,5%	14,1%	22,4%	21,2%
Toetused kohalikul omavalitsuselt	15,8%	58,9%	16,0%	42,3%	13,4%	42,7%	20,5%	48,7%	16,5%	49,4%
Toetused riigilt	9,5%	69,5%	3,8%	69,2%	8,5%	69,5%	7,7%	61,5%	15,3%	55,3%
Toetused riiklikest fondidest ja organisatsioonidest	4,2%	76,8%	3,2%	72,4%	11,0%	68,3%	6,4%	71,8%	1,2%	75,3%
Toetused eraõiguslikest fondidest	-	95,8%	-	98,1%	-	97,6%	1,3%	96,2%	-	96,5%
Toetused kohalikest fondidest	-	85,3%	0,6%	84,0%	-	92,7%	1,3%	91,0%	1,2%	89,4%
Toetused Eestis elavatelt eraisikutelt		86,3%	0,6%	84,6%		90,2%		89,7%		82,4%
Toetused Eesti ettevõtetest	4,2%	74,7%	1,9%	78,2%	1,2%	78,0%	1,3%	83,3%	1,2%	62,4%
Toetused välisriikide organisatsioonidelt	2,1%	88,4%	0,6%	93,6%	1,2%	97,6%	-	94,9%	-	87,1%
Toetused välisriikide valitsustelt või valitsusasutustelt	-	95,8%	1,3%	96,8%	-	98,8%	-	96,2%	-	94,1%
Toetused Euroopa Liidu programmidest	1,1%	93,7%	2,6%	91,0%	-	95,1%	-	92,3%	3,5%	90,6%
Toetused välisriikides elavatelt eraisikutelt	1,1%	91,6%		95,5%		98,8%	1,3%	93,6%	1,2%	85,9%
Tulud loteriidest, heategevusüritustest või korjandustest	-	93,7%	0,6%	90,4%	2,4%	93,9%	-	94,9%	1,2%	92,9%
Tulud majandustegevusest sh tasu teenuste eest või toodete müügist	11,6%	53,7%	9,6%	71,2%	4,9%	62,2%	5,1%	61,5%	5,9%	70,6%
Tulud varalt sh ruumide rendile andmisest	-	86,3%	-	92,9%	-	95,1%	-	94,9%	1,2%	84,7%

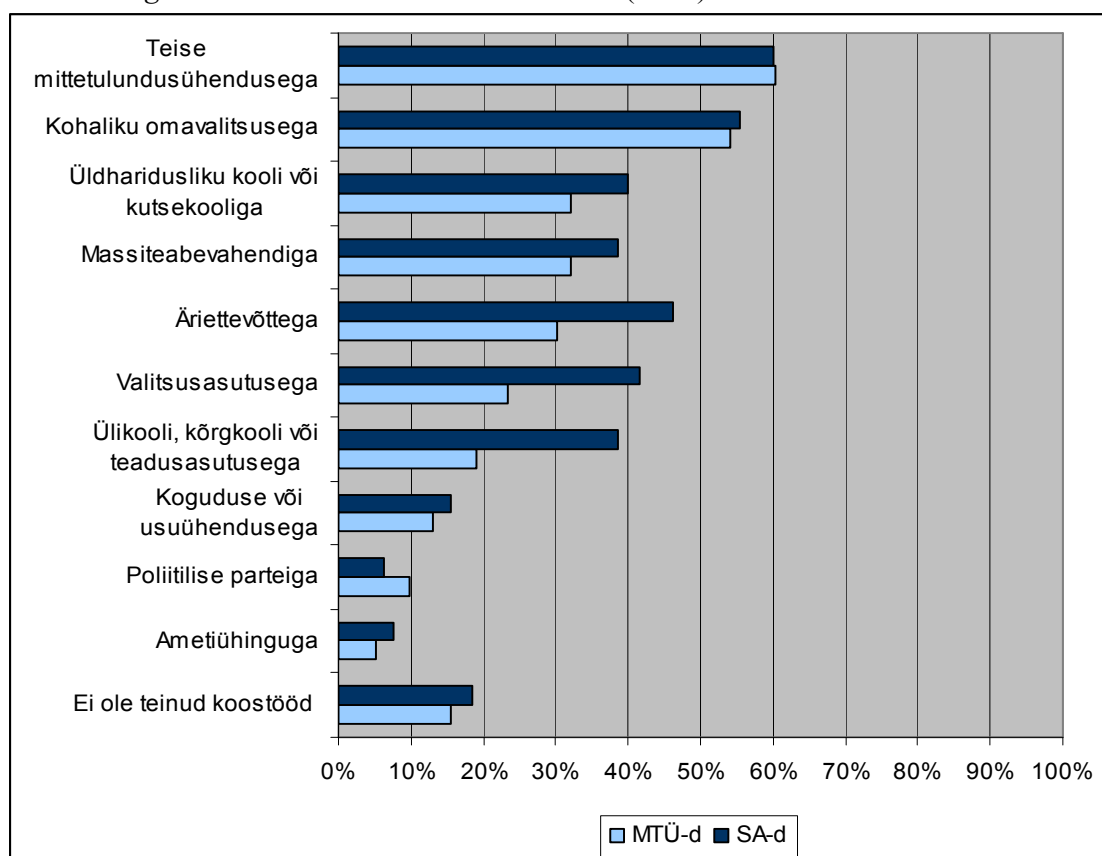
* A - kõige tähtsam rahastusallikas

** B - ei ole tähtis rahastusallikas

8. Kodanikeühenduste koostöö avalikkuse, teiste kodanikeühenduste, avaliku võimu ja äriühingutega

Oluline kolmanda sektori tugevuse näitaja on ühenduste koostöö avalikkuse, teiste mittetulundusühenduste, avaliku võimu asutuste ning äriühingutega. Koostöö on viimaste aastate jooksul muutunud mitmekülgsemaks ja sujuvamaks; oma osa selles on Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsiooni välja töötamisel ja heaks kiitmisel 2002. aasta detsembris.

Joonis 8.1. Kodanikeühenduste koostöö teiste organisatsioonidega aastal 2004. Allikas: uurimus Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005).

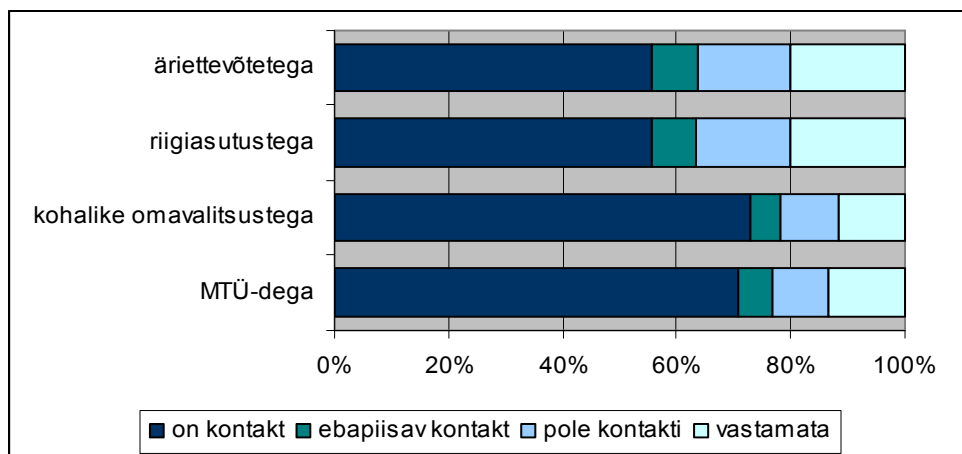
Tabel 8.1a. Kodanikeühenduste koostöö teiste organisatsioonidega aastal 2004. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)
Poliitilise parteiga	9,8%	6,2%
Koguduse või usuühendusega	13,1%	15,4%
Ametiühinguga	5,2%	7,7%
Teise mittetulundusühendusega	60,4%	60,0%
Kohaliku omavalitsusega	54,0%	55,4%
Valitsusasutusega	23,5%	41,5%
Äriettevõttega	30,1%	46,2%
Massiteabevahendiga	32,2%	38,5%
Üldharidusliku kooli, kutsekooli või gümnaasiumiga	32,2%	40,0%
Ülikooli, kõrgkooli või teadusasutusega	19,0%	38,5%
Ei ole teinud koostööd	15,5%	18,5%

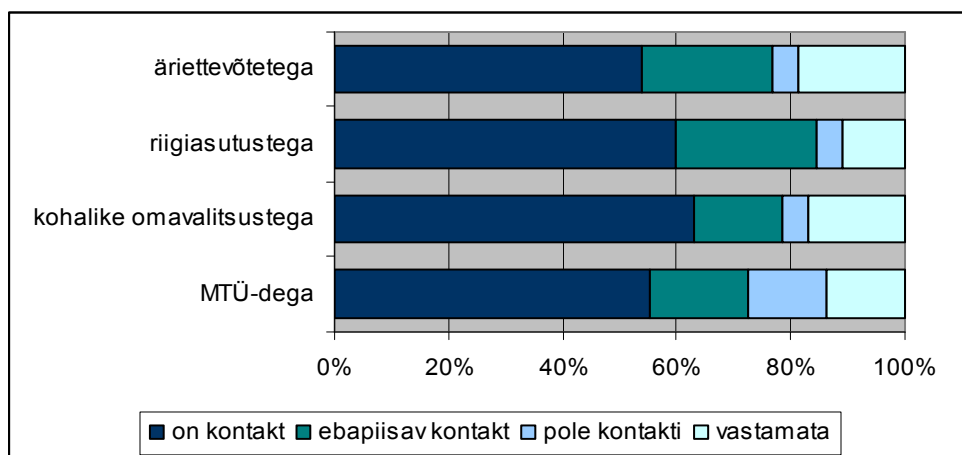
Tabel 8.1b. Koostöö põhiline sisu. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Koostöö on pidev paljudes valdkondades	17,6%	44,6%	20,5%
Ühisüritused ja ühisprojektid	40,5%	21,5%	38,4%
Peamiselt rahaline toetus	5,7%	4,6%	5,6%
Konkreetsel teenuse või soodustuse andmine	7,4%	4,6%	7,1%
Peamiselt informatsiooni vahetamine	6,8%	6,2%	6,8%
Ei ole teinud koostööd või vastus puudub	22,0%	18,5%	21,7%
Kokku	100%	100,0%	100%

Joonis 8.2a MTÜ-de kontaktid teiste organisatsioonidega. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

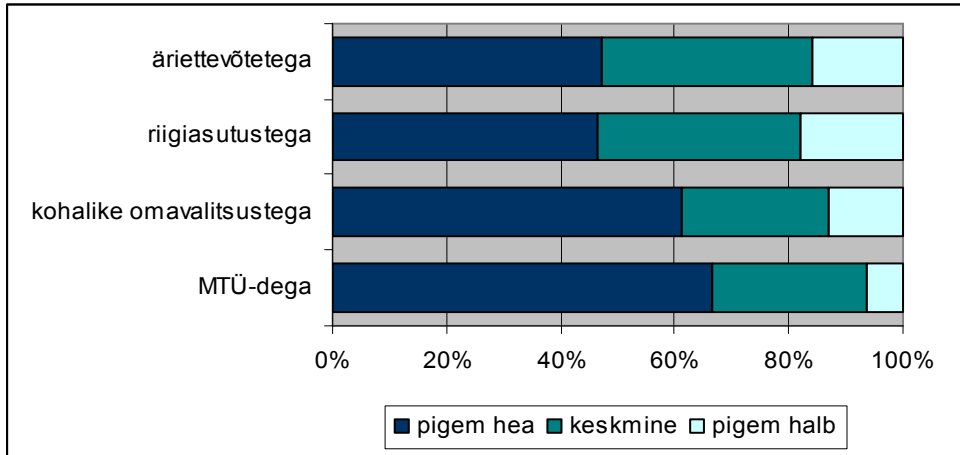
Joonis 8.2b Sihtasutuste kontaktid teiste organisatsioonidega. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

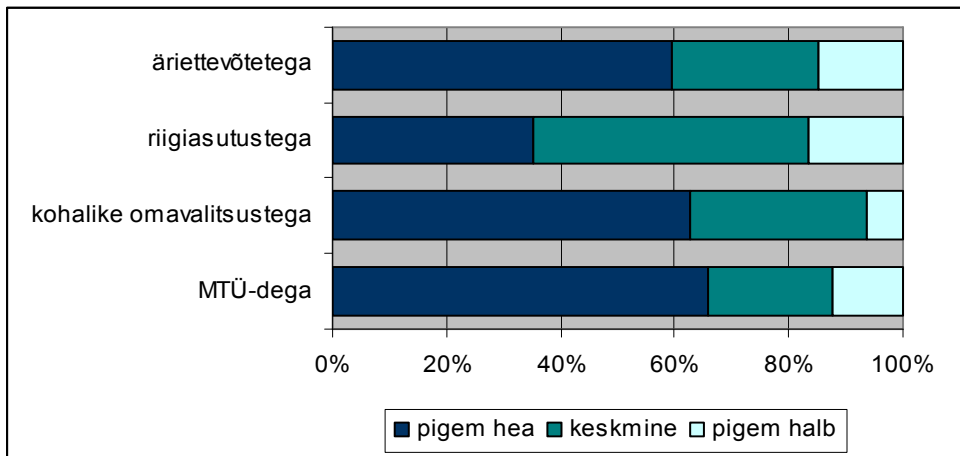
Tabel 8.2 Kontaktide olemasolu teiste organisatsioonidega. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Mittetulundusühingutega			
on kontakt	70,6%	55,4%	69,0%
ebapiisav kontakt	6,1%	16,9%	7,3%
pole kontakti	9,8%	13,8%	10,2%
vastamata	13,5%	13,8%	13,6%
Riigiasutustega			
on kontakt	55,6%	60,0%	56,1%
ebapiisav kontakt	7,9%	24,6%	9,7%
pole kontakti	16,3%	4,6%	15,0%
vastamata	20,2%	10,8%	19,2%
Kohalike omavalitsustega			
on kontakt	72,8%	63,1%	71,8%
ebapiisav kontakt	5,2%	15,4%	6,3%
pole kontakti	10,4%	4,6%	9,7%
vastamata	11,6%	16,9%	12,2%
Äriettevõtetega			
on kontakt	55,5%	53,8%	55,3%
ebapiisav kontakt	8,3%	23,1%	9,9%
pole kontakti	16,3%	4,6%	15,0%
vastamata	19,9%	18,5%	19,8%

Joonis 8.3a Hinnang suhetele teiste organisatsioonidega. MTÜd. Jaotus vastajate seas, kes andsid oma suhetele hinnangu. Allikas: uurimuse *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine ...* (2005) andmed.

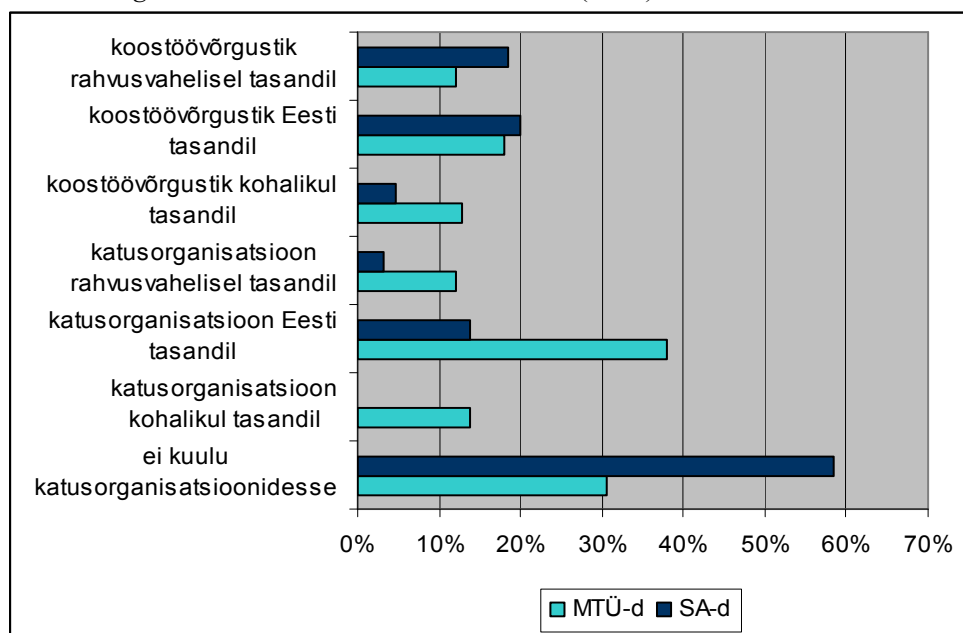
Joonis 8.3b Hinnang suhetele teiste organisatsioonidega. Sihtasutused. Jaotus vastajate seas, kes andsid oma suhetele hinnangu. Allikas: uurimuse *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Tabel 8.3 Hinnang suhetele teiste organisatsioonidega. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Mittetulundusühingutega			
pigem hea	47,3%	41,5%	46,7%
keskmine	19,2%	13,8%	18,6%
pigem halb	4,6%	7,7%	5,0%
vastamata või pole kontakte	28,9%	36,9%	29,7%
Riigiasutustega			
pigem hea	27,9%	29,2%	28,1%
keskmine	21,4%	40,0%	23,4%
pigem halb	10,9%	13,8%	11,2%
vastamata või pole kontakte	39,8%	16,9%	37,3%
Kohalike omavalitsustega			
pigem hea	46,0%	46,2%	46,0%
keskmine	19,2%	23,1%	19,6%
pigem halb	9,8%	4,6%	9,2%
vastamata või pole kontakte	25,0%	26,2%	25,1%
Äriettevõtetega			
pigem hea	28,8%	43,1%	30,4%
keskmine	22,6%	18,5%	22,1%
pigem halb	9,8%	10,8%	9,9%
vastamata või pole kontakte	38,8%	27,7%	37,7%

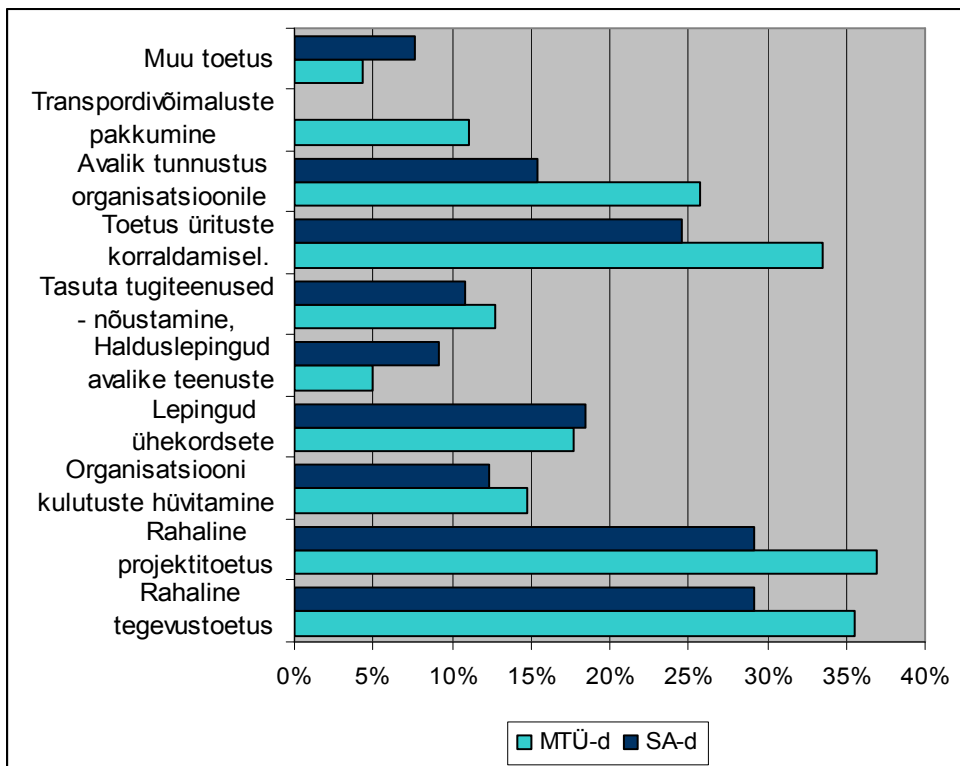
Joonis 8.4. MTÜde kuuluvus katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Tabel 8.4. Kodanikeühenduste kuuluvus katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse .
Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Kuulub katusorganisatsiooni kohalikul tasandil	13,9%	-	12,4%
Kuulub katusorganisatsiooni Eesti tasandil	37,9%	13,8%	35,3%
Kuulub katusorganisatsiooni rahvusvahelisel tasandil	12,2%	3,1%	11,2%
Kuulub koostöövõrgustikku kohalikul tasandil	12,8%	4,6%	11,9%
Kuulub koostöövõrgustikku Eesti tasandil	18,1%	20,0%	18,3%
Kuulub koostöövõrgustikku rahvusvahelisel tasandil	12,2%	18,5%	12,9%
Ei kuulu katusorganisatsioonidesse ega koostöövõrgustikesse	30,5%	58,5%	33,5%

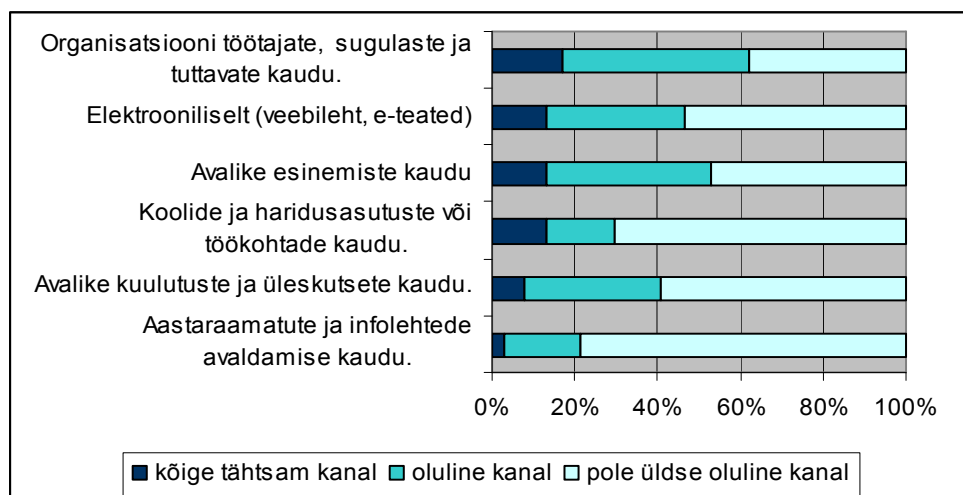
Joonis 8.5. Kohaliku omavalituse koostöö ja toetus kodanikeühendustele aastal 2004. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

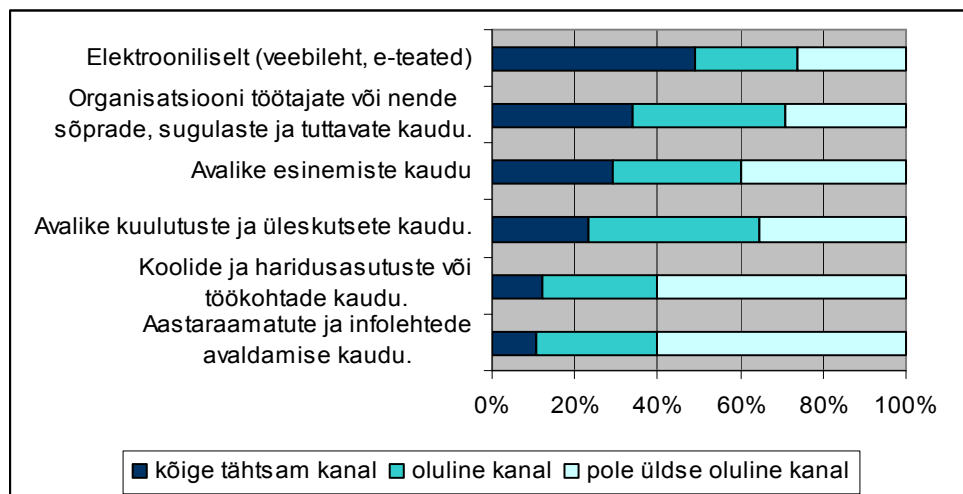
Tabel 8.5. Kohaliku omavalituse koostöö ja toetus kodanikeühendustele aastal 2004. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Rahaline tegevustoetus kohaliku omavalitsuse eelarvest.	35,5%	29,2%	34,8%
Rahaline projektitoetus kohaliku omavalitsuse eelarvest.	37,0%	29,2%	36,1%
Organisatsiooni kulutuste hüvitamine	14,8%	12,3%	14,5%
Lepingud ühekordsete tellimustööde teostamiseks	17,7%	18,5%	17,8%
Halduslepingud avalike teenuste delegeerimiseks	5,0%	9,2%	5,4%
Tasuta tugiteenused - nõustamine, koolitamine, informatsioon.	12,8%	10,8%	12,5%
Toetus ürituste korraldamisel.	33,5%	24,6%	32,5%
Avalik tunnustus organisatsioonile	25,7%	15,4%	24,6%
Transpordivõimaluste pakkumine	11,1%	-	9,9%
Muu toetus	4,3%	7,7%	4,6%

Joonis 8.6a Erinevate kanalite olulisus üldsuse teavitamiseks organisatsiooni tegevusest. **Mittetulundusühingud.** Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis (2005)*

Joonis 8.6b Erinevate kanalite olulisus üldsuse teavitamiseks organisatsiooni tegevusest. Sihtasutused. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005)

Tabel 8.6 Erinevate kanalite olulisus üldsuse teavitamiseks organisatsiooni tegevusest. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	Kõige tähtsam kanal		Pole üldse oluline kanal	
	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)
Organisatsiooni töötajate või nende sõprade, sugulaste ja tuttavate kaudu.	17,2%	33,8%	37,9%	29,2%
Koolide ja haridusasutuste või töökohtade kaudu.	12,9%	12,3%	70,4%	60,0%
Avalike esinemiste kaudu	12,9%	29,2%	47,3%	40,0%
Aastaraamatute ja infolehtede avaldamise kaudu.	2,8%	10,8%	78,6%	60,0%
Elektrooniliselt (veebileht, e-teated)	12,9%	49,2%	53,2%	26,2%
Avalike kuulutuste ja üleskutsete kaudu.	7,9%	23,1%	59,1%	35,4%
Teavitab teistel viisidel	5,5%	12,3%	79,3%	73,8%
Ei teavita üldsust oma tegevusest	9,4%	7,7%		

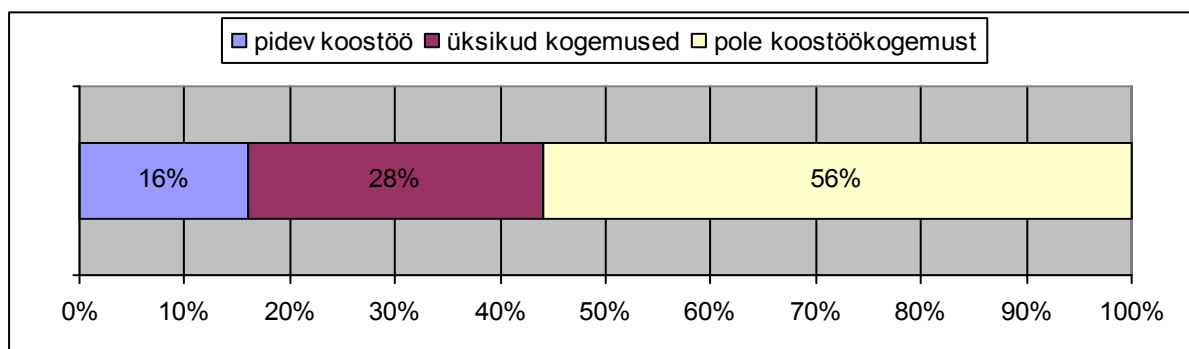
Tabel 8.7 Kodanikeühenduse esindajate teadlikkus Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsioonist. Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis* (2005).

	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku (N=606)
Ei ole sellest kuulnud	30,1%	18,5%	28,9%
On dokumendist kuulnud, kuid pole ise tekstiga tutvunud	45,7%	41,5%	45,2%
On tutvunud tekstiga	14,2%	21,5%	15,0%
On osalenud EKAK-i aruteludel	6,1%	6,2%	6,1%
On toetunud dokumendile suhtlemisel riigiasutustega	1,7%	-	1,5%
Muu	0,2%	4,6%	0,7%
Vastamata	2,0%	7,7%	2,6%
Kokku	100%	100%	100%

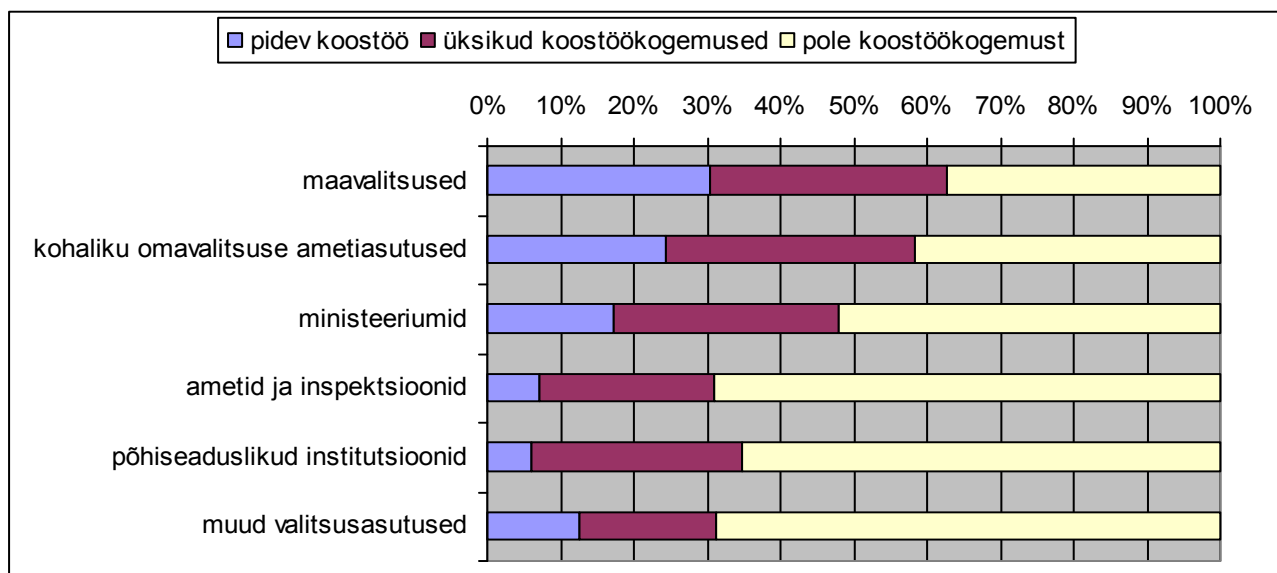
Tabel 8.8. Kodanikeühenduste osalemine Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua suurkogudel.
Allikas: uurimus *Kodanikualgatuse institutionaliseerumine Eestis* (2005).

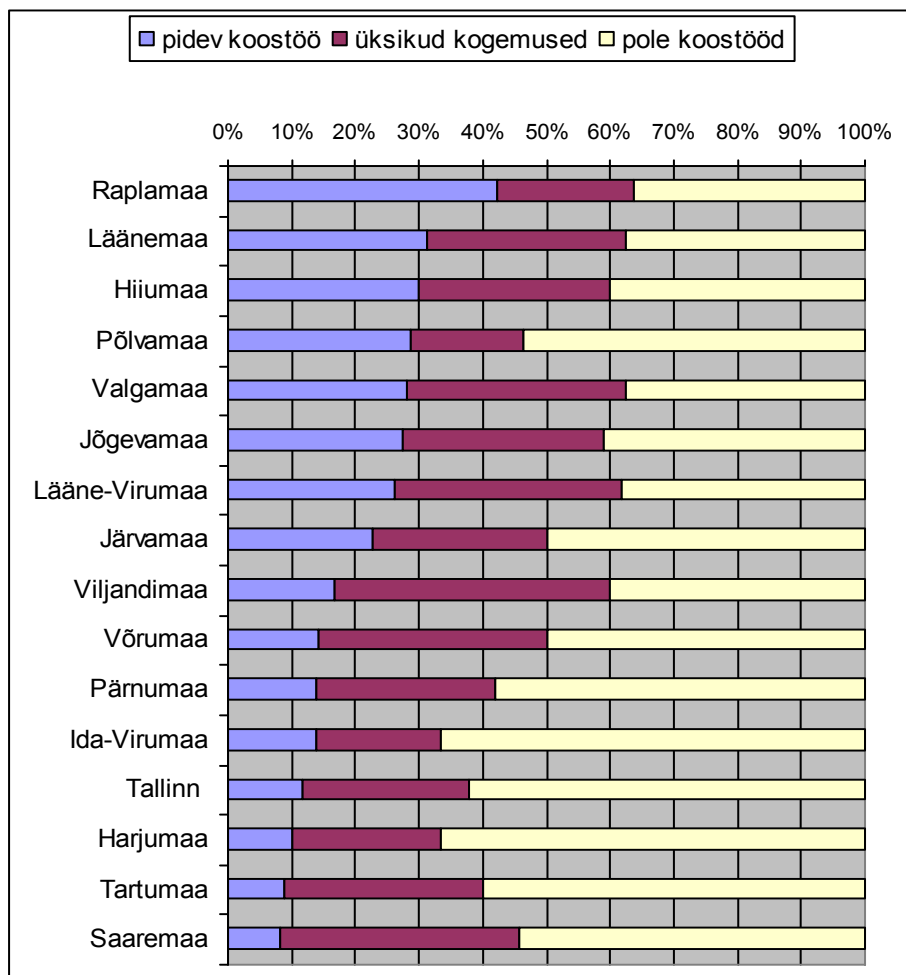
	MTÜ-d (N=541)	SA-d (N=65)	Kokku
On osalenud EMÜ suurkogul	14,0%	18,5%	14,5%

Joonis 8.7. Ametnike koostöökogemus kodanikeühendustega
Allikas: uurimus *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses* (2006).

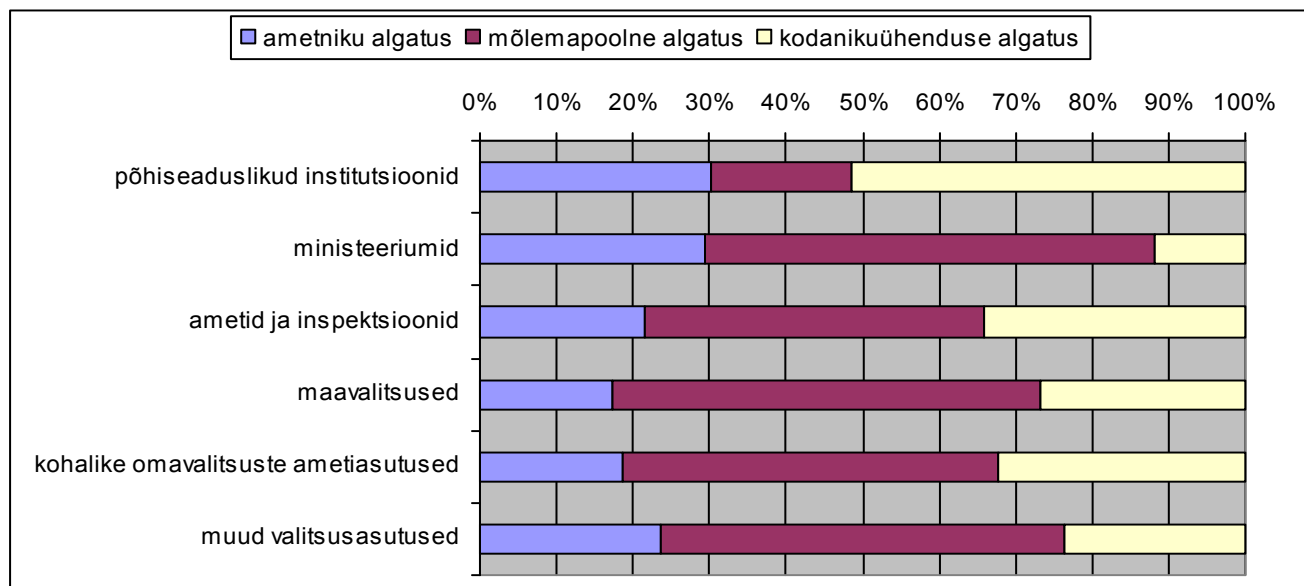

Joonis 8.8. Ametnike koostöökogemus kodanikeühendustega asutuse liigi järgi
Allikas: uurimus *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses* (2006).

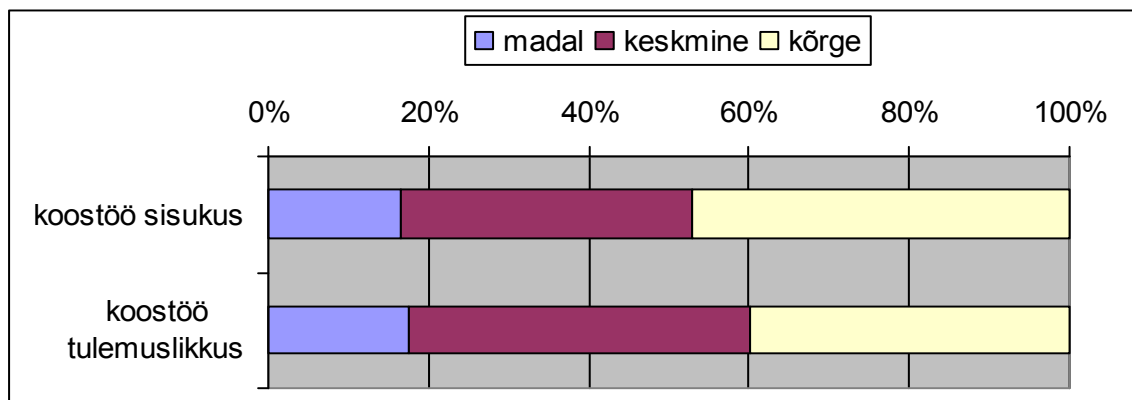

Joonis 8.9. Ametnike koostöökogemus kodanikeühendustega maakondade järgiAllikas: uurimus *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses* (2006).

Kommentaar: Tabeli vaatlemisel tuleb arvestada, et tegu on osaliselt üsna väikesearvuliste ametnikerühmadega, mis mõjutab jaotuse statistilist usaldusväarsust. Jooniselt nähtub, et harvem koostöö iseloomustab eelkõige maakondi, kus asuvad või mille halduskeskusteks on Eesti suuremad linnad: Pärnumaa, Ida-Virumaa, Harjumaa ning Tallinn ja Tartumaa. Suhteliselt sarnaste omadustega rühma moodustavad Läänemaa, Hiiumaa, Valgamaa, Jõgevamaa ning Lääne-Virumaa, kus koostöökogemuste hulk vastab Eesti keskmisele. Need kaks rühma erinevad üksteisest tugevalt ja statistiliselt oluliselt ($\phi=0,256$, $\text{sgn}=0,000$). Kõige tihedama koostöö poolest paistab maakondadest silma Raplamaa, vastaspoolena tuleb esile Saaremaa, kus eelkõige pidevat koostööd esineb väga harva.

Joonis 8.10. Koostöö algatamine asutuse liigi järgiAllikas: uurimus *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses* (2006).

Koostöö algatamine avaliku võimu asutuse ja kodanikeühenduse vahel on olulisel määral seotud asutuse liigiga. Mõlemapoolse algatuse osakaal on kõige suurem ministeeriumides (59%), samal ajal iseloomustab ministeeriume kodanikeühendustest lähtuva algatuse suhteliselt väiksem osakaal. Ka maavalitsustes toimub üle poole koostööst mõlemapoolsel algatusel. Põhiseaduslikes institutsioonides, kus pideva koostöö kogemus kodanikeühendustega on väga väike, on koostöö algatajaks olnud enamasti just kodanikeühendused. Seevastu ametites ja inspeksioonides, mida iseloomustab samuti pideva koostöö vähesus, on koostöö algatamine sarnane kohalike omavalitsustega.

Joonis 8.11. Hinnangute jaotus koostöö tulemuslikkusele ja sisukuseleAllikas: uurimus *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses* (2006).

Kommentaar: Küsitletud avalikud teenistujad andsid hinnangu oma senisele koostööle kodanikeühendustega, lähtudes kahest aspektist: koostöö sisukusest ja koostöö tulemuslikkusest. Hinnangu aluseks oli mõlema küsimuse puhul kümne palli skaala, kus 1 – koostöö on formaalne (*resp.* vaevaline ja ei anna tulemusi); 10 – koostöö on tihe ja sisuline (*resp.* väga tulemuslik, püstitatud eesmärk saavutati). Keskmine hinnang koostöö sisukusele oli 6,27 ja tulemuslikkusele 6,10. Koostöö sisukust hinnati seega mõnevõrra kõrgemalt kui koostöö tulemuslikkust. Ootuspäraselt korreleerusid mõlemad hinnangud väga tugevalt omavahel (korrelatsioonikoefitsient Spearman's rho=0,595), s.t vastajad, kes hindasid kõrgelt koostöö sisukust, kaldusid hindama kõrgemalt ka koostöö tulemuslikkust.

Joonisel 8.13 on hinnangud rühmitatud järgmiselt:

1 – 4 palli : madal sisukus (tulemuslikkus);

5 – 6 palli : keskmine sisukus (tulemuslikkus);

7 – 10 palli: kõrge sisukus (tulemuslikkus).

Jooniste ja tabelite loetelu

Joonised:

Joonis 1.1	Registreeritud kodanikeühenduste arv juriidilise vormi põhjal ning selle dünaamika aastate lõikes	10
Joonis 1.2a	MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad	11
Joonis 1.2b	MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad	12
Joonis 1.3a	SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad	13
Joonis 1.3b	SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad	14
Joonis 1.4	Kodanikeühenduste jaotus asukoha asulatüübi põhjal	16
Joonis 1.5	Kodanikeühenduste jaotus asutamisaja põhjal	16
Joonis 2.1	MTÜ-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes.....	19
Joonis 2.2	SA-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes	23
Joonis 2.3a	Kodanikeühenduste põhikirjalised tegevuseesmärgid.....	26
Joonis 2.3b	Kodanikeühenduste peamised tegevuseesmärgid.....	27
Joonis 2.4a	Kodanikeühenduste töös sagedamini esinevad tegevused	27
Joonis 2.4b	Kodanikeühenduste põhitegevused	28
Joonis 2.5	Kodanikeühenduste tegevuse ulatus	30
Joonis 3.1	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses	31

Joonis 3.2	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses sugude lõikes.....	32
Joonis 3.3	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses rahvuste lõikes	33
Joonis 3.4a	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses haridustasemete lõikes. Ebavõrduse uuring 2007	34
Joonis 3.4b	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses haridustasemete lõikes. Õigusteadlikkuse uuring 2006.	35
Joonis 3.5a	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Ebavõrduse uuring 2007.....	36
Joonis 3.5b	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Õigusteadlikkuse uuring 2006.	36
Joonis 3.6	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses seoses isikliku nettosissetulekuga	37
Joonis 3.7	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses maakondade lõikes.....	39
Joonis 3.8a	Elanikkonna osalemine erinevat liiki kodanikeühenduste tegevuses Ebavõrduse uuring 2007.....	40
Joonis 3.8b	Elanikkonna osalemine erinevat liiki kodanikeühenduste tegevuses Õigusteadlikkuse uuring 2006	40
Joonis 3.9	MTÜ esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses vastaja sooga.....	42
Joonis 3.10	MTÜ esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses asulatüübiga	43
Joonis 3.11a	Elanike osalemine erinevat laadi vabatahtlike ühenduste töös Eestis ning teistes riikides. Aktiivsed liikmed	44
Joonis 3.11b	Elanike osalemine erinevat laadi vabatahtlike ühenduste töös Eestis ning teistes riikides. Aktiivsed ja passiivsed liikmed kokku	45
Joonis 4.1	MTÜde jaotus liikmete arvu põhjal	47
Joonis 4.2	MTÜde jaotus aktiivsete liikmete arvu põhjal	48
Joonis 4.3	MTÜde liikmete arv seoses asulatüübiga	49

Joonis 4.4	MTÜde aktiivsete liikmete arv seoses asulatüübiga	50
Joonis 4.5	MTÜde liikmete arv seoses asutamisajaga	50
Joonis 4.6	MTÜde aktiivsete liikmete arv seoses asutamisajaga	51
Joonis 4.7	MTÜde aktiivse liikmeskonna sooline iseloomustus seoses ühenduse põhikirjaliste eesmärkidega.....	52
Joonis 5.1	MTÜde juhatuse liikmete arv seoses ühingu asutamisajaga	55
Joonis 5.2	MTÜde juhatuse liikmete arv seoses ühingu asukohaga	56
Joonis 5.3	MTÜde juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asutamisajaga	57
Joonis 5.4	MTÜde juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asukohaga	58
Joonis 5.5	MTÜde juhatuse roteerumine	59
Joonis 5.6	MTÜde üldkogude toimumise sagedus	60
Joonis 5.7	MTÜde ja SAde ajutised töörühmad ning mitteformaalsed koostööorganid	62
Joonis 6.1	Organisatsioonide jaotus põhikohaliste palgaliste töötajate arvu põhjal	64
Joonis 6.2	Töölepingu alusel töötajad MTÜdes	65
Joonis 6.3	Vabatahtlike kaasamine kodanikeühenduse töös	65
Joonis 6.4	Vabatahtlike kaasamise valdkonnad. kodanikeühenduse töös	66
Joonis 6.5	Vabatahtlike kaasamise dünaamika küsitlusele eelneva aasta jooksul.....	67
Joonis 6.6	Vabatahtlike kaasamise dünaamika küsitlusele eelneva aasta jooksul seoses asulatüübiga	67
Joonis 7.1a	MTÜ-de rahastamisallikad	70
Joonis 7.1b	Sihtasutuste rahastamisallikad	71
Joonis 7.2	MTÜde peamised rahastamisallikad seoses organisatsiooni asukohaga	73

Joonis 8.1	Kodanikeühenduste koostöö teiste organisatsioonidega	76
Joonis 8.2a	MTÜde kontaktid teiste organisatsioonidega	78
Joonis 8.2b	Sihtasutuste kontaktid teiste organisatsioonidega	78
Joonis 8.3a	Hinnang suhetele teiste organisatsioonidega. MTÜd	80
Joonis 8.3b	Hinnang suhetele teiste organisatsioonidega. Sihtasutused.	80
Joonis 8.4	MTÜde kuuluvus katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse.....	81
Joonis 8.5	Kohaliku omavalituse koostöö ja toetus kodanikeühendustele	82
Joonis 8.6a	Erinevate kanalite olulisus üldsuse teavitamiseks organisatsiooni tegevusest. MTÜd	83
Joonis 8.6b	Erinevate kanalite olulisus üldsuse teavitamiseks organisatsiooni tegevusest. Sihtasutused.	84
Joonis 8.7.	Ametnike koostöökogemus kodanikeühendustega.....	85
Joonis 8.8.	Ametnike koostöökogemus kodanikeühendustega asutuse liigi järgi.....	85
Joonis 8.9.	Ametnike koostöökogemus kodanikeühendustega maakondade järgi	86
Joonis 8.10.	Koostöö algatamine asutuse liigi järgi.....	87
Joonis 8.11.	Hinnangute jaotus koostöö tulemuslikkusele ja sisukusele.....	88

Tabelid:

Tabel 1.1	Registreeritud kodanikeühenduste arv juriidilise vormi põhjal ning selle dünaamika aastate lõikes	11
Tabel 1.2a	MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad	11
Tabel 1.2b	MTÜ-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad	13
Tabel 1.3a	SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Suuremad maakonnad	14
Tabel 1.3b	SA-de üldarv maakondade lõikes ning selle dünaamika aastate lõikes. Väiksemad maakonnad	15
Tabel 1.4	Kodanikeühenduste jaotus asukoha asulatüübi põhjal	15
Tabel 1.5	Kodanikeühenduste jaotus asutamisaja põhjal	17
Tabel 2.1a	MTÜ-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes	18
Tabel 2.1b	MTÜ-de tegevusvaldkonnad EMTAK detailsete alajaotuste alusel.....	20
Tabel 2.2	SA-de tegevusvaldkonnad ja nende dünaamika aastate lõikes	24
Tabel 2.3	Kodanikeühenduste põhikirjalised ning peamised tegevuseesmärgid.....	25
Tabel 2.4	Kodanikeühenduste tegevusvaldkonnad	26
Tabel 2.5	Kodanikeühenduste tegevuse ulatus	29
Tabel 3.1	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses	31
Tabel 3.2	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses sugude lõikes	32
Tabel 3.3	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses rahvuste lõikes	33
Tabel 3.4a	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses haridustasemetel lõikes. Ebavõrduse uuring 2007	34
Tabel 3.4b	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses	

	haridustasemete lõikes. Õigusteadlikkuse uuring 2006.	35
Tabel 3.5a	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Ebavõrduse uuring 2007.....	36
Tabel 3.5b	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses vanuserühmade lõikes. Õigusteadlikkuse uuring 2006.	37
Tabel 3.6	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses seoses isikliku netosissetulekuga	38
Tabel 3.7	Elanikkonna osalemine kodanikeühenduste tegevuses maakondade lõikes.....	39
Tabel 3.8a	Elanikkonna osalemine erinevat liiki kodanikeühenduste tegevuses Ebavõrduse uuring 2007.....	41
Tabel 3.8b	Elanikkonna osalemine erinevat liiki kodanikeühenduste tegevuses Õigusteadlikkuse uuring 2006	41
Tabel 3.9	MTÜ esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses vastaja sooga.....	42
Tabel 3.10	MTÜ esindaja organisatsiooni töös osalemise motiivid seoses asulatüübiga	44
Tabel 3.11	Elanike osalemine erinevat laadi vabatahtlike ühenduste töös Eestis ning teistes riikides	46
Tabel 4.1	MTÜde jaotus liikmete arvu põhjal	48
Tabel 4.2	MTÜde jaotus aktiivsete liikmete arvu põhjal	48
Tabel 4.3	MTÜde liikmete arv seoses asulatüübiga	49
Tabel 4.4	MTÜde aktiivsete liikmete arv seoses asulatüübiga	49
Tabel 4.5	MTÜde liikmete arv seoses asutamisajaga	51
Tabel 4.6	MTÜde aktiivsete liikmete arv seoses asutamisajaga	51
Tabel 4.7	MTÜde aktiivse liikmeskonna sooline iseloomustus seoses ühenduse põhikirjaliste eesmärkidega	53
Tabel 4.8	MTÜde liikmete arvu dünaamika küsitlusele eelnenud aastal.....	53

Tabel 4.9	Uute liikmete värbamise viisid	54
Tabel 5.1	MTÜde juhatuse liikmete arv seoses ühingu asutamisajaga	56
Tabel 5.2	MTÜde juhatuse liikmete arv seoses ühingu asukohaga	57
Tabel 5.3	MTÜde juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asutamisajaga	57
Tabel 5.4	MTÜde juhatuse liikmete töö tasustamine seoses ühingu asukohaga	58
Tabel 5.5	MTÜde juhatuse roteerumine	59
Tabel 5.6	MTÜde üldkogude toimumise sagedus	60
Tabel 5.7	MTÜde ja SAde ajutised töörühmad ning mitteformaalsed koostööorganid	60
Tabel 6.1	Organisatsioonide jaotus põhikohaliste palgaliste töötajate arvu põhjal	64
Tabel 6.2	Töölepingu alusel töötajad MTÜdes	65
Tabel 6.3	Vabatahtlike kaasamine kodanikeühenduse töös	66
Tabel 6.4	Vabatahtlike kaasamise valdkonnad kodanikeühenduse töös	66
Tabel 6.5	Vabatahtlike kaasamise dünaamika eelneva aasta jooksul	67
Tabel 6.6	Vabatahtlike kaasamise dünaamika eelneva aasta jooksul seoses asulatüübiga	68
Tabel 7.1	Kodanikeühenduste rahastamisallikad	72
Tabel 7.2	MTÜde rahastamisallikad seoses organisatsiooni asukohaga	74
Tabel 7.3	MTÜde rahastamisallikad seoses organisatsiooni liikmete arvuga	75
Tabel 8.1a	Kodanikeühenduste koostöö teiste organisatsioonidega	77
Tabel 8.1b	Koostöö põhiline sisu	77
Tabel 8.2	Kontaktide olemasolu teiste organisatsioonidega	79

Tabel 8.3	Hinnang suhetele teiste organisatsioonidega.....	81
Tabel 8.4	Kodanikeühenduste kuuluvus katusorganisatsioonidesse ja koostöövõrgustikesse	82
Tabel 8.5	Kohaliku omavalituse koostöö ja toetus kodanikeühendustele	83
Tabel 8.6	Erinevate kanalite olulisus üldsuse teavitamiseks organisatsiooni tegevusest	84
Tabel 8.7	Kodanikeühenduse esindajate teadlikkus Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsioonist	84
Tabel 8.8	Kodanikeühenduste osalemine Eesti Mittetulundusühenduste Ümarlaua suurokogudel	85

Kirjanduse loetelu

Faktum (2003). Küsitlus kodanikeühenduste konverentsil. Uuringu elektrooniline kokkuvõte. Tallinn: Uuringukeskus Faktum.

[<http://www.ngo.ee/950>]

Justiitsministeerium (2007). *Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring*. Tallinn: Justiitsministeerium. [<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=30815/Eesti+elanike+õigusteadlikkuse+uuring.pdf>]

Lagerspetz, M., Hinno, K., Joons, S., Rikmann, E., Sepp, M., ja Vallimäe, T. (2007). *Isiku omaduste või sotsiaalse positsiooni tõttu aset leidev ebavõrdne kohtlemine: elanike hoiakud, kogemused ja teadlikkus*. Tallinn: Eesti Humanitaarinstituudi Kodanikeühiskonna uurimis- ja arenduskeskus.

[[http://www.sm.ee/est/HtmlPages/Isikutunnustev%C3%B5is%C3%B5tsiaalsepositsioonit%C3%B5ttuasetleidev%C3%B5rdnekohtlemine_Uuringuraport/\\$file/Isiku%20tunnuste%20v%C3%B5i%20s%C3%B5tsiaalse%20positsiooni%20t%C3%B5ttu%20aset%20leidev%20ebav%C3%B5rdne%20kohtlemine_%20Uuringuraport.pdf](http://www.sm.ee/est/HtmlPages/Isikutunnustev%C3%B5is%C3%B5tsiaalsepositsioonit%C3%B5ttuasetleidev%C3%B5rdnekohtlemine_Uuringuraport/$file/Isiku%20tunnuste%20v%C3%B5i%20s%C3%B5tsiaalse%20positsiooni%20t%C3%B5ttu%20aset%20leidev%20ebav%C3%B5rdne%20kohtlemine_%20Uuringuraport.pdf)]

Lagerspetz, M.; Rikmann, E.; Kivirähk, J. ja Sepp, M. (2006): *Rollid ja hoiakud avalikus teenistuses. Uurimuse aruanne*. Tallinn: TLÜ Eesti Humanitaarinstituut. [http://www.riigikantselei.ee/failid/avaliku_teenistuse_uuring_2006.pdf]

Lagerspetz, M., Ruutsoo, R. ja Rikmann, E. (2000). "Olelemisest osalemiseni? Eesti kodanikualgatusete hetkeseis ja arenguvõimalused". *Akadeemia* 2: 269-299.

Lepp, Ülle (2003). "Mittetulundussektori statistika hetkeseis". *Riigikogu Toimetised* 8.

Poliitikauuringute Keskus PRAXIS & Eesti Statistikaamet (2003). *Eesti mittetulundussektori kohta käiva statistika kogumise ja analüüsi korrastaminei*. Tallinn.

Rikmann, E., Ümarik, M., Joons, S., Lagerspetz, M. (2005). *Kodanikualgatusete institutsionaliseerumine Eestis: organiseerumise struktuur ja ressursid*. Uurimusraport. Tallinn: Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituut.

[<http://www.tlu.ee/files/arts/3677/Kod.ica387f9136c2cfc17bc6ab8d7938fd23.pdf>]

Rikmann, E., Vallimäe, T., Lagerspetz, M., Peterson, A. (2007). *Dimension of the Foundation Sector in the European Union. Country Report: Estonia*. Tallinn: Centre for Civil Society Studies and Development (KUAK)

[<http://www.gef.efc.be/inc/Foundation%20Sector%20in%20Estonia%20-%20Country%20Report.pdf>]

Siplane, A. (2004), *Eesti kodanikeühiskonna statistiline ülevaade*. Tallinn: MSI. [<http://www.riigikogu.ee/doc.php?46369>]

Siseministeerium (2001). *Kodanikeühenduste rahastamine riigieelarvest ajavahemikul 1998-2001*. Tallinn: Siseministeerium. [http://www.siseministeerium.ee/public/Kodanikeyhenduste_riiklik_rahastamine.rtf]

Siseministeerium (2004). *Kodanikeühenduste rahastamine riigieelarvelistest vahenditest 2001-2003*. Tallinn: Siseministeerium. [http://www.siseministeerium.ee/public/Kodanikeyhenduste_rahastamine.rtf]

Ümarik, M. (2003). Poliitikauuringute Keskuse PRAXIS poolt läbi viidud projektist “Eesti Mittetulundussektori kohta käiva statistika kogumise ja analüüsi korrastamine”. Esimene Eesti Vabatahtlike Foorum. Ettekanded. Toim. Mänd, T. Tartu: Tartu Vabatahtlike Keskus.

Ümarik, M. (2007). *Kodanikualgatuse rahastamine Eestis: rahastamismudelite mõju ühenduste jätkusuutlikkusele*. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituut. [http://www.bapp.ee/_repository/File/KUAKi_uhenduste%20rahastamine.doc]

Kodanikualgatust puudutavat statistikat ja analüüse leiab lisaks aadressidel:

Avatud Eesti Fond [<http://www.oef.org.ee>]

Balti-Ameerika Partnerlusprogramm [<http://www.bapp.ee>]

Eesti Statistikaamet [<http://www.stat.ee>]

EV Justiitsministeeriumi Registrate ja Infosüsteemide Keskus (Äriregister ja Maakohtute mittetulundusühingute ja sihtasutuste register maakonniti) [www.rik.ee]

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit [<http://www.ngo.ee>]

Tartu Vabatahtlike Keskus [<http://www.vabatahtlikud.ee>]

Kodanikuühiskonna Sihtkapital [<http://www.kysk.ee>]